

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra středoevropských studií

Diplomová práce

Bc. Gulnara Jafarova

Obraz islámu v polských a českých médiích

Image of Islam in Polish and Czech Mass Media

Praha 2014

Vedoucí práce: Mgr. Renata Rusin-Dybalska, Ph.D

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Mgr. Renatě Rusin-Dybalské, Ph.D. za cenné rady, názory a připomínky při psaní této diplomové práce. Poděkování patří rovněž mým přátelům Kamale Ramazanové, Anně Plasové, Miroslavu Řehákovi, Sylwii Czachor, dále mým rodičům a bratru Ilgaru Jafarovovi za trpělivost, podporu a víru ve mne, kterou prokázali v době, kdy jsem se připravovala na zakončení svého studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 1. června 2014.

.....

Gulnara Jafarova

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá analýzou mediálního obrazu islámu v českém a polském tisku v rozmezí let 2009 až 2012. Jejím cílem je zjistit, do jaké míry je daná tematika přítomna v mediálním diskursu obou zemí, a dále popsat a rekonstruovat obrazu islámu v polských a českých médiích.

Práce se skládá ze dvou částí: teoretické a praktické. Teoretická část se v první řadě věnuje obecné charakteristice islámu a dějinám přítomnosti muslimů v Polsku a České republice. Autorka zde zachycuje současné postavení muslimů v těchto zemích a také vnitřní fungování obou místních komunit. Největší důraz je kladen na informace o jejich kulturním a náboženském životě. Druhý oddíl teoretické části popisuje tzv. kritickou analýzu diskursu (KAD), tedy metodu, kterou autorka aplikuje v praktické části práce. Pomocí KAD jsou zde analyzovány vybrané články ze sedmi polských (Gazeta Wyborcza, Gazeta Polska, Rzeczpospolita, Newsweek Polska, PCh24.pl, Zwierciadło.pl, Wprost.pl) a šesti českých (iDNES.cz, iHNed.cz, Reflex.cz, Novinky.cz, Lidovky.cz, Denik.cz) internetových periodik. V závěru práce jsou shrnuty výsledky realizované analýzy.

Klíčová slova:

mediální obraz, kritická analýza diskursu (KAD), islám, česká média, polská média

Annotation

My thesis is concerned with the representation of Islam in the Czech and Polish press between the years 2009–2012. The purpose of this work is efforts to describe and reconstruct the image of Islam in the Polish and Czech media, and also determine the extent which is given this topic in the media discourse in both countries.

This thesis consists of two parts: theoretical and analytical. The theoretical part is mainly concerned with the general characteristics of Islam and the history of Muslim population in Poland and Czech Republic. My aim here is to give an idea of the current position of Muslims in these countries and of the ways they build up and maintain their local communities. I focus on the cultural and religious dimensions of their daily conduct. The remaining section of the theoretical part introduces the Critical Discourse Analysis, the method of analysis I intend to use in the analytical part of the thesis. The analyzed texts consist of the articles published in seven Polish periodicals –Gazeta Wyborcza, Gazeta Polska, Rzeczpospolita, Newsweek Polska, PCh24.pl, Zwierciadlo.pl, Wprost.pl and in six Czech internet journals – iDNES.cz, iHNed.cz, Reflex.cz, Novinky.cz, Lidovky.cz, Denik.cz. I will summarize these findings in the final chapter.

Key words

Image in the media, Critical Discourse Analysis (CDA), Islam, Czech media, Polish media

Obsah

1	TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1	ISLÁM V POLSKU A V ČESKÉ REPUBLICE	11
1.1.1	Historie muslimů v Polsku	11
1.1.2	Pozice islámu v současné polské společnosti.....	15
1.1.3	Historie muslimů v České republice	21
1.1.4	Pozice islámu v současné české společnosti	27
1.2	KRITICKÁ ANALÝZA DISKURSU.....	34
1.2.1	Diskurs	34
1.2.2	Analýza diskursu	35
1.2.3	Kritická analýza diskursu	36
1.3	MÉDIA A OBRAZ SVĚTA.....	39
1.3.1	Mediální diskurs.....	39
1.3.2	Mediální obraz světa	40
1.3.3	Islám v polských masmédiích	41
1.3.4	Islám v českých masmédiích.....	46
2	PRAKTICKÁ ČÁST: ANALÝZA VYBRANÝCH ČLÁNKŮ	50
2.1	Popis události.....	50
2.1.1	Nechceme v Brně další mešitu, vzkazují muslimům jihomoravští lidovci	51
2.1.2	Meczet, którego nie chciał Uniwersytet Warszawski	55
2.1.3	Muslimové se bouří proti USA. Protesty kvůli filmu o Mohamedovi se šíří	61
2.1.4	Amerykański ambasador w Libii zginął w zamachu	64
2.1.5	Muslimům začíná náročný ramadán. V parném létě se postí a zapomenou na požitky	69

2.1.6	Polscy wyznawcy islamu rozpoczęli miesięczny post – Ramadan.....	70
2.2	Způsob prezentace popisu výrazných osob	71
2.2.1	Británie po letech sporů vydala do USA pět muslimských radikálů	72
2.2.2	Abu Hamza. Inženýr teroru	74
2.2.3	Jmenuji se Lenka a vzala jsem si muslima.....	80
2.2.4	Odczarowanie islamu – být ženou muzułmanina.....	83
2.2.5	Smrtící fatvu nad Rushdiem má mladým Íráncům přiblížit počítačová hra	87
2.2.6	Sam możesz zabić Salmana Rushdiego	90
2.3	Způsob prezentace týchž událostí.....	92
2.3.1	V Paříži vznikla mešita pro homosexuály, budí kontroverze.	92
2.3.2	W Paryżu powstał pierwszy w Europie meczet dla gejów	95
2.3.3	Francouzští poslanci zakázali nošení muslimských šátků na veřejnosti	98
2.3.4	Paryž zakazuje zaslaniania twarzy	101
2.3.5	Libyjští ozbrojenci rozmlátili hroby padlých Britů, vláda se omluvila	105
2.3.6	Libijczycy zdewastowali cmentarz wojenny. Zniszczono grób polskiego żołnierza.....	107
3	Závěr	110
4	Seznam pramenů a použité literatury	117
4.1	Literatura:	117
4.2	Internetové zdroje.....	119

ÚVOD

Islám je nejmladší ze tří hlavních světových náboženství a co do počtu věřících zaujímá druhé místo za křesťanstvím.¹ V současné době dochází ve světě k mnoha událostem, které jsou různými způsoby spojeny s islámem. Média o nich průběžně informují, díky čemuž se téma islámu a muslimů v tisku objevuje prakticky denně. Kvůli stereotypům a předsudkům, které v Evropě existují, však tyto zprávy bývají výrazně negativně zabarvené a islám je v nich často představován jako nebezpečný element v rámci lidské společnosti.

Pocházím z Ázerbájdžánu, kde je islám náboženstvím převážné většiny obyvatel; v důsledku historického vývoje a geografické polohy zde však vedle něj existovala a existují také další náboženství. Obyvatelé tohoto území dokážou koexistovat a tvořit jednu společnost bez ohledu na to, že vyznávají různou víru. Díky tomu, že jsem vyrostla v atmosféře respektu k náboženským i kulturním odlišnostem, mám – jak se domnívám – schopnost zaujímat vůči různým náboženstvím neutrální a respektující postoj.

Během svých studií v Polsku a České republice jsem se ve sdělovacích prostředcích mnohokrát setkala s tím, že islám byl přímo spojován s terorismem, zaostalostí, strachem a krutostí. Média podávají veřejnosti neúplné či nesprávné informace, zkreslují a dezinterpretují realitu tohoto náboženství, v důsledku čehož v západní společnosti postupně vznikla nová „choroba“ – islámofobie, čili neopodstatněný strach z islámu.

Tyto vlastní zážitky a pozorování mě motivovaly při volbě tématu diplomové práce. Budu se v ní zabývat mediálním obrazem islámu v českém a polském tisku. Na následujících stránkách chci zaprvé ukázat islám z jiného pohledu, zadruhé míním prostřednictvím analýzy článků poukázat na to, jaké chyby média často dělají, jaké strategie a prostředky využívají, jak vytvářejí negativní obraz islámu a (de)formují vztah veřejnosti k němu. Zároveň se budu snažit popsat a rekonstruovat obraz islámu v polských a českých médiích a celkově zhodnotit, v jaké míře je tato tematika přítomna v mediálním diskursu obou zemí.

---

¹<http://www.webcitation.org/67yHtEzQq> ze dne 12. 04. 2014.

Práce se skládá ze dvou částí: teoretické a praktické:

Teoretická část se v první řadě věnuje obecné charakteristice islámu a dějinám muslimů v Polsku a Česku, zabývá se historií muslimských přistěhovalců v těchto státech a jejich náboženského a kulturního života. Další oddíly popisují tzv. kritickou analýzu diskursu (KAD), tedy metodu práce s textem, kterou aplikuji dále v praktické části předkládané práce. Závěrečný oddíl teoretické části popisuje pojmy *mediální diskurs* a *mediální obrazsvěta* a dotýká se také tématu zobrazování muslimské menšiny v českém a polském tisku.

Dominantním obsahem praktické části této práce je analýza vybraných článků z polského a českého tisku, jejichž tématem je islám, muslimové, nábožensky motivovaný terorismus apod. Pro analýzu jsou texty rozděleny do několika skupin podle obsahového zaměření (na osobnosti, události atd., viz podrobnosti v příslušné kapitole).

V současnosti se lze také často setkat s obavami z rostoucí míry imigrace muslimů do Evropy a šíření islámských náboženských a kulturních tradic na jejím území. Tyto obavy přitom sdílí i obyvatelé zemí, kde jsou muslimské komunity relativně nepočetné, což je i případ České republiky a Polska. Jak ukazují ve své práci, hlavní podíl na tom mají zavádějící informace o islámu a muslimech načerpané z masmédií. Také se pokouším zachytit současné postavení muslimů v těchto zemích a rovněž vnitřní fungování obou místních komunit. Největší důraz je kladen na popis jejich kulturního a náboženského života.

V praktické části jsem zvolila články, které se objevily v elektronických verzích deníků a časopisů v rozmezí let 2009 až 2012. Vybrala jsem je ze sedmi polských (*Gazeta Wyborcza*, *Gazeta Polska*, *Rzeczpospolita*, *Newsweek Polska*, *PCh24.pl*, *Zwierciadlo.pl*, *Wprost.pl*) a šest českých (*iDNES.cz*, *iHNed.cz*, *Reflex.cz*, *Novinky.cz*, *Lidovky.cz*, *Denik.cz*).

Že je islám častým objektem zájmu českých i polských novinářů ukazuje již rešerše článků, kterou jsem provedla při sběru materiálu pro praktickou část této práce. Našla jsem okolo 130 textů, které byly publikovány v polském a českém tisku v letech 2009–2012. Z nich jsem následně vybrala osmnáct článků (devět polských a devět českých), pojednávajících o devíti různých tématech (dvojice českého a polského textu se vždy věnuje stejné události). Snažila jsem se volit témata, která jsou podle mého

názoru zajímavá, rozmanitá a aktuální. Chtěla jsem se zároveň vyhnout tomu, abych pracovala pouze s články o válce a terorismu, protože jsem chtěla ukázat, jak se o islámu píše v co nejrozmanitějších kontextech. Jednotlivé tituly jsem do analýzy zařadila na základě třech kritérií:

1.) popis události:

- a.) způsob prezentace reakcí veřejnosti na výstavbu mešit v Polsku a v České republice (analýza článků 1/2),
- b.) způsob prezentace reakcí muslimů na vznik filmu *Nevinnostmuslimů* o proroku Mohamedovi (analýza článků 3/4),
- c.) způsob prezentace islámského půstu (ramadánu) v polském a v českém tisku (5/6);

2.) popis výrazných osob:

- a.) způsob prezentace radikálního duchovního Abú Hamzy (analýza článků 7/8),
- b.) způsob prezentace žen, které konvertovaly k islámu a vyprávějí o svých zážitcích (analýza článků 9/10),
- c.) způsob prezentace spisovatele Salman Rushdieho (analýza článků 11/12);

3.) Popis týchž událostí

- a.) způsob prezentace reakcí na vznik mešity pro homosexuály (analýza článků 13/14),
- b.) způsob prezentace reakcí na přijetí zakázu nošení muslimských šátků na veřejnosti v Paříži (analýza článků 15/16),
- c.) způsob prezentace incidentu, při němž došlo ke zničení náhrobků britských vojákův Bengházi (analýza článků 17/18).

Analýza má za cíl zachytit prostředky, jimiž tisk v jedné i druhé zemi utváří určité představy o islámu a jeho vyznavačích u majoritní skupiny obyvatel, která s muslimskou komunitou nepřijde bezprostředně do styku. Snažím se představit jazykové „nástroje“ používané autory při psaní o této problematice. Tyto strategie jsou často přímočaré a zjevné, místy však čerpají z hluboce zakořeněných manipulačních vzorců či stereotypů, pročež jejich dekódování vyžaduje hlubší analýzu.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 ISLÁM V POLSKU A V ČESKÉ REPUBLICCE

1.1.1 Historie muslimů v Polsku

První muslimové, kteří přišli na polské území již ve středověku, byli arabští kupci a cestovatelé. Nejznámějším z nich je dnes Ibráhím ibn Jákúb. V zápiscích ze své cesty popsal oblast Polska a nazval ji „Mieszkovou zemí“.

Ve 14. století se na území Litvy a Polska objevili první Tataři. Byli to hlavně muslimští vězni ze Zlaté hordy, později také emigranti z oblastí, které si Horda podrobila. Dále do Polska přicházeli také muslimové z Kavkazu, Ázerbájdžánu a Turecka. V této době byli v Polsku označováni jako „polští Tataři“, „polsko-litevští Tataři“, „muslimové“ nebo „Lipkové“. V 16. a 17. století příliv Tatarů pokračoval, nově jich sem dorazilo přibližně 100 000.

Od počátků svého pobytu v Polsku se Tataři věnovali vojenské službě a zúčastnili se mnoha různých bitev a tažení, například bitvy u Grunwaldu (1410), tříleté války (1458–1466), výpravy Vladislava Jagellonského do Čech (1471), bitvy u Byčiny (1588), bitvy u Cecory (1620) a u Chotyňa (1621), bitvy u Beresteczka (1651), polsko-švédské války (1655), lednového povstání (1863), listopadového povstání (1830–1831), byli členy barské konfederace (1768–1772), zapojili se do bojů první i druhé světové války² atd.

V 17. století se jak právní, tak materiální situace Tatarů změnila k horšímu. Následkem toho se několik tatarských korouhví vzbouřilo a přešlo na tureckou stranu (tzv. bunt Lipków – vzpoura Lipků). V roce 1679 Jan III. Sobieski rozhodl se souhlasem Sejmu, že Tatarům budou věnována nová území (vesnice Studzianka, Kruszyniany, Nietupachy, Łuzanachy, Drahlachy, Malawiczachy a Bohoniki) výměnou za to, že budou i nadále pro Polsko vykonávat vojenskou službu. Tato událost stojí na počátku rozvoje tatarského osídlení na území Rzeczypospolité. V uvedených vesnicích se začaly postupně stavět mešity a hřbitovy. Ústava 3. května (1791) přiznala Tatarům

---

²PARZYMIĘ, Anna. (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 199–204.

plná politická práva. Po rozdělení Polska mezi záborové mocnosti se Tataři účastnili mnoha povstání a různých bojů za nezávislost.³

Muslimové v Polsku zpočátku neměli svoje organizace ani časopisy, o islámu nevycházely žádné knihy. Tato situace se změnila ve 20. a 30. letech 20. století. Již tehdy v Polsku existovalo 19 náboženských obcí s přibližně 6 000 věřících. V roce 1923 byla vytvořena první muslimská organizace nazvaná *Muslimský svaz hlavního města Varšavy* (*Związek Muzułmański Miasta Stołecznego Warszawy*). V roce 1925 se ve Vilniusu konal celopolský muslimský sjezd a zde bylo přijato rozhodnutí vytvořit oficiální organizaci *Muslimský náboženský svaz* (*Muzułmański Związek Religijny*), která měla soustředit všechny polské muslimy. O rok později byl v tomtéž městě založen ještě *Kulturně-osvětový svaz polských Tatarů* (*Związek Kulturalno-oświatowy Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej*). Díky těmto organizacím se zlepšila materiální situace muslimů v Polsku a přispěly také k rozvoji jejich kultury: začaly vycházet časopisy (*Rocznik Tatarski*, *Życie Tatarskie*, *Przegląd Islamski*⁴) i knihy o islámu a muslimech. Muslimové zároveň získali možnost studovat v zahraničí (zájem měli zejména o Jugoslávii a Egypt) a cestovat do muslimských zemí (např. do Egypta, Sýrie, Maroka, Turecka, Jugoslávie, Indie či Saúdské Arábie).

Ve 30. letech 20. století se Tataři dále podíleli na vojenské službě. V roce 1933 byl založen *Střelecký svaz* (*Związek Strzelecki*). Od roku 1936 byla většina muslimských vojáků členy 1. eskadrony 13 jízdního pluku vilenských hulánů⁵, v jejichž řadách v roce 1939 bojovali na polské straně proti Německu a Sovětskému svazu.⁶

Po druhé světové válce se následkem přesunutí polských hranic mnoho Tatarů ocitlo na území Běloruska, Litvy či Ukrajiny. Mnozí také během války zemřeli, jiní emigrovali do zahraničí⁷ (hlavně do Velké Británie, USA, Austrálie a Turecka) a další byli deportováni na Sibiř nebo do německých koncentračních táborů. Mnozí z Tatarů, kteří zůstali v Polsku, se během roku 1945 přestěhovali, protože se rozrostly tatarské komunity ve městech Gdaňsk, Gorzów Wielkopolski, Štětín, Oleśnica, Piła či Białystok.

---

³MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 16-17. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. dne15. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>]

⁴PARZYMIE, Anna. (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 204-205. ISBN 83-89899-08-6

⁵<http://www.mzr.pl/pl/info.php?id=5> [cit. dne15. 03. 2013].

⁶http://www.tatarzy.pl/historia/tatarzy_polscy.html [cit. dne15. 03. 2013].

⁷MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 18. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. dne15. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

Postupně byly založeny i nové náboženské obce (např. v Białystoku, Gdaňsku a Gorzowě).⁸ V roce 1947 byla po několikaleté přestávce obnovena činnost Muslimskeho náboženského svazu⁹ i publikační aktivita komunity, takže začala znovu vycházet periodika *Życie Muzułmańskie*, *Świat islamu*, *Rocznik Tatarów Polskich*, *Życie Tatarskie* nebo *Pamięć i Trwanie*.¹⁰

Když Tataři kdysi do Polska přišli, měli svou vlastní kulturu, náboženství i jazyk, ale postupně pod vlivem polské kultury došlo ve všech těchto oblastech k určitým změnám. V 17. a 18. století probíhala silná asimilace Tatarů, kteří postupně přestali používat svůj původní jazyk a nahradili jej polsko-běloruským dialektem s tureckými prvky patrnými především v oblasti slovní zásoby.

Pokud jde o náboženství, náboženská praxe Tatarů se poněkud odlišuje od praxe jiných skupin muslimů. Například dodržují pravidlo, že během modlitby musejí být všechna zrcadla v domě zakrytá. Také jejich pojetí *zakátu* (náboženské daně) je jiné: tuto daň z majetků a příjmů, která je tradičně určena na dobročinnost, neplatí. Nahrazují to vlastními zvyky, např. tzv. *sandogu*, kdy se během velkých svátků nebo rodinných oslav rozdávají přítomným různé sladkosti. Během ramadánu zase podobně jako jejich křesťanští sousedé chodívají „na koledu“ a v druhé polovině postního období navštěvuje *mulla*¹¹ postupně domy všech věřících, kde se s rodinou společně pomodlí a od hospodáře dostane sváteční příspěvek na dobročinnost (tzv. *fiitra*). Výraznou odlišností Tatarů je také to, že postupně upustili od tradice rituálního obřezávání malých chlapců, která se v mnoha muslimských zemích dodnes dodržuje.¹²

Tataři často vykonávají náboženskou pouť (*hadždž*) na svá vlastní svatá místa, což může souviset s tím, že jim finanční situace neumožňuje vycestovat na tradiční pouť do saúdskoarabské Mekky nebo Medíny; tento „lokální“ hadždž se nazývá *zijaret*. Jedním z nejdůležitějších míst zijaretu je vesnice Łowczyce poblíž Nowogródku, kde se nachází hrob svatého Eweliji Kontuše. Druhým svatým místem je Szorcowa Góra, kterou najdeme poblíž vesnice Bohoniki.

⁸<http://www.mzr.pl/pl/info.php?id=5> [cit. dne 15. 03. 2013].

⁹MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 18. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. dne 15. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

¹⁰PARZYMIĘ, Anna. (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 204.

¹¹Mulla, též molla (per. : موللا) – u šiitů: učitel, interpretátor náboženského práva a doktrín islámu.

¹²MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 20-21. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. dne 15. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

Slovanské kulturní vlivy se u Tatarů projevují například v obřadu uzavírání manželství. Během ceremonie čte mulla příslušnou modlitbu a vede ženicha třikrát okolo stolu. Svatebčané hází na novomanžele obilí.¹³ Také před samotným obřadem probíhají zvyky, které jsou slovanského původu – ženich například po cestě přichází k bráně, kterou je mu dovoleno projít teprve poté, co se vykoupe. Na rozdíl od jiných muslimů Tataři nepraktikují mnohoženství a tatarské ženy si nezahalují obličej.

V Polsku existuje sedm muslimských hřbitovů, nejstarší hroby jsou velmi prosté a uvádějí pouze jméno, původ a datum úmrtí, ale od konce 19. století se jejich podoba začala blížit křesťanským – na hrobech je například často vyobrazena tvář mrtvého, ačkoli takové věci islám zakazuje. Stejně tak v islámu obvykle není dovoleno, aby se ženy účastnily pohřebních obřadů, ale v Polsku tento zákaz není dodržován a ženy se pohřbů běžně účastní. Tatarští muslimové dokonce občas pijí alkohol, přestože jim to Korán zakazuje.

U Tatarů najdeme i další prvky křesťanské kultury – například slaví Vánoce, zdobí vánoční stromky, na Velikonoce malují vajíčka apod.¹⁴ Jak píše Piotr Borawski a Aleksander Dubiński v knize *Tatarzy polscy, dzieje, obrzki, tradycje*¹⁵: „Tataři přejali od svých křesťanských sousedů i mnoho pověr: zásadně neobdělávali svá pole první středu po Velkém pátku a po svatojanské noci, aby jim krupobití nezničilo úrodu. Na svatého Jana nedávali kravám jíst, aby neztratily mléko. V některých tatarských obřadech, které se praktikovaly ještě v první polovině 20. století, nacházíme stopy starých tureckých kultů [...]. Aby vyvolali déšť, obětovali Tataři černého berana. Tohoto obřadu se nejednou účastnili i místní křesťanstírolníci, kteří věřili, že taková oběť bude účinná.¹⁶

Výše uvedené příklady poukazují na to, že koexistence dvou národů a dvou náboženství na jednom území je možná. Je zřejmé, že obě kultury se navzájem ovlivňují, což upevňuje jejich soužití ve vzájemné toleranci a respektu ke kultuře a náboženství druhého.

---

¹³Tato tradice má za cíl zajistit, aby ženicha v budoucnosti čekaly úspěchy a hojnost.

¹⁴PARZYMIĘ, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 205–217.

¹⁵Překlad citace z polštiny: Anna Plasová.

¹⁶MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 22. ISBN 978–83–9232007–8–4 [online]. [cit. dne 15. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

1.1.2 Pozice islámu v současné polské společnosti

Jak jsem již zmínila výše, nejstarší muslimskou komunitou v Polsku jsou Tataři, kteří zde žijí víc než 600 let.¹⁷ K velkým změnám ve struktuře muslimské populace došlo ve druhé polovině 20. století, kdy výrazně zesílila imigrace obyvatel z různých muslimských zemí. Jednalo se zejména o studenty (především z arabských států), podnikatele, odborníky v technologických oborech, diplomatické pracovníky, ekonomické migranty, politické uprchlíky. Počet muslimů stoupl také v důsledku toho, že začalo přibývat polských konvertitů. Dnes žije v Polsku přibližně 25 000 muslimů, většinou jsou tosunnitěz. hanafijské školy.

Jedna z největších skupin muslimů, která hraje v životě komunity v Polsku důležitou roli, jsou bývalí i současní studenti z Egypta, Sýrie, Libanonu, Jordánska, Palestiny, Alžírsko, Iráku, Jemenu a z Tuniska. Někteří z nich žijí v Polsku již třicet let a mnozí mají také polské občanství. Během svého pobytu zde založili různé organizace, například *Muslimské kulturní a informační centrum* ve Vratislavi, na jehož vzniku se podíleli také polští konvertité, politologové, filozofové, orientalisté a umělci.¹⁸

Druhou skupinou, která v poslední době hraje důležitou roli, jsou podnikatelé a specialisté, kteří pocházejí především z Turecka. Mají zájem o aktivní účast na veřejném životě v Polsku a díky jejich podpoře vznikly a fungují některé organizace (například *Nadace Mevlana* nebo *Ústav pro dialog Dunaj*).

Třetí skupinou, jež má také značný vliv na život muslimů v Polsku, jsou diplomaté z muslimských zemí. Někteří z velvyslanců (např. zástupci Pákistánu a Saúdské Arábie) se pravidelně účastní kongresů a diskusních panelů na téma islámu, a také jsou členy různých organizací či institucí.

Čtvrtou skupinu tvoří političtí a ekonomičtí uprchlíci, kteří přišli do Polska po otevření hranic v roce 1989. Zpočátku sem proudilo mnoho lidí z Iráku, Bosny a Hercegoviny¹⁹, Pákistánu, Afghánistánu, Turecka, Jemenu, Súdánu a Somálska. Od

---

¹⁷PARZYMIĘ, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 202.

¹⁸PĘDZIWIATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

¹⁹PARZYMIĘ, Anna. (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 229.

roku 2003 přibylo také uprchlíků z Ruska, jejichž počet ročně dosahuje 6–7 tisíc; pocházejí hlavně z Čečenska, Ingušska či Dagestánu.²⁰

Poslední skupinou jsou konvertovaní Poláci. Na jednoho konvertovaného Poláka připadá 5–6 konvertovaných Polek.²¹ Je zajímavé, že mnoho polských muslimů hledí na konvertované bývalé katolíky skepticky; odůvodňují to tím, že Polky, které se vdávají za muslimy, sice přijímají islám, ale tato situace netrvá dlouho – po několika letech se manželství rozpadnou, ženy u islámu zpravidla nevydrží a celá věc způsobuje víc problémů než radosti. Mnoho muslimů polského původu se rozhoduje přijmout islám pod vlivem pozitivních zážitků z Blízkého východu; k jeho návštěvě se často rozhodují na základě informací, které jim poskytují muslimští učitelé nebo lektoři.²² Nezanedbatelný počet muslimů polského původu žije v zahraničí, protože nemají možnost podílet se na životě muslimské komunity v Polsku; zúčastňují se jej tedy pouze přes internet.

Větší počet muslimů (přibližně 1/3 celkové populace) žije ve Varšavě a jejím okolí; vyšší koncentrace muslimů je také v dalších větších městech (například Lublin, Krakov, Katowice, Opole, Olsztyn nebo Bydgoszcz).²³ Činnost *Muslimského náboženského svazu (Muzułmański Związek Religijny)* v Polsku sdružuje sedm obcí:

- 1.) Obec Białyłtok, která sídlí v Białyłtoku (Piałowska 13), byla zaregistrována v roce 1960.
- 2.) Obec Bohoniki, která sídlí ve vesnici Sztabin (Polna 24), byla vytvořena v roce 1679 Janem III. Sobieským. V této obci se nachází jedna z nejstarších mešit v Polsku a dva hřbitovy.
- 3.) Obec Bydgoszcz, která sídlí v Bydgoszczy (Emilianowska 5).
- 4.) Obec Gdańsk, která sídlí v Gdańsku (Abrahama 17A), má svou internetovou stránku na adrese www.meczetgdansk.pl.
- 5.) Obec Kruszyńiany, která sídlí ve městě Białyłtok (Ks. Andrukiewiczza 6/49), byla vytvořena v roce 1679 Janem III. Sobieským; také v této obci se nachází velmi stará mešita a jeden hřbitov.

---

²⁰WIDY-BEHIESSE, Marta. *Islam w Europie, Bogactwo różnorodności czy źródło konfliktów?* Warszawa, 2012, s. 63.

²¹PĘDZIWIATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

²²Viz <http://ekai.pl/wydarzenia/ekumenizm/x17812/muzulmanie-w-polsce/> [cit. dne 14. 03. 2013].

²³PĘDZIWIATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

6.) Obec Warszawa, která sídlí ve Varšavě (Wiertnicza 103), má svou internetovou stránku na adrese www.e-islam.eu.

7.) Obec Warszawa – Fatih, která sídlí rovněž ve Varšavě (Bodycha 41).²⁴

Podle ústavy platné od 21. dubna 1936 byl islám v Polsku oficiálně uznán za náboženství.²⁵ V nové ústavě platné od roku 1989 je povoleno zakládání muslimských náboženských organizací; k registraci je třeba splnit podmínku alespoň 100 členů.²⁶ V Polsku existuje dva hlavní muslimské náboženské spolky a asi deset organizací.²⁷

Prvním náboženským spolkem muslimů v Polsku byl *Muslimský náboženský svaz v Polské republice (Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej)*, který vznikl v roce 1925 a sdružuje hanafijské sunnity.²⁸ Po roce 1936 se stal oficiálním reprezentantem muslimů v Polsku. Muftím²⁹ této organizace je v současné době Tomasz Aleksandrowicz z Białystoku.³⁰ Muslimský náboženský svaz je otevřen nejen těm muslimům, kteří mají polské občanství, ale i těm, kteří mají v Polsku pouze povolení k trvalému pobytu.³¹ Jeho webové stránky jsou umístěny na adrese <http://www.mzr.pl>.³²

V roce 2001 vznikl druhý náboženský spolek, který se nazývá *Muslimská liga (Liga Muzułmańska)*; oficiální registraci ovšem obdržel až v roce 2004. Tato organizace sídlí ve Varšavě, má svou internetovou stránku (<http://www.islam.info.pl/>). Patří do ní výhradně sunnitští muslimové s trvalým nebo dočasným pobytem v Polsku. Po jejím založení došlo k určitému nárůstu napětí mezi muslimy tatarského původu a muslimy,

---

²⁴<http://www.mzr.pl/gminy/index.php?id=14> [cit. dne 14. 03. 2013].

²⁵Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, vol. 30 (1936), point 240. Sobczak, Jacek: *Położenie prawne polskich wyznawców islamu*, in R. Baecker and Sh. Kitab(red), *Islam a świat* (Toruń: Mado, 2004), s. 186–197.

²⁶BORECKI, Paweł. *Położenie prawne wyznawców islamu w Polsce* [online], [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: http://www.orient.uw.edu.pl/home/agatana/img/401-412_Poland.pdf].

²⁷PĘDZIWIATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

²⁸http://pl.wikipedia.org/wiki/Muzu%C5%82ma%C5%84ski_Zwi%C4%85zek_Religijny_w_Rzeczypospolitej_Polskiej [cit. dne 14. 03. 2013].

²⁹Muftí je nejvyšší duchovní, který má právo rozhodovat o náboženskoprávních otázkách a vykládat právo šaría.

³⁰http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,35241,12884104,Zmiany_u_muzulmanow___nowy_przewodnicza_cy_polskich.html [cit. dne 06. 05. 2013].

³¹Více informací na toto téma je možné najít na <http://www.mzr.pl/pl/pliki/statut.pdf>.

³²<http://www.mzr.pl/pl/> [cit. dne 14. 03. 2013].

kteří přišli do Polska v nedávné době z arabských zemí.³³ Muftím Muslimské ligy je Nidal Abu Tabaq.³⁴

Dále v Polsku existují také šíitské organizace: první z nich je *Společnost muslimské jednoty (Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej)*, která byla zaregistrována v roce 1989. Vydává měsíčník *Al-Islam* a od roku 1992 také ročenku *Rocznik Muzułmański*. Její modlitebny se nacházejí ve Varšavě a v Bydgoszczy.³⁵ Druhou šíitskou organizací je *Islámské shromáždění Ahlul-Bayt (Islamskie Zgromadzenie Ahlul-Bayt)*. Ta vznikla v roce 1979 (oficiální registraci má však až z roku 1990). Její webové stránky se nacházejí na adrese <http://www.abia.pl>.³⁶

Jak již bylo zmíněno výše, v Polsku existuje také větší počet malých náboženských organizací, mezi něž patří zejména:

- 1.) *Společnost muslimských studentů (Stowarzyszenie Studentów Muzułmańskich)*, která vznikla v roce 1989 a sídlí v Białymstoku. Tato organizace vydává periodikum *Al-Hikmah*.
- 2.) *Společnost muslimských bratrů (Stowarzyszenie Braci Muzułmańów)*, která vznikla v roce 1979 v Pruszkowě. Navazuje na šíitské tradice, ale nemá nic společného se stejnojmennou egyptskou organizací Hasana al-Banna.
- 3.) *Muslimská společnost Ahmadijja (Stowarzyszenie Muzułmańskie Ahmadijja)* byla zaregistrována v roce 1990. Sídlí ve Varšavě, vydává časopis *Al-Islam*. Má svou webovou stránku na adrese <http://www.alislam.pl>.
- 4.) *Svaz polských muslimů (Związek Muzułmanów Polskich)* existuje od roku 1992, ale zaregistrován byl až v roce 1999. Vydává týdeníky *Mizan* a *MuslimWorld Review* a také čtvrtletník *Alif*. Jejich stránky mají adresu <http://www.ipdirect.home.pl/kmp>.
- 5.) *Západní súfijský řád v Polsku (Zachodni Zakon Sufi w Polsce)*, který existuje od roku 1988 (zaregistrován byl v roce 1991) vydává bulletin *Hidaya*.
- 6.) *Svaz vyznání víry Bahai (Związek Wyznaniowy Wiara Bahai)*, který existuje od roku 1989, ale v roce 1992 byl zaregistrován pod názvem *Bahaitské*

---

³³ PARZYMIE, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 232-233.

³⁴ PĘDZIWIATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

³⁵ PARZYMIE, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 224-225.

³⁶ <http://www.abia.pl/o-nas.html> [cit. dne 14. 03. 2013].

*národní duchovní shromáždění (Narodowe Zgromadzenie Duchowe Bahaitów).*³⁷

- 7.) *Muslimská společnost kulturního rozvoje v Polské republice (Muzułmańskie Stowarzyszenie Kształowania Kulturalnego w Rzeczypospolitej Polskiej)* vznikla v roce 1996, má svou internetovou stránku na adrese <http://www.mskk-islam.8m.com>.³⁸
- 8.) *Společnost muslimské kultury v Polské republice (Stowarzyszenie Kultury Muzułmańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej)* se nachází v Gdaňsku, často organizuje různé přednášky a setkání mezi muslimy a nemuslimy.³⁹
- 9.) *Svaz polských Tatarů (Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskie)* je organizace s omezeným počtem členů, jelikož přijímá především polské Tatary. Od roku 2005 má status obecně prospěšné společnosti. Vydává časopis *Rocznik Tatarów Polskich*. Internetové stránky má na adrese <http://ztrp.org>.⁴⁰
- 10.) *Škola súfijských nauk (Szkoła Nauk Sufich)* vznikla v roce 1996. Má svou internetovou stránku na adrese <http://www.sufi.org.pl>.⁴¹

Dále existují také *Nadace Mevlana (Fundacja Mevlana)*, *Ústav pro dialog Dunaj (Instytut Dialogu Dunaj)* nebo internetová organizace pro ženy (jak muslimského původu, tak konvertitky) na adrese <http://www.alejkumki.blogspot.pl>.⁴²

V Polsku v současné době stojí tři mešity a čtvrtá se staví ve Varšavě. Dvě z nich jsou poměrně staré, nacházejí se ve vesnicích Kruszyniany (pochází ze 17. století) a Bohoniky (pochází z 19. století). V roce 1990 byla v Gdaňsku vybudována třetí mešita, jejíhož slavnostního se zúčastnili gdaňský biskup Tadeusz Gocłowski a vůdce „Solidarity“ Lech Wałęsa.

Čtvrtá mešita, která nyní vzniká ve Varšavě, má mít podle plánu modlitební sál a malý minaret.⁴³ Během příprav se stavba setkala s odporem veřejnosti, na plotě ohrazujícím staveniště se dokonce objevil nápis „Islamy na Islandię“ (Muslimové na

---

³⁷PARZYMIĘ, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 224-227.

³⁸<http://www.mskk-islam.8m.com/> [cit. dne 14. 03. 2013].

³⁹<http://www.mzr.pl/pl/info.php?id=19> [cit. dne 14. 03. 2013].

⁴⁰<http://ztrp.org/index.php/stowarzyszenie.html> [cit. dne 14. 03. 2013].

⁴¹<http://www.sufi.org.pl/schoolofsufiteaching/sufischoolactivity.htm> [cit. dne 14. 03. 2013].

⁴²Více informací na: <http://www.fundacjamevlana.pl/>; <http://www.dialoginstytut.pl/>; <http://alejkumki.blogspot.pl/p/kim-jestesmy.html>.

⁴³WIDY-BEHIESSE, Marta. *Islam w Europie, Bogactwo różnorodności czy źródło konfliktów?* Warszawa, 2012, s.48–50.

Island). Hlasování o její výstavbě ale dopadlo kladně – proti bylo 814 hlasů, pro 2 307.⁴⁴

V Polsku dále existuje celá řada modlitebních domů a muslimských center, najdeme je například v Białystoku, Suchowoli, Lublinu, Vratislavi, Poznani, Katovicích či Varšavě.⁴⁵

Co se týče studia islámu, existují v Polsku střediska například ve Varšavě, Suchowoli a Poznani; základní školy a gymnázia, kde se vyučuje islám, najdeme například v Białystoku. Výuka islámu v těchto zařízeních probíhá pod dohledem Muslimského náboženského svazu.

Ze sedmi muslimských hřbitovů v Polsku jsou dva nečinné (Studzianki a Lebidziew) a pět je stále v provozu (tři ve Varšavě, jeden v Kruszyńianech, jeden v Bohonikách).⁴⁶

Od roku 1997 v Polsku působí *Společná rada katolíků a muslimů (Rada Wspólna Katolików i Muzułmanów)*, jejímž cílem je usilovat o přátelství mezi katolíky a muslimy.⁴⁷ Představitelem muslimské strany je zde Selim Chazbijewicz, katolickou stranu zastupuje Zdzisław Bielecki. Rada organizuje různé konference, kde často probíhá mezináboženský dialog. Každý rok 26. ledna se v katolickém kostele koná oslava Dne islámu. Hlavní oslavy obvykle probíhají v jezuitském kostele św. Andrzeja Boboli, ale menší sprobíhají také v Lublinu, Pieniężně a Krakově.⁴⁸ Plánuje se, že po dostavění mešity ve Varšavě se zde budou konat pravidelné oslavy Dne křesťanství.⁴⁹ Webové stránky Rady se nacházejí na adrese <http://www.radawspolna.pl>. Kromě Dne islámu se v některých polských městech ještě slaví Den muslimské kultury.⁵⁰

Kvůli tomu, že v Evropě (včetně Polska) často působí potíže, když muslimové nosí na veřejnosti tradiční oděvy, vznikl trend nazývaný „branding islam“. Muslimská mládež, která jej vyznává, se obléká jako jejich evropští vrstevníci, ale její oblečení vždy obsahuje prvky, které odkazují na to, že patří do jiné kultury a k jinému náboženství.⁵¹ Prodejem takového oblečení se zabývá mnoho obchodů, například Urban

---

⁴⁴http://www.petycje.pl/petycjePodpisyLista.php?petycjeid=5088&podpis_rodzaj=1 [cit. dne 14. 03. 2013].

⁴⁵<http://www.mzr.pl/pl/info.php?id=16> [cit. dne 14. 03. 2013].

⁴⁶PARZYMIĘ, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 213–237.

⁴⁷BORECKI, Paweł. *Polożenie prawne wyznawców islamu w Polsce* [online], [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: http://www.orient.uw.edu.pl/home/agatana/img/401-412_Poland.pdf].

⁴⁸PARZYMIĘ, Anna (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. s. 237–238.

⁴⁹ <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/P/PR/tp2010-15-meczet.html> [cit. dne 14. 03. 2013].

⁵⁰ BORECKI, Paweł. *Ibidem*.

⁵¹WIDY-BEHIESSE, Marta. *Islam w Europie, Bogactwo różnorodności czy źródło konfliktów?* Warszawa, 2012, s. 269–273.

Ummah (vznikl v roce 2006 v Bradfordu), Ilmwear (vznikl již v roce 2004), Islamic Design House, Silk Route, Visual Dhkir, StyleIslam aj.⁵²

Na rozdíl od jiných zemí v Evropě nejsou vztahy většinové společnosti a muslimů v Polsku příliš napjaté. Po událostech z 11. září 2001 se samozřejmě postoj společnosti změnil, častěji se objevují lidé, kteří mají z islámu a muslimů obavy. Tento strach vzniká ovšem hlavně kvůli obrazu islámu, jak jej prezentují massmédiá. Činnost muslimských středisek, kde se věřící modlí a ženy nosí hidžáby, je tím poněkud ztížena. Podle mého názoru to jsou však problémy, které lze postupně překonat. Každopádně je v Polsku možné se otevřeně a svobodně hlásit k muslimskému náboženství a víře.

1.1.3 Historie muslimů v České republice

Historický vývoj geografická polohazapřičinily, že české země se do přímého kontaktu s islámským světem nikdy nedostaly. Pokud již ke kontaktům došlo, měly spíše obchodní charakter. V historických pramenech ale můžeme o islámu najít různé informace.

První zmínku o islámu nacházíme v legendě Život svatého Konstantina z roku 896. V ní se uvádí, že Korán se s úctou zmiňuje o Ježíšovi a o Panně Marii. K prvnímu zaznamenanému přímému styku s islámským světem došlo v roce 1146, kdy se česká družina Vladislava I. zúčastnila druhé křížové výpravy. Později můžeme různé zmínky o islámském světě najít v českých kronikách a cestopisech. Jedním z nejvýznamnějších cestopisů je *Chronica Boemorum*, kterou sepsal Giovanni di Marignolli z pověření Karla IV. V tomto cestopisu primárně popisuje svou cestu do Číny, ale zároveň se zmiňuje i o muslimských zemích.⁵³

Později se objevila díla či naučné spisy, které se přímo věnují tematice islámu. Například v Plzni v roce 1548 roku vyšel drobný svazek *Život Muhammadův*, jehož autorem byl Mikuláš Bakalář; obsahoval úryvky z populárního cestopisu kanovníka Bernarda z Breidenbachu v překladu z latiny, které Bakalář doplnil ještě vlastnoručně přeloženou pasáží nazvanou *Traktát o zemi Svaté*, v níž se hovoří o životě proroka islámu. V roce 1522 pražský tiskař Mikuláš Konáč vydal naučný spisek s vše vysvětlujícím titulem *O Turcích, odkud a proč Turci sloví, kterého času, od koho i kterak zákon turecký sepsán jest, o co Machometh za člověka byl, o smrti jeho, o ráji a*

---

⁵²Více informací na: <http://www.urbanummah.com/>; <http://www.ilmwear.com/>; <http://www.islamicdesignhouse.com/uk/>; <http://www.silkrouteclothing.com/>; <http://www.styleislam.com/>

⁵³DINGIR: *Odras islámu v českém písemnictví, Muslimové v Českých zemích (1934-1989)* 1/2006, 9. ročník, s. 14–16, dostupné na <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [cit. dne 06. 04. 2013].

o pekle podlé zákonu jeho etc. Tento text pojednává zejména o postavě proroka Mohameda a také o vzniku koránu.⁵⁴

V moderních dobách se muslimové začali na české území stěhovat. Zejména po rozpadu Rakouska-Uherska do nově vzniklé Československé republiky přišlo relativně mnoho muslimů z Balkánu, kteří se zde postupně usadili. Nemaleý počet muslimů do Československa emigroval ze Sovětského svazu. Ve 30. letech žilo nejvíce muslimů v Praze, v Brně a na Zlínsku. Postupně se začali na základě náboženství sdružovat. V roce 1934 proběhl první pokus o založení muslimské obce pod názvem *Muslimská náboženská obec pro Československo s ústředím v Praze*.

V letech 1934–1935 měla česká muslimská obec v Praze kolem 700 členů, tento počet ani se nezměnil během protektorátu. Do muslimské obce kromě toho ještě vstoupilo několik českých konvertitů. Členové obce nebyli soustředěni jen v hlavním městě – například v roce 1937 bylo na Moravě registrováno 26 muslimů (z nich 10 žilo v Brně). V roce 1937 byl v Praze přijat zákon umožňující zřízení oficiální muslimské obce. Tento zákon stanovil tři podmínky: Zaprvé, registrovaná obec musí vyznávat tzv. hanafijský směr islámu. Zadruhé, musí používat státní jazyk, nikoli arabštinu – tímto bylo vyloučeno i vedení jakékoli dokumentace v arabštině. Zatřetí, obec není oprávněna k uzavírání sňatků ani konání pohřebních obřadů. Na základě tohoto zákona byla první česká muslimská náboženská obec v roce 1941 úředně uznána.

Muslimská obec se zaměřovala na tři hlavní aktivity: 1.) posilování náboženské příslušnosti, 2.) misijní činnost, 3.) organizační činnost. Během nacistické okupace se fungování muslimské obce příliš nezměnilo. V této době existovaly dvě skupiny členů obce: první skupina byli starší členové, kteří se starali o organizaci a finanční situaci obce, zatímco druhá skupina převážně mladších členů obce soukromě studovala arabštinu, přednášela tajně po bytech (nacisté uzavřeli české vysoké školy), a také publikovala články v muslimském časopise *Hlas*, jehož poslední číslo vyšlo v dubnu 1945.

Po osvobození Československé republiky v květnu 1945 obec sice nezanikla, ale její pozice se po vydání Benešových dekretů razantně změnila. Dekrety stanovily, že všechny zákony, které byly přijaty během protektorátu, jsou anulovány; v důsledku toho tedy obec přestala vykonávat svou činnost, ačkoli nakonec k jejímu úřednímu zrušení nikdy nedošlo.

---

⁵⁴MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 185–186.

Později se bývalí členové muslimské obce snažili tuto organizaci obnovit, ale podmínky byly velmi obtížné. 15. dubna 1968 požádala skupina muslimů o založení organizace pod názvem „*Yeni ceri*“ – *Sociální organizace Moslimů v Praze*, ale jejich žádost byla zamítnuta. 19. srpna 1968 de facto došlo k opětovnému založení muslimské obce, ale její podoba se podstatně lišila od té, která fungovala dříve.⁵⁵

Období normalizace znamenalo pro muslimskou obec další stagnaci. Změnu situace přinesla až sametová revoluce v roce 1989. Staří členové a noví konvertité podnikli několik pokusů o obnovu obce, ale setkali se řadu problémů; zaprvé už neměli tolik kontaktů (mnoho někdejších členů nezůstalo v Praze, ale emigrovalo do různých zemí), zadruhé se také změnila mezinárodní situace: po řadě událostí, které proběhly jak na západě, tak v islámském světě, se názor veřejnosti na muslimy změnil (samozřejmě se na tom již také podílela masmédiá). Objevila se představa muslimů jako fatálního nepřítele západní demokracie a ohrožení národních zájmů.

Muslimové se ale nevzdali, rozhodli změnit hlavní centrum obce a přenesli je na Moravu. Je možné, že důvodem přesunu právě na Moravu bylo to, že zde (především v Brně) byl větší počet praktikujících muslimů. Mohamed Ali Šilhavý, který byl tehdy mezi muslimy velkou autoritou, adresoval některým státním orgánům žádost o opětovné uznání muslimské obce. Úředníci české vlády na dopis zpočátku neodpovídali, ale později – 12. listopadu 1980 – přišel z federálního Ministerstva zahraničních věcí dopis, že muslimům je povoleno vést plnohodnotný duchovní život, což následně potvrdila i vláda ČR. Dne 18. května 1991 se v Praze na Střeleckém ostrově uskutečnila schůze *Al-Ittihad Al-Islami* – Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR, kde byly schváleny staronové stanovy navazující na ty, které platily během existence první muslimské obce ve 40. letech. Proběhly také volby, v jejichž důsledku se předsedou Ústředí stal profesor Mohamed Ali Šilhavý. Bylo také přijato rozhodnutí, že další schůze budou probíhat v Brně.

Mohamed Ali Šilhavý měl různé plány, které chtěl realizovat, například chtěl udržet a zdokonalit bulletin *Hlas*, založit vlastní nakladatelství, obnovit vedení muslimských matrik, vybudovat v českých zemích mešity atd.

V 90. letech byly do různých českých deníků podány inzeráty informující o tom, že česká muslimská obec opět obnovuje svou činnost. Muslimům se postupně podařilo pronajmout si prostory určené nejenom k modlitbám, ale také místa sloužící jako

---

⁵⁵MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 333–371.

knihovny, jídelny apod. Na třebíčském hřbitově úspěšně zakoupili první pozemek pro pohřbování muslimů podle islámských pravidel.

Hlavním cílem *Ústředí muslimských náboženských obcí* bylo, aby byla obec úředně uznána a aby byla povolena výstavba Islámského kulturního střediska. První cíl splněn nebyl a 19. srpna 1996 tehdejší ministr kultury Jaromír Talíř potvrdil rozhodnutí o zastavení tohoto řízení. Později se Mohamed Ali Šilhavý snažil o vytvoření náboženské organizace v Brně, v Praze a v Ostravě. Kvůli tomu, že *Ústředí MNO* nemělo právní subjektivitu jako náboženská organizace, nemohlo vyvíjet řadu aktivit; proto vznikly v Praze a Brně dvě nadace nazvané Nadace pro založení a provoz Islámského centra. V 90. letech byla rovněž založena řada muslimských organizací, např. *Liga českých muslimů*, *Všeobecný svaz muslimských studentů v ČR*, *Islámský svaz – klub přátel islámské kultury*⁵⁶, *Svaz islámských kulturních centr v Praze*, *Muslimská unie*⁵⁷ nebo *Liberální muslimové*.⁵⁸

Pokud jde o překlady Koránu, již v 12. století byly učiněny první pokusy o překlad do latiny; v Čechách došlo k prvnímu kontaktu s Koránem již v raném novověku. V následujících dobách je často možné zaznamenat, že různí badatelé s Koránem pracovali. Jedním z nich byl Josef Dobrovský, v jehož rukopise *AlcoranusMohameticus* lze najít hojné poznámky k mnoha súrám; v 19. století se informace a citace z Koránu objevily také v časopisech *Čechoslav* a *Rozličnosti pražských Novin*.

Ve 20. století vznikly tři překlady Koránu. První je dílem Ignáce Veselého, druhý překlad vytvořil Richard Nykl, zatímco třetí – považovaný za nejdokonalejší – byl pořízen Ivanem Hrbkem. Tento překlad Koránu se dosud používá na českých univerzitách a je také uznáván lidmi, kteří se zajímají o islám. Všechny tři překlady byly pořízeny přímo z arabštiny. Překlad Ivana Hrbka byl vydán třikrát v letech 1972, 1991 a 2000. Na rozdíl od ostatních Ivan Hrbek uvádí sóry v koránu chronologicky, nikoli podle jejich délky, čímž zdůrazňuje obsahové rozdíly mezi súrami tzv. mekkánského, medínského a druhého mekkánského období.

V 19. století proběhla ještě jedna důležitá událost: na pražské univerzitě byla otevřena orientalistika jako samostatný obor. Velký příspěvek k rozvoji orientalistiky

---

⁵⁶MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 378–392.

⁵⁷DINGIR: *Česká muslimská komunita* 1/2006, 9. ročník, s. 22, [dostupné z WWW: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [cit. dne06. 04. 2013].

⁵⁸<http://liberalnimuslimove.blog.cz> [cit. dne22. 12. 2012].

přinesl Jaromír Košut, který na Karlově univerzitě přednášel arabskou a perskou literaturu. Druhy významný člověk, který se zasloužil o rozvoj orientalistiky, byl Košutův žák Rudolf Dvořák. Dvořák překládal poezii perských a arabských klasiků, například v roce v 1885 přeložil známou perskou veselohru a vydal ji podobě fejetonu v Národních listech; kromě toho vychoval mnoho žáků, kteří šli ve stopách svého učitele. Patřili k nim například Rudolf Růžička, Felix Tauer anebo Jaroslav Sedláček, který v roce 1898 vydal vůbec první českou mluvnici a učebnici spisovné arabštiny.⁵⁹

Během 19. století v Čechách vzrůstal zájem o islámský svět. Vycházely naučné knihy, články a překlady islámské poezie i prózy. V roce 1803 vyšla kniha *Historická vypsání velikého Mongolského císařství* (autor Matěj Kramerius), v letech 1809–1810 vydal Jan Rulík anonymní spis *Historie turecká nebo Příběhy turecké říše*, v roce 1814 vyšla kniha *Život Mahomeda, zakladatele Tureckého náboženství* (autor Jan Hýbl), v roce 1821 vyšel článek *Medýna a Mohametův hrob*, v roce 1854 vyšla publikace W. Irvinga *Život Mohamedův* (do češtiny přeložil František Ladislav Rieger). Vycházelo také značné množství článků, které mají na islám kritický pohled. Větší zájem o islám se v Čechách probudil po událostech v Bosně a Hercegovině, například v časopise *Krakonoš* v roce 1894 vyšel článek *Islám a Bosna*. V roce 1895 v *Pražských novinách* vyšel článek J. Pozdřeného po titulem *Hadžijové*. Zároveň se, jak jsem již uvedla výše, začala také překládat poezie a próza. Často se jednalo o tzv. gazely, což je nejoblíbenější veršová forma perských, tureckých i arabských básníků. První gazel, který byl přeložen do češtiny, můžeme najít ve sbírce *Malby sepiové*, jejímž autorem byl Vincent Furch. Čeští básníci se také snažili psát vlastní gazely, například Jaroslav Vrchlický (*Gazel o gazelu* či *Omarova moudrost*). V roce 1875 přeložil Svatopluk Čech první z mnoha čtyřverší Omara Chajjáma. Od roku 1934 vycházely v českém jazyce anekdoty a příhody Hodži Nasreddina. V roce 1935 vydaly *Lidové noviny* (red. Karel Čapek) článek *Masaryk a Korán*.

V meziválečných letech bylo v samostatné Československé republice mnoho vědců, kteří se islámem zabývali. Dále uvedu některé jejich články a odborné knihy.

V roce 1925 v Praze vyšla kniha *Člověk a Bůh* (autor F. Žilka), ve 30. letech vyšly dvě knihy s totožným názvem *Mohamed* – autorem první z nich je Essad Bey, autor druhé knihy (vyšla v roce 1938) není znám. Vycházely také články

---

⁵⁹MENDEL, M., OSTRĀNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia 2007. s. 219–226.

v odborných časopisech. Jeden z časopisů se více orientoval na východní tematiku a nazýval se příznačně *Oasa*.

V Československu začal od roku 1929 fungovat pražský Orientální ústav. Jeho otevření bylo především zásluhou Aloise Musila, který je považován za ideového otce tohoto pracoviště. Je zajímavě, že Musil byl katolickým knězem, ale jeho postoj k islámu byl velmi liberální. Napsal mnoho děl a článků na téma islámu, například v roce 1942 článek *Muslimské rady*, v roce 1947 *Svět islámu a jeho význam ve venkově*, knihy *Arabia Deserta*, *The Northern Hegaz* a další.

Můžeme říci, že se tento ústav stal místem setkávání a diskusí profesionálních orientalistů i amatérských milovníků Orientu. Pražský Orientální ústav hrál velkou roli při organizování kurzů různých orientálních jazyků, vědeckých i populárních pořadů a přednášek. Již krátce po jeho založení byla otevřena orientalistická knihovna a vyšlo první číslo časopisu *Archiv orientální*, který vychází až dodnes.

Orientální ústav se od začátku dělil na dvě sekce: kulturní a hospodářskou. Do kulturní sekce patřili čeští a němečtí orientalisté, cestovatelé atd., do hospodářské přední národohospodáři a podnikatelé, mezi nimi například i Jan Antonín Baťa.

Nejplodnějším obdobím české orientalistiky byla poválečná léta. Během existence protektorátu po uzavření českých vysokých škol začalo mnoho mladých lidí navštěvovat kurzy orientálních jazyků v Orientálním ústavu. Mnozí z těchto mladých mužů se po válce rozhodli, že budou v zevrubném poznávání národů Afriky či Asie pokračovat. Od roku 1945 bylo na pražské univerzitě s pomocí Orientálního ústavu zavedeno vědecké studium orientálních jazyků a kultur. Byl založen časopis *Nový Orient*, který vychází dodnes. V roce 1952 se však situace změnila, když byl Orientální ústav nedobrovolně včleněn do Československé akademie věd. K největšímu útlumu jeho činnosti došlo v roce 1968 a v době normalizace. Mnoho odborníků bylo propuštěno, zatímco jiní emigrovali. Zbývající pracovníci ústavu byli nuceni zabývat se ekonomickými a politickými tématy. Po roce 1989 bylo naplánováno, že se výuka a vědecká práce vrátí ke kultivované podobě z 30. let, a zároveň se pražské pracoviště zařadí mezi standardně fungující evropská orientalistická centra. Plnění těchto plánů omezovaly nedostatečné finanční prostředky, ale ústav přes všechny uvedené problémy stále existuje, vyvíjí všestrannou vědeckou činnost a pokračuje i ve vydávání odborných prací o islámu.

Také samotní čeští muslimové vyvíjejí publikační činnost. Jejím hlavním úkolem je rozvíjení sebevzdělávání muslimů, ale také chce hovořit o islámu z muslimských

pozic. Často je možné si všimnout, že masmédiá uvádějí o islámu informace, které jsou zavádějící nebo rovnou nepravdivé. Chtěla bych proto uvést několik publikací, které vydala islámská nadace v Praze či v Brně a které poskytují dobré informace o islámu. První z nich je kniha autorek Leily Azzam a Aishy Gouverneur nazvaná *Muhammad, Posel Boží*. Pražská nadace vydala text *Sunna – O chování Proroka*, v roce 2000 vyšel (arabsky i česky) *Korán s komentářem Abdullaha Yusifa Aliho*. Mezi brožurami vydanými v Praze jsou také *Lidská práva v islámu*, *Džiháda* propagační brožury *Stručný průvodce k porozumění Islámu*, *Pravé náboženství* a další.

Kromě knih a brožur vydává islámská komunita také různá periodika, mezi něž patří i již zmiňovaný *Hlas*, který vychází třikrát nebo čtyřikrát ročně. S přestávkami vychází již od roku 1937. Po roce 1945 bylo jeho vydávání přerušeno a v roce 1989 bylo opět obnoveno díky úsilí Mohameda Aliho Šilhavého. V roce 2001 se změnilo personální složení redakce a její sídlo se přesunulo z Třebíče do Prahy. Tento časopis plní informační, praktickou i osvětovou funkci,⁶⁰ stejně jako *Al-Manára*, což je časopis muslimek v České republice.⁶¹

1.1.4 Pozice islámu v současné české společnosti

Oficiální počet muslimů v České republice není jednoduché zjistit, ale nejčastěji bývají uváděny dva údaje: 10 000 a 20 000. Podle Ústředí muslimských obcí platí nižší z nich, tedy 10 000, ale tento není možné údaj ověřit. Každopádně lze muslimy v Česku rozdělit na tři skupiny.

- 1.) První skupina jsou Češi, kteří přijali islám, podle Vladimíra Sánky je to přibližně 400 osob.
- 2.) Druhá skupina jsou muslimové, kteří v České republice žijí dlouhodobě a již mají české občanství. Jsou to lidé, kteří přijeli do Československa v 60. a 70. století za účelem studia, mnozí z nich zde po ukončení studia zůstali, získali státní občanství a založili rodinu.
- 3.) Třetí skupina jsou muslimové, kteří mají povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu; tuto skupinu tvoří studenti a podnikatelé, kteří přišli do Česka po roce 1989.

Většina muslimů v České republice je arabského původu (přistěhovali se především ze Sýrie, Iráku a Egypta), ale žijí zde také muslimové s jiným etnickým

---

⁶⁰MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 429–436.

⁶¹<http://al-manara.muslim.cz> [cit. dne 09. 04. 2013].

původem, například Turci, Čečenci, Pákistánci, Bosňané, Albánci, Makedonci a také lidé pocházející z bývalých sovětských středoasijských republik.⁶² V roce 2011 se k islámu v rámci sčítání lidu přihlásilo 3085 lidí, ale tento údaj je třeba brát s rezervou. V současné době žije nejvíc muslimů v Praze, v Brně a na Vysočině.⁶³

Část muslimských imigrantů v České republice žádá o politický azyl, jsou to hlavně lidé ze zemí jako je Irák, Kazachstán, Nigérie, Turecko, Pákistán, Sýrie, Súdán atd., zatímco jiní (jejichž počet není možné zjistit) zde pobývají nelegálně. V 90. letech byla ČR pro cizince nejprve pouze tranzitní zemí, ale když země vstoupila do Evropské unie i postupně zlepšila svou hospodářskou situaci, stala se pro cizince z muslimských států atraktivní zemí pro život.⁶⁴

Muslimy, kteří se pohybují v Česku, lze na základě míry integrace do české společnosti rozdělit do dvou skupin:

- 1.) První skupina jsou muslimové, kteří jsou převážně v kontaktu jen se souvěrci z muslimských zemí; se členy majoritní české společnosti spíše nekomunikují.
- 2.) Druhá skupina jsou muslimové, kteří se dokázali integrovat do české společnosti, a udržují běžný kontakt s Čechy v prostředí školy, univerzity nebo zaměstnání a tráví s nimi volný čas.⁶⁵

Momentálně na českém území existují různé kulturní organizace nebo občanská sdružení, která se orientují na muslimskou tematiku. Patří mezi ně:

- 1.) *Ústředí muslimských obcí (ÚMO)*. Nejedná se o žádnou novou organizaci, její stopy sahají až do roku 1908. Někdy se uvádí, že v roce 1931 bylo ÚMO oficiálně úředně uznáno; po skončení existence Protektorátu Čechy a Morava bylo toto rozhodnutí v každém případě stejně jako mnoho jiných ze zřejmých důvodů anulováno.

---

⁶²MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 408-409.

⁶³ <http://www.ibrno.cz/zajimavosti/42746-muslimove-se-v-cesku%20prestavaji-oficialne-hlasit-k-svemu-nabozenstvi.html> [cit. dne 06. 04. 2013].

⁶⁴MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 408-409.

⁶⁵TOPINKA, Daniel. Integrovaný proces muslimů v České republice – pilotní projekt. Výzkumná zpráva [online] [cit. dne 07. 04. 2013]. [dostupné z WWW: http://www.ua-ed.narod.ru/AEDUCA_2008/SOUBORY/ZNE/ZNE06Topinka.pdf].

Po roce 1989 vyvinul prof. Muhamed Alí Šilhavý mnoho úsilí o opětovnou registraci ÚMO; tato snaha byla korunována úspěchem v roce 2004, kdy vláda ČR tuto organizaci uznala a prof. Šilhavý se stal jejím předsedou.

V roce 2007 byly vytvořeny dvě regionální pobočky ÚMO, jedna v Praze a druhá v Brně. Po smrti prof. Šilhavého v roce 2008 přešlo řízení ÚMO na místopředsedy z pražské a brněnské muslimské obce, jimiž byli Vladimír Sánka (Praha) a Muneeb Alrawi (Brno). V roce 2009 vznikla další pobočka, *Muslimské obec Teplice*⁶⁶, a v roce 2010 *Muslimská obec v Hradci Králové*⁶⁷. Od roku 2009 je předsedou ÚMO Muneeb Alrawi, post místopředsedy zastávají Vladimír Sánka (MO Praha) a Ahmed Hamdi (MO Teplice).⁶⁸ Weby všech těchto organizací se nacházejí na adrese <http://www.umocr.cz>.

- 2.) *Muslimská unie*, která byla úředně zaregistrována v roce 2000.⁶⁹ Jejím hlavním představitelem je Súdánec Muhamad Abbás al-Mu'tasi.⁷⁰ Cílem této organizace je šíření správných a objektivních informací o islámu, vzdělávací a kulturní aktivity, pomoc sociálně slabým, nemocným či postiženým muslimům, a také pomoc při zajišťování provozního zázemí pro život muslimů v České republice. Její stránky se nacházejí na adrese <http://www.muslimskaunie.cz>.
- 3.) *Svaz muslimských studentů* založený súdánským studentem Muhammadem Abbásem al-Mu'tasim⁷¹ v roce 1991 a již v roce 1992 obdržel oficiální registraci.⁷² Tato organizace se soustředí na osvětovou činnost a vzdělávání. Má své pobočky v Praze, v Brně, v Plzni, v Olomouci a v Hradci Králové.⁷³ Webové stránky má na adrese <http://svazmuslim.cz>.
- 4.) *Liberální muslimové*, k nimž patří především muslimové narození v českých a slovenských rodinách, ale členy jsou také věřící bosenského, tureckého nebo arabského původu. Cílem této organizace je seznámit muslimy i nemuslimy s „jinou tvářící islámu“ a aktivně přispívat k tomu, aby se vztahy mezi oběma skupinami zlepšovaly. Chtějí také bojovat proti nesprávnému,

---

⁶⁶<http://www.umocr.cz/historiecz.pdf> [cit. dne 06. 04. 2013].

⁶⁷http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml [cit. dne 07. 04. 2013].

⁶⁸<http://www.umocr.cz/historiecz.pdf> [cit. dne 06. 04. 2013].

⁶⁹http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml [cit. dne 06. 04. 2013].

⁷⁰<http://www.muslimskaunie.cz/kdo-jsme-----html> [cit. dne 06. 04. 2013].

⁷¹MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia 2007. s. 417–418.

⁷²http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml [cit. dne 06. 04. 2013].

⁷³MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 417.

radikálnímu výkladu islámu, který vnímají jako nebezpečí především pro samotné muslimy.⁷⁴ Provozují webové stránky na adrese <http://liberalnimuslimove.blog.cz>.

- 5.) *Islámská komunita sester*. Tato organizace působí především na internetu, stránky naleznete na adrese <http://islamcz.webnode.cz/products/islamska-komunita-sester>.
- 6.) *Svaz islámských kulturních center v Praze*. Tato organizace byla založena tureckými muslimy koncem 90. let. Nyní působí na Praze 8 v Pivovarnické ulici.⁷⁵

V současné době funguje také mnoho kulturních organizací. Patří k nim například *Česko-arabská společnost*, *Libanonský klub*, *Palestinský klub*, *Syrský klub*, *Súdánský klub*, *Irácký klub*, a také sdružení *Opus arabicum*. Jejich činnost je zaměřena na kulturní a společenskou oblast. Cílem těchto klubů a sdružení je seznámit českou společnost s arabskou či orientální kulturou prostřednictvím různých přednášek, publikací či besed, a zároveň pomáhat muslimům sdruženým podle země původu s integrací do české společnosti.⁷⁶

Z mnoha spirituálních proudů, které islám rozlišuje, se v České republice objevují tři – baháismus, ahmadíja a súfismus.

Kromě náboženských a kulturních organizací fungují v České republice rovněž islámské nadace, které se nacházejí v Praze a v Brně.⁷⁷ Činnost *Islámské nadace v Praze* byla zahájena v roce 1989 a od začátku se zabývala problémem chybějícího místa, kde by se mohli muslimové scházet na páteční kázání a modlitby. V roce 1992 si pronajali prostor v ulici U Michelského lesa 366 (Praha 4), který sloužil k setkávání muslimů, k modlitbám ke studiu. V roce 1996 se nadaci podařilo získat pozemek na Praze 3, kde 7. května 1999 oficiálně otevřela muslimské centrum. Od roku 2003 sídlí na pražské adrese Politických vězňů 14 informační kancelář s modlitebnou, kterou provozuje rovněž Islámská nadace. V tomto centru probíhá také výuka arabštiny. Od roku 2004 najdeme podobné pracoviště rovněž v Teplicích. Islámská nadace v Praze si stanovuje tři hlavní cíle:

---

⁷⁴<http://liberalnimuslimove.blog.cz/0605/kdo-jsme> [cit. dne 06. 04. 2013].

⁷⁵http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml [cit. dne 06. 04. 2013].

⁷⁶UHEREK, Z., HOŠKOVÁ, S., OTČENÁŠEK, J., *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*, Etnologický ústav AV ČR, Praha, 2002 [online]. [cit. dne 06. 04. 2013]. Dostupné na: http://www.cizinci.cz/files/clanky/108/strategie_integrace.pdf.

⁷⁷MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 411–418.

- provoz islámského centra a vybudování modlitebny,
- charitativní činnost,
- aktivity osvětové povahy.

Nadace má svou stránku na adrese <http://www.praha.muslim.cz>.

Islámská nadace v Brně byla otevřena v roce 1994; tehdy měla jediný ústřední cíl, což byla stavba mešity a s ní spojeného islámského centra. Oficiální registrace této nadace proběhla 6. května 1994, byla zapsána jako charitativní organizace. O čtyři roky později (2. července 1998) byla slavnostně otevřena mešita. *Brněnské islámské centrum* se stalo první mešitou v České republice. Aktivity tohoto střediska se soustředí nejen náboženské potřeby muslimů, jejich cílem je také vyvíjet bohatou kulturní, osvětovou a publikační činnost. Islámská nadace v Brně má stránky na adrese <http://brno.muslim.cz>.

Je zřejmé, že i přes svůj název se muslimské nadace neorientují jen na naplňování náboženských potřeb muslimů, ale zabývají se také různými aktivitami, které jsou spojeny s kulturou a vzděláváním.

V České republice dnes fungují dvě mešity, jedna se nachází v Brně, druhá v Praze.⁷⁸ Otevření těchto mešit a také pokusy o vybudování dalších v jiných městech se setkaly s odporem jak místních obyvatel, tak obecních zastupitelstev. Pokusy o výstavbu mešit v Česku se objevily hned na počátku 90. let. První iniciativa vyšla z Orientálního ústavu AV ČR, 1. června 1928 bylo sepsáno memorandum pro Magistrát hl. m. Prahy. Druhý pokus iniciovala Česká muslimská obec, která měla velký zájem o vybudování mešity nejen k setkávání muslimů a pátečním modlitbám, ale také k průběžným modlitbám, provozování knihovny asociálních či charitativních služeb. Magistrát hl. m. Prahy původně pozemek pro stavbu mešity přislíbil, ale pak svůj slib vzal zpět. Nakonec byl v roce 1997 zakoupen pozemek na Černém mostě. Výstavba se zde nesetkala s žádným odporem obyvatel, patrně proto, že se tato lokalita nachází na periferii města. Slavnostní otevření této mešity proběhlo 1. května 1999.

Byly rovněž učiněny pokusy o založení mešit v jiných městech České republiky. Jedním z nich bylo Brno. Po první žádosti, kterou městská rada zamítla v prosinci 1995, přišel úspěch na druhý pokus v roce 1996. Rozhodnutím rady byla však stanovena podmínka, že mešita nebude doplněna minaretem a na budově nebudou využity žádné orientální architektonické prvky, aby nedošlo k narušení charakteru městské zástavby. 2. července 1998 tak byla ve Vídeňské ulici v Brně otevřena tehdy jediná mešita v

⁷⁸MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 415–421.

Česku. Kromě Brna a Prahy proběhl také pokus o vybudování podobné instituce v Teplicích, ale snaha se nesešla s úspěchem.

Kromě mešit v Česku vznikly také modlitebny. V roce 2003 Islámská nadace v Praze otevřela v ulici Politických vězňů informační centrum, které slouží jak k modlitbám, tak ke studiu. Mnoho modliteben se také nachází na vysokoškolských kolejích, protože hodně praktikujících muslimů v ČR jsou studenti pocházející z muslimských států.

Zajímavostí je, že několik modliteben pro hosty z muslimských zemí vzniklo také v lázeňských městech. Najdeme je například v Teplicích, Tereziánských lázních či Darkově na Ostravsku.

V modlitebnách se pravidelně konají paterční modlitby a kázání, která jsou přednášena jak v arabštině, tak i v češtině. Dvojazyčná je také knihovna s bohatou literaturou na různá témata, která se nachází v Islámském centru v Praze.⁷⁹

V Praze existují také dvě školy – libyjská a egyptská – financované vládami těchto států. Navštěvují je především arabské děti a děti muslimských diplomatů.⁸⁰

V Praze na Olšanských hřbitovech leží muslimský hřbitov; další podobný hřbitov se nachází v Třebíči.⁸¹

Pokud jde o kulturně-osvětové aktivity, probíhají nejčastěji ve spolupráci tří organizací: islámských nadací v Brně a v Praze a Svazu muslimských studentů v ČR. Tyto organizace připravují prohlídky mešit, přednášky na různá témata týkající se islámu nebo vystoupení významných muslimských vědců.

V rámci charity se vybírají finanční prostředky od věřících, které se dělí na dvě části. Prvním typem příspěvku je tzv. *zakát*⁸², který se využívá na provoz mešity a islámského centra, zatímco druhý příspěvek, tzv. *sadaka*⁸³, je určen na pomoc sociálně slabým rodinám či jednotlivcům. Dále se z něj přispívá na stravování (hlavně během měsíce ramadán), na potřeby muslimů žádajících o azyl, na ošacení apod. Islámská nadace nezapomíná ani na muslimy, kteří jsou ve vězení – poskytuje jim především duchovní podporu, ale také jim posílá knihy, časopisy, informuje o časech modliteb apod. Vznikla také iniciativa za změnu stravování ve vězních, protože muslimové

⁷⁹MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 392–421.

⁸⁰UHEREK, Z., HOŠKOVÁ, S., OTČENÁŠEK, J., *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*, Etnologický ústav AV ČR. Praha, 2002 [online]. [cit. dne 06. 04. 2013]. Dostupné na: http://www.cizinci.cz/files/clanky/108/strategie_integrace.pdf.

⁸¹MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 424.

⁸²Doslova: náboženská daň.

⁸³Doslova: almužna.

z náboženských důvodů nejedí vepřové maso, které je v českém stravování časté. V Ruzyňské věznici byla zřízena malá modlitebna a Islámská nadace v Praze věnovala mnoho knih do místní knihovny. Nadace se také věnuje pečlivému sledování masmédií a v případě potřeby reaguje na informace, které se zde objevují, vydáváním různých prohlášení.

Při každodenním životě v České republice se muslim setkává různými praktickými problémy. Jedním z nich je již zmíněný problém s masem. Muslim by správně měl jít jen maso, které je tzv. *halal*⁸⁴; je však poměrně obtížné jej v České republice koupit, takže čeští muslimové mají povoleno kupovat maso od řezníků křesťanského či židovského původu; v žádném případě ale nesmějí nakupovat maso od ateistů nebo polyteistů a samozřejmě nikdy nekupují vepřové. V poslední době ve velkých městech přibývá obchodů, kde se prodává nejen halal maso, ale také různé orientální potraviny a jiné zboží.

Další komplikace přináší pojmenování dítěte. Když chce kdokoli pojmenovat své dítě v Česku neobvyklým jménem (např. muslimským), musí jej najít na existujícím seznamu schválených cizích jmen. Pokud se na něm jméno nenachází, specializovaný bohemista konzultuje problém s orientalisty z příslušných oborů, aby potvrdil, že se dané jméno skutečně používá v zemi, odkud dotyčný pochází. Druhou možností je obrátit se na příslušné velvyslanectví, které může vystavit potvrzení, že jméno se skutečně v zemi původu dotyčného používá.

V mnoha západních zemích je problematique nosit na veřejnosti hidžáb, ale v České republice tento problém zatím není příliš znám. Možná je to kvůli tomu, že zde žije v porovnání se západem Evropy velmi malý počet muslimů, takže tyto situace nejsou časté.⁸⁵

---

⁸⁴To znamená, že zvíře bylo poraženo určitým přesně stanoveným způsobem a díky tomu je dovoleno, aby jej konzumovali muslimové.

⁸⁵MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 407–438.

1.2 KRITICKÁ ANALÝZA DISKURSU

1.2.1 Diskurs

Diskurs je jeden z velice komplikovaných pojmů používaných v různých (dnes již nejen humanitních) vědních oborech. Jednotné vymezení tohoto pojmu je poměrně obtížné⁸⁶, protože v jednotlivých disciplínách je diskurs chápán různě. V příručkách různých společenských věd najdeme poměrně velký počet definic vysvětlujících tento výraz – pod pojmem diskurs můžeme tedy např. rozumět:

- způsob užívání jazyka, který je charakteristický pro určitou osobu, instituci nebo skupinu osob;
- způsob komunikace, při němž chce určitá osoba prostřednictvím jazyka vyjádřit určitou myšlenku, eventuelně chce touto aktivitou posluchače dokonce ovlivňovat;
- diskuse, během níž lidé diskutují o určitém tématu, mohou vyjádřit svůj názor na toto téma.⁸⁷

I v samotné lingvistice je pojem diskurs chápán různými způsoby: někdy je popisován jako typ konverzace, jindy se definuje jako celistvá komplikovaná komunikační událost nebo dokonce konkrétní proběhnuvší dialog či obecně definovaný žánr.⁸⁸ Důležité však je, že pojem diskurs vždy označuje způsob užívání jazyka v určité situaci, a zároveň vysvětluje, jakou má strukturu a vnitřní logiku. Podle Teuna van Dijka existují tři hlavní dimenze diskursu:

- užívání jazyka,
- předávání či sdělování idejí,
- interakce v sociální situaci.

Tyto jednotlivé dimenze diskursu umožňují propojit při jeho zkoumání jazykové, kognitivní a sociální hledisko.⁸⁹

---

⁸⁶HOROLETS, Anna. *Obrazy Europy w polskim dyskursie publicznym*. Kraków: Wydawnictwo Universitas, 2006, s. 54.

⁸⁷LISOWSKA-MAGDZIARZ, Małgorzata. *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006. s. 13–15.

⁸⁸ДИСКУРС. [online]. Datum publikace [cit. 31. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/DISKURS.html?page=0,1>

⁸⁹HOROLETS, Anna. *Obrazy Europy w polskim dyskursie publicznym*. Kraków: Wydawnictwo Universitas, 2006, s. 54.

Z uvedených definic je zřejmé, že pojem diskurs se s tím, jak si jej přisvojily mnohé vědní obory, stal velmi široce chápaným termínem s mnoha parciálními definicemi. Jak bude pojem aplikován v konkrétním výzkumu, je tedy především věcí výzkumníka a cílů, jichž chce ve své práci dosáhnout.⁹⁰ Z uvedených definic se své práci řídím především Van Dijkovým „trojúhelníkem“, který jsem popsala výše.

1.2.2 Analýza diskursu

Analýza diskursu je metoda, která se používá při analýze psaného či mluveného textu, eventuelně významné sémiotické události. Předmětem analýzy diskursu může být konverzace, diskuse či jiná komunikační událost, celé psané texty atd. Ve své práci budu orientovat na analýzu psaného textu – článků z tisku.

Tato metoda je akceptována a používána v různých vědních oborech, například v lingvistice, sociologii, antropologii, kognitivní psychologii, sociální psychologii a mnoha dalších.⁹¹ Nemá přesná kritéria nebo analytické metody, jejím cílem je odhalování skrytého významu textu, studium kontextu jeho vzniku, zkoumání pravděpodobných způsobů jeho interpretace a reakce na tento texty ze strany čtenářů nebo posluchačů.⁹²

Během analýzy diskursu psaného textu je typicky nutno sledovat následující komponenty:

- Analýza tématu diskursu. Téma je velice důležité, neboť je samozřejmě třeba zjistit, čeho se diskurs týká, jaký je obsah daných textů.
- Koherence a koheze textu. Je třeba zjistit, zda jsou části diskursu logicky propojeny, zda obsah odstavců odpovídá jejich nadpisům, zda text obecně působí kompaktně a věrohodně.
- Analýza rématu. Réma je velice podstatnou informativní součástí celého diskursu, protože právě v něm se adresát sdělení dozvídá něco nového, co může např. změnit jeho názor na téma diskursu.
- Analýza stylu diskursu. Jakým stylem byl tiskový materiál napsán?

---

⁹⁰LISOWSKA-MAGDZIARZ, Małgorzata. *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006. s. 14.

⁹¹Discourse analysis. *Wikipedia: the free encyclopedia*. [online]. 2001- [cit. 28. 04. 2013]. Dostupné z WWW: http://en.wikipedia.org/wiki/Discourse_analysis.

⁹²Дискурс-анализ. [online]. [cit. 28. 04. 2013]. [dostupné z WWW: <<http://psyfactor.org/personal/personal5-08.htm>].

- Analýza autora textu. V textech zkoumaných v této práci je to standardně novinář či redaktor.
- Analýza původce textu. Tím může být např. redakce časopisu, který umístil text na své stránky.
- Analýza původce diskursu. To je např. účastník interview, které se vyskytuje v textu.
- Analýza adresátů. Během analýzy diskursu je bezpodmínečně třeba zjistit, komu byl daný text určen.
- Analýza kontextu. Je nutné analyzovat a popsat vztah diskursu s mediálním a společným kontextem, protože diskurs v médiích není a nemůže být izolován od světa a společnosti. Smyslu diskursu není možné porozumět, pokud nepřihlédneme ke kontextu jeho vzniku, včetně času a všech okolností.
- Analýza registrů diskursu, čili analýza způsobu užívání jazyka v textu.
- Analýza předpokladů a skrytých domněnek.
- Analýza slovní zásoby a hodnocení. Během komunikace s člověkem je možná se dozvědět nejenom o realitě, ale také o tom, jakým způsobem tuto skutečnost uspořádává a vyhodnocuje.
- Analýza jazykových stereotypů. Masmédia poměrně často využívají stereotypy, které usnadňují přenos informací k adresátům.
- Analýza ustálených přívlastků. V tiskových textech se často opakují ustálená spojení či asociace, např. „muslim“ znamená automaticky „nebezpečný člověk“.⁹³

Uvedla jsem zde nejdůležitější komponenty diskursu, které je třeba analyzovat během výzkumné práce na textech. Je jich poměrně značný počet, ale je třeba si uvědomit, že se v jednom tiskovém textu nebudou vyskytovat všechny najednou. Záleží na tom, o jaký typ textu se jedná a jaké má téma. Pomocí hledání těchto komponentů a jejich analýzy je možné objevit a popsat jak otevřené, tak skryté cíle daného diskursu.

1.2.3 Kritická analýza diskursu

Za počáteční období práce s pojmy „diskurs“ a „analýza textu“ je považován začátek 20. století.⁹⁴ O mnoho později, v 90. letech 20. století, došlo během symposií,

⁹³LISOWSKA-MAGDZIARZ, Małgorzata. *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006. s. 6–21.

⁹⁴FAIRCLOUGH, Norman. *Critical Discourse Analysis*. London : Longman, 1995. s. 6.

kteřá v Amsterdamu organizoval Teun van Dijk, k propojení těchto dvou témat. Ke společné diskusi se zde sešli snad všichni tehdejší kritičtí analytici a tato událost je považována za moment vzniku tzv. *kritické analýzy diskursu* (zkráceně KAD).⁹⁵

Podle jednotlivých autorů existují čtyři základní orientace KAD:

- 1.) Kritická lingvistika, která vznikla v druhé polovině 70. let ve Velké Británii a Austrálii. Je spojena se jmény Roger Fowler, Gunther Kress a Robert Hodge.
- 2.) Socio-kognitivní směr, jehož hlavním představitelem je Teun van Dijk.
- 3.) Historický směr, který zpracovává zejména Ruth Wodak.
- 4.) Směr zabývající se společensko-kulturními změnami, například globalizací nebo neoliberalismem. Věnuje se mu především Norman Fairclough.⁹⁶

Podle lingvisty van Dijka je KAD druh analytického zkoumání diskursu, který se zaměřuje na popisování vztahopolitické/společenské moci a textů: jakým způsobem se v textech provádějí, reprodukují, schvalují nebo naopak odmítají akty dominance moci, zneužívání moci a způsobená nerovnost.⁹⁷ Norman Fairclough upozorňuje, že diskurs je zároveň forma společenské praxe; podle jeho koncepce má každý diskurs tři dimenze; při analýze je třeba na to pamatovat a žádnou z nich nevynechat.

- 1.) První dimenze: diskursivní událost je text, při její analýze bude tedy použita lingvistická analýza.
- 2.) Druhá dimenze: diskursivní událost je součástí diskursivní praxe; na této úrovni analýzy se zkoumají instituce nebo situace, kde se dochází k artikulaci různých diskursů.
- 3.) Třetí dimenze: diskurs je sociální praxe; na této úrovni lze analýzu propojit se sociálními vědami.⁹⁸

KAD není spojena pouze s lingvistikou, ale také s dalšími disciplínami (např. psychologie, sociologie, politické vědy atd.); jedná se tedy o silně interdisciplinární

---

⁹⁵VAN DIJK, Teun. *From text grammar to critical discourse analysis: Academic autobiography*. [online]. srpen 2008. dostupné z WWW: <http://www.discourses.org/OldArticles/From%20text%20grammar%20to%20critical%20discourse%20analysis.pdf>.

⁹⁶SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. s. 14–15.

⁹⁷VAN DIJK, Teun. *Critical Discourse Analysis*. [online]. [cit. 31. 03. 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.discourses.org/OldArticles/Critical%20discourse%20analysis.pdf>.

⁹⁸FAIRCLOUGH, Norman. *Critical Discourse Analysis*. London : Longman, 1995 s. 7.

obor. Právě tato multidisciplinarita KAD umožňuje provádět komplexní analýzu a interpretaci textů z různých hledisek.⁹⁹

KAD se nezabývá pouze jazykem nebo diskursem, především ji zajímají různé procesy, které se odehrávají ve společnosti.¹⁰⁰ KAD tyto procesy kriticky analyzuje (ať už vznikají v psaných či i mluvených textech) a při této práci zkoumá různé společenské problémy, například genderovou otázku, sociální nerovnost, dominanci, rasismus, islámofobii atd. Cílem KAD je najít a odhalit různé skryté významy v textech, a také porozumět, jakým způsobem se tyto významy v textech udržují, reprodukují či pozměňují.¹⁰¹

Jak jsem již naznačila výše, v posledních letech se pod vlivem světové společensko-politické situace objevuje v médiích poměrně velké množství textů s islámskou tematikou; bohužel, ne všechny se o tomto náboženství a jeho příslušnících vyjadřují objektivně. Často jsou zde patrné různé skryté prvky, apriorní předpoklady a mylné domněnky, hojně se objevuje (především negativní) hodnocení, různé stereotypy apod. V praktické části této práce se pomocí kritické analýzy diskursu budu snažit tyto skryté prvky odhalit a poukázat na ty elementy, s jejichž přispěním vznikají nepravdivé a negativní představy o islámu a muslimech.

---

⁹⁹WODAK, Ruth. *Aspects of Critical Discourse Analysis*. Forum Qualitative Social Research, květin 2007. roč. 8, č. 2. [online]. [cit. 31. 03. 2013]. dostupné z WWW: <http://www.uni-koblenz.de/~diekmann/zfal/zfalarchiv/zfal36_1.pdf>.

¹⁰⁰DUSZAK, Anna, FAIRCLOUGH, Norman. *Krytyczna analiza dyskursu. Interdyscyplinarne podejście do komunikacji społecznej*. Kraków: Wydawnictwo Universitas, 2008. s. 15.

¹⁰¹SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. s. 18–20.

1.3 MÉDIA A OBRAZ SVĚTA

1.3.1 Mediální diskurs

Mediální diskurs jakožto obecný pojem znamená účelové užívání jazyka pro předávání určitých informací, hodnot, názorů či koncepcí prostřednictvím médií a na různá témata¹⁰², např. „mediální diskurs na téma problémů muslimských žen v evropské společnosti kvůli nošení hidžábu“ a podobně.

Masmédia vytvářejí mezi dvěma subjekty vztah, na jehož podobu mají klíčový vliv; tím také ovlivňují a zprostředkovávají kontakt různých tříd, vrstev a skupin obyvatel. Rovněž je třeba vzít v úvahu, že to, co se píše v tisku nebo na internetových stránkách, není nutně objektivní a pravdivý fakt; často se jedná spíše o (s)myšlenky či domněnky, což může vést k tomu, že se méně kritičtí čtenáři stanou obětí záměrné nebo neúmyslné mediální manipulace.

Tato subjektivita se v textech neprojevuje na první pohled; pomocí lingvistických metod (přesněji pomocí fonologické, syntaktické, lexikální či pragmatické analýzy nebo zkoumání textových struktur) však lze odhalit, že daný článek nese určité ideologické zabarvení a není tedy zcela objektivní. Jinými slovy, jazykověda a KAD umožňují odhalit skryté významy a tím potvrdit, že se v textu opravdu objevují subjektivní elementy.

Výrazným příkladem, v němž se tyto techniky uplatňují, je například způsob prezentace islámu v masmédiích. Při čtení článku, který pojednává o nějaké události spojené s islámem nebo muslimy, se na první pohled může zdát, že je text vcelku objektivní, neutrální, nepředpojatý v tom, jakým způsobem islám a muslimy představuje. Po opětovném pozorném přečtení textu a za pomoci různých typů lingvistické analýzy však rozpoznáme, že se v textu projevuje negativní vztah vůči islámu a muslimům (vyjádřený například polarizací na dvě skupiny – „my“ versus „oni“, orientací výhradně na negativní témata či události, na kulturní odlišnost muslimů atd.).

Je zřejmé, že žádné mediální instituce ve skutečnosti nemohou být zcela nezávislé a objektivní; vždy je ovlivňuje ekonomický, sociální a politický kontext.

---

¹⁰²LISOWSKA-MAGDZIARZ, Małgorzata. *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006. s. 18.

Během jednoho dne se po celém světě může stát poměrně mnoho událostí, takže nelze publikovat zprávu o každé z nich. Dochází tedy k procesu výběru, který realizuje konkrétní člověk (či lidé), což nutně vylučuje možnost plné objektivity. Dosáhnout v oblasti masmédií vyrovnanosti je dosti obtížné. Přesto je právě objektivita informací zásadním imperativem, který by měl každý novinář dodržovat a při práci na článku striktně oddělovat fakta od svých názorů na danou událost.

Mediální diskurs lze rozdělit na krátkodobý a dlouhodobý, ať už zaměřuje nebo nezaměřuje svůj vliv na chování, názory, přesvědčení a hodnocení osoby nebo celé společnosti. Toto vše ukazuje, že moc médií je značná a potenciálně umožňuje manipulovat lidmi. Cílem této manipulace je, aby si jedinec nemohl vytvořit svůj vlastní názor a přebíral ten, který mu ukazují média. Účinnosti manipulace dále zvyšuje zdánlivá důvěryhodnost textů, které jsou plné fotografií, výpovědí svědků, uvádějí statistické údaje, grafy apod.¹⁰³

Ve své práci bych chtěla ukázat, jakým způsobem je obraz islámu v Polsku a v České republice manipulován médii.

1.3.2 Mediální obraz světa

V současné době tvoří masmédiá inherentní část našeho života. Denně se jejich prostřednictvím dozvídáme mnoho informací o různých událostech, takže je rozhodně možné říci, že tato média hrají důležitou (možná dokonce klíčovou) roli v poznávání současného světa.

Často se můžeme setkat s tím, že různá média interpretují tutéž událost různým způsobem. Kromě toho je zjevné, že cílem médií často není informovat čtenáře/diváka/posluchače o dění ve světě, ale pouze přitáhnout jeho pozornost. K tomu hojně využívají informování o negativních jevech a událostech jako jsou povodně, terorismus, válka nebo smrti; nezřídka jim dodávají ještě větší tragičnost, krutost a zveličují negativní emoce s cílem čtenáře šokovat. Nabízí se tedy otázka, zda k tomu, co nám sdělují masmédiá, lze vůbec přistupovat jako k objektivní informaci. Autor zprávy – novinář nebo redaktor – obecně spíše sděluje svůj příběh a nabízí svůj subjektivní

---

¹⁰³SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. s. 24–40.

pohled.¹⁰⁴ Kvůli tomu často dochází k nedorozuměním, když si čtenář na základě neúplného pochopení tématu vštěpuje různé stereotypy a strach z odlišných kultur, náboženství a vůbec všech lidí, kteří nejsou stejní jako on sám.

V masmédiích existuje určitá hierarchie výběru témat – některá mají prioritu a spíše proniknou mezi ty, které se nakonec dostanou až ke čtenáři. Tento proces se nazývá agenda-setting a podle Pawla Przywary¹⁰⁵ má osm fází:

- autentické události, fakta;
- gatekeeping¹⁰⁶ čili výběr faktů s ohledem na to, co „se hodí na zprávu“;
- výběr prostředků sdělení zprávy;
- volba typu zprávy (např. zda se jedná o hlavní zprávu na titulní stranu nebo naopak něco méně významného);
- volba stupně důrazu (jak velký důraz bude na zprávu kladen, kolikrát bude např. opakována v daném médiu);
- znalosti adresáta;
- znalost sdílené ve společnosti;
- chování adresátů.

Z tohoto popisu postupu při volbě témat vyplývá, že masmédiá sama činí namísto adresáta sdělení klíčovou volbu: určují, jaké téma pro něj bude aktuální a zajímavé. Kolem dané tematiky tak postupně vytvářejí celý obraz a příjemce zprávy se dostává pod jeho vliv, nahlíží současný svět prizmatem informací z médií a nemá příliš možnost jej korigovat jinými prostředky, protože možnost poznat všechno „na vlastní oči“ je vzhledem k rozsáhlosti našeho světa velmi omezená.

1.3.3 Islám v polských masmédiích

Polsko dnes patří do skupiny evropských států, kam v poslední době směřuje čím dál vyšší počet migrantů z mimoevropských zemí včetně muslimských. Dříve bylo Polsko spíše tranzitní zemí, migranti zde nezůstávali, ale pokračovali do západní Evropy, ale když se postupně zlepšila jeho ekonomická situace, stalo se místem, kde

---

¹⁰⁴SOBCZAK, Barbara *Medialne obrazy świata z perspektywy retorycznej (na przykładzie recepcji medialnej śmierci i pochówku Czesława Miłosza*[online]. [cit. dne 10. 05. 2014]. [dostupné z WWW: [https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/3509/1/Sobczak\(1\).pdf](https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/3509/1/Sobczak(1).pdf)]

¹⁰⁵PRZYWARA, Paweł. News a fakt – wokół relacji między medialnym obrazem świata a rzeczywistością. In: *Komunikacja Społeczna* 2012, č. 1 s. 14–23 [online]. [cit. dne 10. 05. 2014]. [dostupné z WWW: <http://www.komunikacjaspoleczna.edu.pl/pliki/68.pdf>]

¹⁰⁶Tento pojem poprvé použil sociální psycholog Kurt Lewin.

imigranti zůstávají na delší dobu nebo se zde usazují trvale. S nárůstem počtu příchozích z muslimských zemí se nutně zvětšují i obavy místních obyvatel – vždy se bojíme toho, co neznáme, a to platí i pro islám. Je zajímavé, že když přijde v Polsku řeč na islám, nevybaví si lidé Tatary, kteří zde žijí již více než 600 let, ale okamžitě si představí ženy zahalené v hidžábu a slova jako válka, fanatismus či fundamentalismus.¹⁰⁷

V říjnu 2001 provedla agentura OBOP průzkum veřejného mínění.¹⁰⁸ Na otázku „S čím se Polákům asociuje slovo islám?“ odpověděli dotazovaní takto:

- 66 % respondentů vyjádřilo neutrální postoj a uvedlo, že se jim islám asociuje s náboženstvím,
- 2 % respondentů vyjádřily pozitivní postoj a uvedly, že se jim islám asociuje s východní či arabskou kulturou,
- zbytek respondentů (32 %) vyjádřil negativní postoj a uvedl tyto asociace: válka (18 %), Usáma bin Ládín (11 %), fundamentalismus a fanatismus (4 %), agrese a násilí (2 %), hnutí Tálíbán (1 %).

Výsledek průzkumu ukazuje na to, že obraz islámu v Polsku není právě pozitivní. Ve vytváření a udržování tohoto obrazu hrají podle mého názoru roli dva faktory: vliv masmédií a negativních stereotypů, které jsou přítomny v polské společnosti.

V roce 1989 byla v Polsku zrušena cenzura, čímž získala média podstatně více volnosti, pokud jde o témata i vyjadřované postoje. Před rokem 1989 byl v polských médiích obraz islámu jiný: muslimské země byl součástí skupiny spřátelených zemí třetího světa, o nichž se v komunistickém zpravodajství referovalo obecně pozitivně, a tedy ani jejich náboženství a kultura nebyly ukazovány ve špatném světle. Po změně režimu dostala masmédiá nejen svobodu, ale také byla postavena před nutnost zajistit si v novém systému dostatek financí a tedy čtenářů. Začaly se proto psát články, které jsou pro čtenáře zajímavé a přitahují je – a je nasnadě, že negativní články jsou atraktivnější než pozitivní témata. Proto se začalo psát o problémech žen v muslimských zemích, jejich nenávisti ke křesťanům nebo k Evropě apod. V těchto textech se objevovalo

---

¹⁰⁷MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Musulmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 37. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. dne 18. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

¹⁰⁸<http://www.wiez.com.pl/islam/index.php?id=3> [cit. dne 18. 03. 2013].

mnoho chyb a mylných informací,¹⁰⁹ například v článcích o válce v Perském zálivu (1990–91) novináři po vzoru anglických zdrojů používali slovo „islamista“ ve významu „muslimský fundamentalista“, ačkoli v polštině toto slovo správně znamená „znalec islámu“.¹¹⁰

Lze říci, že v nynější době se situace nijak nezlepšila, ba dokonce že se ještě zhoršila. Když se v masmédiích píše o islámu, novináři často nedodržují základní pravidlo žurnalistiky: informovat objektivně. V polských článcích o islámu najdeme více negativní tematiky než pozitivní. Tyto články tvoří pro čtenáře hlavní zdroj informací o islámu (je málo lidí, kteří o něm čtou odborné knihy nebo chodí na přednášky) a pod jejich vlivem se v povědomí veřejnosti utváří negativní pohled na islám, muslimy a celý islámský svět.

Samozřejmě je také možné narazit na pozitivně laděné články, které obsahují také příznivé informace o islámu. Píší je především cestovatelé, kteří navštívili muslimské země a popisují jejich kulturu, zvyky a atmosféru na základě svých vlastních zážitků.¹¹¹ V nedávné době byl také například publikován text informující čtenáře o tom, že saudský korunní princ Abdalláh ibn Abdal-Azíz poskytl finanční a lékařskou pomoc polským siamským dvojčatům Olze a Darie Kołaczovým.

Vztahy mezi státními institucemi a muslimy jsou pozitivní, je zde vidět tolerance vůči islámu a muslimům. Když v roce 2006 jeden polský časopis publikoval karikaturu proroka Mohameda, tehdejší polský premiér, ministr zahraniční věcí, mnozí politici z opozičních stran či církevní hodnostáři včetně arcibiskupa S. L. Głodže tento skutek odsoudili a vyjádřili lítost nad tím, že na území Polska bylo uraženo náboženské cítění muslimů.

Ve většině případů se však o islámu píše jen v negativních souvislostech – často se spojuje s terorismem, radikalismem, protesty proti nošení hidžábu apod. Nejčastěji o něm píší novináři, kteří mají o islámu jen matnou představu založenou z větší části na informacích načerpaných v západní Evropě; proto mají málo vědomostí o islámské kultuře, Koránu a o muslimech vůbec. Islámský svět často ukazují povýšeným a

---

¹⁰⁹NALBORCZYK, Agata, *The Image of Islam and Muslims in the Polish Mass Media before and after 11 September 2001*. 15/2004 [online]. [cit. dne 18. 03. 2013]. [dostupné z WWW: http://www.inst.at/trans/15Nr/01_4/nalborczyk15.htm].

¹¹⁰<http://www.tygodnik.com.pl/numer/277537/skowron.html> [cit. dne 18. 03. 2013].

¹¹¹<http://www.wiez.com.pl/islam/index.php?id=3> [cit. dne 18. 03. 2013].

znevažujícím způsobem, muslimy hodnotí hůře než Poláky nebo jiné Evropany, naznačují, že jsou hloupí a primitivní. Při čtení článků o islámu je často patrná neuctivost a nedostatek respektu, muslimové jsou někdy terčem výsměchu kvůli věcem, jichž by si autoři u lidí v západním světě ani nevšimli.

Jak jsem již uvedla výše, islám se často spojuje s terorismem a fundamentalismem, stává se tak jakýmsi „náboženstvím teroristů“.¹¹² Je samozřejmě naprosto neadekvátní považovat všechny muslimy za teroristy; podle dostupných údajů se asi 5–8 % všech muslimů dá počítat mezi fundamentalisty, a z nich pouze 3–10 % jsou teroristé. Z těchto čísel vyplývá, že počet muslimů, kteří skutečně mohou být pro ostatní nebezpečím, se pohybuje mezi 0,15 a 0,8 % populace.¹¹³ Je tedy zřejmé, že spojovat všechny muslimy s terorismem a mít z nich kvůli tomu strach, je nesmyslné.

Po tragických událostech 11. září 2001 se o tématu islámu začalo psát ještě více, najednou se jím zabývali všichni od indologů po ekonomy a v článcích se často objevovaly informace, že islám chce zničit západní civilizaci, že všichni muslimové jsou netolerantní vůči křesťanům apod.¹¹⁴ Je potěšující, že se zároveň vyskytovaly i nepředpojaté texty, které o islámu referovaly pozitivně, vysvětlovaly, že tím, co se stalo v New Yorku, není vinna celá islámská kultura, ale jen skupina extremistů, takže by za tuto událost neměli být obviňováni muslimové jako celek. Je také třeba zmínit, že v troskách World Trade Center zahynulo i mnoho muslimů.¹¹⁵

V dnešní době se nejčastěji píše o následujících tématech:

- 1.) Údajné opresivní sklony muslimů a sklon k šíření víry násilím („mečem“), fundamentalismus, terorismus a džihád (svatá válka); vzniká nesprávný dojem, že násilné prosazování vlastního náboženství se týká jen muslimů, avšak když se podíváme do historie, je zřejmé, že náboženské války vedli také křesťané.

---

¹¹²STEFANIUK, Tomasz: *Czy istnieje „polski islam”? O islamie i muzułmanach w Polsce* [online]. [cit. dne 18. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://bacon.umcs.lublin.pl/~tstefaniuk/papers/Stefaniuk%20T.,%20Czy%20istnieje%20polski%20islam...pdf>].

¹¹³MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. s. 39. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. dne 18. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

¹¹⁴<http://www.tygodnik.com.pl/numer/277537/skowron.html> [cit. dne 18. 03. 2013].

¹¹⁵<http://www.wiez.com.pl/islam/index.php?id=3> [cit. dne 18. 03. 2013].

- 2.) Tendence vstupovat do konfrontací a boje s křesťanskou kulturou (nyní spíše západem a západní kulturou), která sugeruje, že muslimové od počátku chovají vůči křesťanům nenávisť.
- 3.) Jednolitost islámského světa. V tisku se často islámský svět prezentuje jako jeden celek, v němž má islám vedoucí úlohu ve státní struktuře. Realita je ovšem mnohem rozmanitější.
- 4.) Zaostalost muslimského světa i islámu. Toto přesvědčení se projevuje například formulacemi typu „kvílení muezzinů“.
- 5.) Pokusy vysvětlit veškerý vývoj a dění v muslimském světě jako důsledek extrémní síly náboženství, které zcela pomíjejí sociální a politický kontext. Novináři připisují islámu vinu za to, že způsobuje nerovné postavení žen nebo nedostatek demokracie v muslimských zemích.
- 6.) Tendence představovat pohled a názor libovolné osoby jako reprezentativní pro celé náboženství, která se zakládá na neověřeném (a zhusta mylném) předpokladu, že dotyčná osoba má dostatečné znalosti islámu nebo vyjadřuje reprezentativní názory na toto náboženství. Tato generalizace vede často ke zkreslení.
- 7.) Postavení muslimek v islámské společnosti je v polských masmédiích často prezentováno informacemi typu: „muž odebral po rozvodu děti manželce“, „muž má právo se rozvést, když ho žena začne nudit“, „žena je zcela podřízena muži“ a podobně. V muslimských rodinách někdy funguje jiná dělba práv a povinností, ale samozřejmě mohou být také rodiny, které žijí stejně jako rodiny na Západě. Naopak se zpravidla nepíše o tom, že muž má povinnost živit svou rodinu a zajistit své ženě bydlení, což v západním světě neexistuje. Stejně tak se nepíše o tom, že muž nemůže ženě zakazovat pracovat, pokud ona o to má zájem, a že v případě rozvodu muž musí ženu finančně zajistit pro další život.¹¹⁶

V důsledku toho, jaké informace čtenáři dostávají z hromadných sdělovacích prostředků, se v posledních letech rozšířila islámofobie. Můžeme říci, že Polsko trpí pouze „platonickou islámofobií“, protože počet muslimů zde není vysoký v porovnání se západní Evropou a nedošlo zde k žádným teroristickým útokům. V rámci výzkumu zaměřeného na xenofobii však bylo zjištěno, že Poláky nejméně oblíbené etnické

---

¹¹⁶<http://www.wiez.com.pl/islam/index.php?id=3> [cit. dne 18. 03. 2013].

skupiny jsou Arabové a Romové. Na negativní vztah k islámu má kromě informací z médií vliv také nedostatek znalostí o islámu a vojenská účast Poláků v různých konfliktech (válka v Iráku, pásma Gazy, nyní je cca 2 500 Poláků v Afghánistánu).¹¹⁷

Představitelé polského státu bohužel nepodnikají mnoho kroků k tomu, aby zamezili náboženské diskriminaci a xenofobii vůči islámu v médiích i jinde. Aktivitu vyvíjejí spíše nevládní organizace, které se snaží rozptýlit strach Poláků z neznámého: aby představili bohatství islámské kultury, organizují na univerzitách a v muslimských centrech Dny muslimské kultury, kde probíhají různé zajímavé přednášky a semináře. Zároveň také sledují, co se objevuje v masmédiích, a snaží se nepravdivé a nevyrovnané texty uvádět na pravou míru.

To, co píšou novináři, hraje v dnešní době důležitou roli, protože jejich činnost určitým způsobem ovlivňuje naši realitu. Hromadné sdělovací prostředky mají takovou sílu, že mohou zcela změnit posluchačovou přesvědčení. Kvůli tomu by se měli snažit psát o islámu a muslimských zemích objektivně – tato místa jsou od Polska poměrně vzdálená a málo lidí je osobně navštíví. Hlavním zdrojem informací o nich jsou tedy média. Novinář, který o islámu a muslimech píše, by měl mít dobré znalosti kultury, tradic, Koránu a islámu jako takového, aby o nich mohl psát pravdivě a komplexně.¹¹⁸

1.3.4 Islám v českých masmédiích

V poslední době se v českém prostředí věnuje islámu mnoho pozornosti. Zabývají se jím nejen orientalisté, religionisté nebo historikové, jak to bylo běžné v minulosti, ale také široká veřejnost; příčinou může být velký vliv masmédií, knih a internetu.

Podstatná změna obrazu islámu v médiích a nárůst zájmu o něj nastaly po teroristickém útoku 11. září 2001 a dále po americké odvetné akci v Afghánistánu a Iráku. Ve sdělovacích prostředcích se postupně začalo objevovat více informací o islámu a dění v muslimském světě, a zřejmě i kvůli tomu zájem o toto náboženství stoupá. Islám se také často stává tématem diskusí na různých internetových fórech; polemiky mají jak politický, tak běžný, každodenní charakter.

Když se v současné době píše o islámu, autoři se málo opírají o historická fakta a realie. Představují islám více ideologicky právě pod vlivem masmédií, v nichž se často

---

¹¹⁷PEĐZIWIAATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. dne 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

¹¹⁸<http://www.wiez.com.pl/islam/index.php?id=3> [cit. dne 18. 03. 2013].

hovoří o aktuálních geopolitických událostech v muslimském světě; tyto události jsou však z hlediska islámu jako takového zcela okrajové.

Vztahy českých masmédií a novinářů k muslimům jsou různé. Mezi Čechy a muslimy často vznikají různé problematické situace, jako byly například podpisové akce proti výstavbě mešity v Teplicích, v Brně či Hradci Králové a demonstrace na Václavském náměstí orientovaná proti výstavbě mešit v Praze. Novináři někdy informace o islámu ve svých textech překrucují, aby zvýšili atraktivitu článku, popularitu svého časopisu a tedy i počet čtenářů, o který jde především. Často např. hledají různé důkazy, které by potvrdily pravdivost informací o existenci radikálních muslimů sympatizujících s terorismem na území České republiky. Ilustrativní je titulek, který v roce 2006 otiskl deník Právo: „Islámský terorismus ohrožuje i Prahu“. Tento článek obsahoval mnoho dezinformací a nepotvrzených závěrů, dokonce tak závažných, že Bezpečnostní informační služba vydala písemné prohlášení, že informace, které tento text obsahuje, jsou nepravdivé a nacházejí se „na hranici šíření poplašné zprávy“.

V České republice funguje poměrně velké množství muslimských organizací. Vůči veřejnému dění jsou pasivní a většinou pouze reagují na podněty z mediálního prostředí; výjimku představuje Muslimská unie, která se často zapojuje do různých diskusí o islámu a aktivně se vyjadřuje k otázkám či problémům, které se jej týkají.¹¹⁹

Na internetu lze najít mnoho množství stránek s informacemi o islámu, např. www.islamweb.cz (informace pro praktikující muslimy: přehled modlitebních časů apod., překlady různých knih do češtiny), www.muslim-inform.cz (oficiální stránka Muslimské unie) nebo www.infomuslim.euweb.cz. Jelikož při pohybu na internetu zůstává člověk v anonymitě, zde lze často najít velmi otevřená vyjádření (zpravidla kritických) postojů vůči islámu. Existují internetové stránky, kde se o islámu píše velmi negativně; jejich cílem zpravidla není budování nějakých vztahů k islámu, ale jen zaznamenávání problémů, které s sebou toto náboženství nese. Přitom podávají čtenářům mnoho zavádějících informací, o náboženství se vyjadřují s neúctou, a navíc jejich texty obsahují mnoho faktických chyb nebo polopravd. Na základě těchto zdrojů si mnoho čtenářů vytváří svůj názor na islám, který pak samozřejmě vychází z mylných

---

¹¹⁹DINGIR *Česká muslimská komunita* 1/2006, 9. ročník, [dostupné z WWW: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [cit. dne 06. 04. 2013].

premis. K tomuto typu stránek o islámu patří např. weby www.pravdaoislam.cz nebo www.eurabia.cz; v poslední době se počet podobných webových stránek zvyšuje.¹²⁰

Podle Martiny Křížkové, která publikovala analýzu mediálního obrazu českých muslimů pod názvem *Neviditelná menšina*, upozorňuje na to, že masmédia často podávají čtenářům informace o věcech, s nimiž čtenáři nemají vlastní bezprostřední zkušenost. Je tomu tak i v případě informací o islámském světě – čtenáři nemají možnost je porovnat s vlastními zážitky, v důsledku čehož přijímají takový pohled na islám, jaký jim masmédia ukazují.

Češi sice projevují o problematiku islámu poměrně velký zájem, ale v porovnání se zeměmi západní Evropy žije v České republice jen malý počet muslimů. Informace obsažené v médiích, které se týkají dění ve světě, se příliš neprotínají s realitou života v české muslimské komunitě, ale mohou její životní prostor výrazně ovlivňovat. Sama se vzhledem ke své malé velikosti a poklidnému fungování stává předmětem zpráv v médiích jen zcela výjimečně.

V důsledku existujících stereotypů se o muslimech v médiích píše častěji negativně než pozitivně.¹²¹ Tento stereotyp se může za určitých okolností rozvinout až v islámofobii.¹²² O islámu v České (respektive Československé) republice se psalo již od počátku 70. let, ale tehdy v tisku nebylo patrné protiislámské naladění a pojem islámofobie neexistoval. Lze o něm hovořit až od roku 1993, kdy se islámofobie začala rozvíjet na různých úrovních; má charakter povrchní a demagogické polemiky, který se zaměřuje na některé společenské a kulturní jevy. Tento protiislámský postoj se v poslední době dále šíří a objevuje se i mezi českými novináři, žurnalisty a politiky. Mnoho z nich o islámu v zásadě nic neví, ale pod vlivem západních médií mají zafixovány nesprávné informace. Velmi běžná je například představa, že islámský svět je homogenní útvar, který má v úmyslu zlikvidovat křesťanský svět. Ve skutečnosti obývají muslimské země vyznavači různých variant islámu a v některých státech má muslimské vyznání pouze formální charakter, což znamená, že tito lidé ani nejsou praktikující věřící.

---

¹²⁰MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 438–458.

¹²¹KŘÍŽKOVÁ, Martina. 2006. *Neviditelná menšina. Analýza mediálního obrazu českých muslimů*. [online]. [cit. dne 09. 04. 2013]. Dostupné na: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/Krizkova_islam_final_1.pdf.

¹²²MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 437–440.

Česká republika se v zásadě nikdy na svém území nesetkala s jakýmkoli teroristickými činy. Strach Čechů z islámského terorismu je tedy podmíněn pouze událostmi v západní Evropě, Americe a islámském světě, které sledují prostřednictvím médií. Islám bývá často obviňován z toho, že přivodil smrt mnoha lidí (což samozřejmě přispívá k šíření islámofobie v České republice), ale v tomto kontextu jakoby se zapomínalo na to, že přímo v Evropě začaly obě světové války, které způsobily smrt asi 70 milionů lidí, se na bitvu o Stalingrad, bombardování Drážďan, koncentrační tábory v Polsku... Na všech těchto místech zemřelo mnoho nevinných lidí. Od novinářů je zvykem očekávat profesionalitu a objektivitu, ale když píšou články o islámu, často tomuto základnímu pravidlu žurnalistické práce nedostojí.¹²³

Podle některých ukazatelů se zdá, že míra islámofobie v České republice je poměrně vysoká. Došlo například k tomu, že byla zamítnuta výstavba několika mešit, protože je neschvalovali místní obyvatelé, kteří se obávali nebezpečí rozvoje terorismu v okolí nově vzniklého muslimského centra. Nedávno také v médiích proběhla kauza Češky, která konvertovala k islámu a začala nosit hidžáb do zaměstnání (dává tedy své náboženské přesvědčení veřejně najevo). Vzhledem k tomu, že pracuje jak učitelka v mateřské škole, objevily se názory, že tímto způsobem prezentuje „muslimský fundamentalismus“ a „vnucuje dětem svoje vyznání“.¹²⁴ Žena se setkala i s výhružnými telefonáty a e-maily. Příklon k jakékoli víře je podle mého názoru zcela osobní věc každého člověka a představa, že když někdo konvertuje k islámu a začne nosit hidžáb, stane se z něj „přes noc“ namísto dosud takzvaně normálního člověka nebezpečný fundamentalista, je silně zavádějící. I tento případ ukazuje na fakt, že islámofobie v Česku vzrůstá. Každý samostatně uvažující člověk se však potenciálně může sám přesvědčit o tom, jaká je realita, nemusí se spoléhat jen na informace z masmédií. Když si otevře Korán a přečte si ho, pochopí, že islám jako takový nemá nic společného ani s extremismem, ani s terorismem, a že na islámu ani muslimech není nic, čeho by bylo na místě se a priori obávat.

---

¹²³MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. s. 132–154.

¹²⁴Více informací o této kauze je možné získat např. v článku na stránkách České televize, kde je uveřejněn i rozhovor s dotyčnou ženou – jeho adresa je <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/220320-konvertovala-k-islam-u-a-cesi-ji-zacali-vyhrozovat> [cit. dne 09. 04. 2013].

2 PRAKTICKÁ ČÁST: ANALÝZA VYBRANÝCH ČLÁNKŮ

V praktické části této práce bude provedena analýza osmnácti článků rozdělených podle obsahových kritérií do tří skupin (popis události, způsob prezentace popisu výrazných osob, způsob prezentace týchž událostí). Tyto články byly vybrány ze sedmi polských (Gazeta Wyborcza, Gazeta Polska, Rzeczpospolita, Newsweek Polska, PCh24.pl, Zwierciadlo.pl, Wprost. pl) a šesti českých (iDNES.cz, iHNed.cz, Reflex.cz, Novinky.cz, Lidovky.cz, Denik.cz) elektronických verzí deníků či časopisů. Tyto zdroje jsem zvolila z důvodu jejich velké popularity a vysoké čtenosti – lze oprávněně předpokládat, že mají díky tomu značný vliv na utváření veřejného mínění.

2.1 Popis události

Do první skupiny článků jsem zařadila ty, které popisují konkrétní události. Články pocházejí z rozmezí čtyřlet a byly vybrány z většího souboru článků, který jsem během této doby nashromáždila.

V letech 2009–2012 se v českých médiích dosti často psalo o odporu vůči výstavbě mešit v Brně a Karlových Varech, proti budování islamského centra v Hradci, o prvním centru šíitských muslimů atd. Kromě toho jsem našla články, kde se proti výstavbě mešity vyslovují konkrétní osobnosti – např. sever iDNES.cz publikoval 28. 7. 2009 článek s titulkem „*Svoboda: Muslimů si velmi vážím, jedna mešita v Brně ale stačí*“, kde se prezentuje postoj tehdejšího předsedy KDU-ČSL (tedy strany, která se profiluje jako konzervativně-křesťanská) Cyrila Svoboda vůči této události, již z titulku je jasné, že mešitu odmítá.

O protestech proti výstavbě mešit se psalo i v polském tisku a také zde byl tomuto tématu věnován velký prostor. Plány na výstavbu mešit byly v různých městech – Katovicích, Lublinu, Gdaňsku – ale nejvíce se psalo o protestech proti stavbě mešity ve Varšavě. Všechny spojoval emotivní přístup k tématu a negativní nazírání na islám. Celkově byla negativní reakce na tyto jevy v Polsku silnější než v Česku. Např. 25. 3. 2010 vyšel článek s titulkem výmluvně naznačujícím míru společenského napětí: „*Wrogowie meczetu w stolicy*“. Právě proto, že podobné plány budily v obou zemích kontroverze, jsem se rozhodla tyto články analyzovat a porovnat.

Během sledovaného období se v obou zemích také věnovalo dost prostoru informacím o situaci v pásmu Gazy, kde muslimové protestují proti státu Izrael. Tato

problematika se na rozdíl od výstavby mešit netýká přímo Česka či Polska, ale přesto se jí média zabývají. Možná právě díky nižší míře osobního angažmá byly tyto články méně emotivní, více informativní a víc neutrální co do prezentovaného obrazu islámu. Místy se dokonce objevovaly i projevy sympatií vůči muslimům, schvalování jejich protestů jako v některých ohledech oprávněných. Samozřejmě se však objevovaly i negativní momenty.

Obdobně se také v obou zemích psalo o občanské válce v Sýrii, o válce Iráku, o Al-Káidě (která byla mj. obviněna ze zakládání lesních požárů v Evropě). Rozsáhle byla rovněž diskutována kauza karikatur proroka Mohameda a následných demonstrací v různých zemích

Pro prezentaci a analýzu zde jsem zvolila tři páry textů, které se mi zdály nejvhodnější k tomu, abych v nich mohla ukázat různé skryté i otevřené prvky a strategie uplatňované jejich autory.

2.1.1 Nechceme v Brně další mešitu, vzkazují muslimům jihomoravští lidovci

Jihomoravští lidovci jsou proti stavbě druhé mešity v Brně. Záměr nedávno oznámila tamní islámská komunita. Podle předsedy jihomoravské KDU-ČSL Stanislava Juránka by se muslimové, kteří v Česku chtějí žít, měli přizpůsobovat místním tradicím. "Bylo by velkou chybou nechat si tradice vytlačovat cizí

kulturou a náboženstvím," řekl.

Muslimové dnes mají mešitu ve Vídeňské ulici v Brně a chtěli by si postavit druhou. Současná modlitebna už brněnským muslimům nestačí. | foto: Monika Hlaváčová, MF DNES

Zástupce brněnské islámské nadace Hassan Muneeb s ním nesouhlasí. Připomněl, že brněnští muslimové v minulosti vždy odmítali jakýkoli radikalismus či útlak.

Podle místopředsedy KDU-ČSL Davida Macka lidovci, mnohdy křesťansky založení, uznávají svobodu náboženského vyznání. Některé požadavky islamistů ho však prý znepokojují.

Mešita ještě není ani na papíře. Je to jen vize, říká představitel brněnských muslimů

Například Vladimír Sánka v příručce Povolené a zakázané v islámu podle Macka uvádí, že muslimové nemusí poslouchat nikoho, kdo nehlásá islám. Příručka dále ukládá trest smrti pro nevěrné ženy a odpadlíky od islámu, řekl dnes Macek.

Hassan zdůraznil, že jde o věty vytržené z kontextu. Podle něj je navíc nutné posuzovat nikoli názory jednotlivců, ale učení samotných církví. "Jedna věc je tolerance a druhá věc je totalita. Takové skupině by se na jižní Moravě nemělo vycházet vstříc," dodal Macek.

Česká republika by podle něj neměla opakovat chyby západní Evropy, kam se v minulosti řada vyznavačů islámu nastěhovala a nyní se tam jejich komunity střetávají s majoritní společností.

Macek: Změnil by se kulturní reliéf Brna

Minaret, který by mohl být součástí zamýšlené mešity v Brně, by navíc podle Macka změnil kulturní reliéf města. Muslimové ale nikdy nechtěli stavět tuto věž v obvyklé velikosti. Chtěli jen, aby měla jejich modlitebna věžičku připomínající minaret.

Předseda islámské nadace se domnívá, že by záměr výstavby nové mešity v Brně mohl být využit jako předvolební téma v současné kampani.

Mešity v ČR

Mešita je kromě Brna také v Praze. Brněnský islámský svatostánek byl otevřen před 11 lety jako první muslimská modlitebna v Česku. Schází se v ní přibližně 120 vyznavačů islámu. Jejich počet vzrůstá.

"Zatím proto výroky (lidovců) nechceme podrobněji komentovat. Počkáme a po volbách do Poslanecké sněmovny se rádi pustíme do diskuze," zdůraznil Muneeb.

Muslimové dnes mají mešitu ve Vídeňské ulici v Brně a chtěli by si postavit druhou. Současná modlitebna už brněnským muslimům nestačí. Je malá, schází prostory pro studium a přednášky.

Muneeb připomněl, že dosavadní soužití muslimů s Brňany je naprosto bezproblémové. Při loňském desátém výročí otevření mešity jim muslimové rozdali na znamení přátelství 3 653 růží. Za každý den, kdy byla po deset let muslimská modlitebna ve městě v činnosti, darovali jednu.

Anketa

Vadilo by vám, kdyby si muslimové chtěli ve vašem městě postavit mešitu?

- ANO 17930
- NE 5664

iDNES.cz27.07. 2009

Tento článek se týká události, k níž došlo v Brně. Už sám titulek je uveden slovesem v záporu (*nechceme*). Toto emocionálně zabarvené slovo hned na začátku čtenáře odrazuje, již z titulku je zřejmé, že obsah článku bude nést negativní náboj vůči islámu a muslimům. Také spojení *dalsí mešita* použité hned v úvodu sugeruje, že jedna mešita už existuje, ale muslimům zřejmě nestačí, chtěli by další. Rovněž sloveso

oznámilaje příznakové – bylo by možné napsat „uvedla“ nebo „informovala“, ale použité slovo jakoby dávalo na vědomí, že o budování mešity je už rozhodnuto, že veškerá diskuse je vyloučena.

V tomto článku jsou uvedeny různé názory autorit navýstavbu mešity v Brně. Předseda místní pobočky KDU-ČSL Stanislav Juránek říká, že by se *muslimové, kteří v Česku chtějí žít, měli přizpůsobovat místním tradicím a bylo by velkou chybou nechat si tradice vytlačovat cizí kulturou a náboženstvím*. To je zavádějící tvrzení, vybudování jedné mešity navíc přeci neznamená vytlačování českých tradic cizí kulturou a náboženstvím. V použitých pojmech[naše]tradicea cizí kultura je zřejmý silný kontrast „našeho“ a „cizího“; formulace sugeruje, že české tradice jsou něco, co je třeba bránit, zatímco cizí kultura (ne-naše) je pro „nás“ nepřátelská, škodlivá a nepřijatelná. Je zajímavé, že v další větě místopředseda KDU-ČSL David Macek uvádí, že existuje svoboda vyznání, ale potom hned prohlašuje, že výstavba další mešity ho znepokojuje. Tato věta zní trochu nesmyslně, protože na začátku sice mluví o svobodě vyznání, ale potom se zjevně vyjadřuje proti ní. Objevuje se myšlenka, že tyto obavy vznikají pod vlivem západu, jak dále říká David Macek: „*Česká republika by neměla opakovat chyby západní Evropy*“. V této pasáži si můžeme všimnout obranného postoje mluvčího/autora. Západní Evropa už chybu udělala, ale my nedovolíme, aby se v Čechách stalo to, co v Evropě, zachováme se chytřeji, jelikož nám na naší zemi záleží více. Také Davida Macka *některé požadavky islamistů však prý* znepokojují; slovo *požadavky* asociuje požadavky teroristů nebo únosců, což může ukazovat na stereotypy spojené s muslimským světem, zakořeněné v podvědomí nejspíše nejen pisatele/mluvčího, ale i čtenářů.

V dalším odstavci představitel brněnských muslimů říká, že budování mešity je jenom *vize*, což chápu jako fantazii, výmysl, tedy něco, co není až tak důležité a co snad ani nebude možné realizovat. V článku také je uveden názor Hassana Muneeba, zástupce brněnské islámské nadace, který nesouhlasí s názorem Stanislava Juránka. Ihned je zřejmé, že Hassan Muneeb zaujímá defenzivní pozici, prohlašuje, že brněnští muslimové nemají nic společného s radikalismem (ještě to zdůrazňuje slovem *vždy*); Stanislav Juránek však o radikalismu vůbec nemluví. Na tomto příkladu je vidět, jaký vliv měly různé události, které se odehrály na západě, na veřejné mínění v Čechách a jaký strach se k islámu váže. Budování mešity je automaticky spojováno s teroristickými útoky.

V dalším odstavci prohlášení Davida Macka je vidět, že nebyl uveden celý kontext, ale jen vybrané věty a slova, které jsou nasměrovány proti islámu, a dodávají ještě víc negativních konotací, například *nehlásá islám, ukládá trest smrti pronevěrné ženy a odpadlíky od islámu*. Na to Hassan Muneeb odpovídá, že *věty jsou vytržené z kontextu a navíc je nutné posuzovat nikoli názory jednotlivců, ale učení samotných církví*. Není správné považovat všechny muslimy za radikální a nebezpečné kvůli chování jedné minority. V následujícím odstavci je uveden další důvod, proč jsou jihomoravští lidovci proti budování mešity. Jedná se o změnu *kulturního reliéfu města* – z této formulace se zdá, jako by snad mešita nebyla kulturní budova a měla zkazit celou okolní architekturu. Brněnští muslimové však nechtějí stavět klasickou mešitu s minaretem jako v arabských zemích, chtějí jen *svoji modlitební věžičku připomínající minaret*.

Na okraji článku v samostatném rámečku byla informace o *Brněnském islámském svatostánku*; slovo *svatostánek* na mě působí neseriózně, zdá se mi nevhodné, chybí mi v něm respekt. V dalším odstavci Hassan Muneeb sám používá silně citově zabarvené slovo *nechceme*, které navozuje negativní konotace. Tuto formulaci je možné vnímat jako snahu autora ukázat, že Muneeb odmítá záležitost komentovat a jen se vymlouvá na volby. Spojení výroku představitele muslimů a politiky podkopává jeho důvěryhodnost.

V tomto článku také byl umístěn obrázek s popiskem. I v něm se opakuje formulace, že muslimové chtějí další mešitu, protože jedna jim *už nestačí* (proč jim vlastně nestačí, se čtenář dozví teprve dále v textu. Ještě silnější důraz tomu, že jihomoravští lidovci druhou mešitu opravdu nechtějí, dodává uvedená anketa, podle níž je většina hlasujících také proti výstavbě druhé mešity v Brně.

Objevují se výrazy s negativním významem evokující nekompromisnost, hrozbu, radikalitu (*útlak, požadavky, oznámit, tresty smrti pro odpadlíky a ženy*), zkrátka působící zlověstně. V čtenáři mají vyvolat znepokojení. Ohrožení je zdůrazněno způsobem, jakým je svět islámu popisován: žijí tam lidé nekulturní nebo ohrožující *kulturní reliéf* – toto slovní spojení je zajímavé a není mi zcela jasné, co tím autor myslel (architekturu, nebo i brněnské obyvatelstvo?). Znepokojení budí i údaj o narůstajícím počtu muslimů – kdysi jich bylo pouze 120 a stačila jim jen jedna mešita,

v současné době je jich však čím dál více, jejich počet se začíná blížit tomu v západní Evropě, kde představují reálnou hrozbu.

V duchu rozdělení světa na „my“ a „oni“ (muslimové, jimž jsou připisovány vlastnosti popsané výše) poukazuje David Macek na to, že my – tedy lidovci (a zároveň křesťané) představujeme dobro, jelikož uctíváme svobodu (x totalita) a toleranci (x útlak). Lidé v této zemi podle něj vlídně přivítali potřebné přestěhovalce, kteří uprchlipřed nebezpečím, ovšem nejsou ochotni jim dovolit, aby Česko přetvářeli do cizí totalitní a utlačovatelské podoby. Na tomto pozadí působí zvláštním dojmem závěrečná pasáž o růžích. Po vyvolání pocitu nebezpečí a nepřátelském naladění čtenáře se náhle dozvídáme, že soužití muslimů s Brňany je *bezproblémové* a že dokonce rozdávají lidem z vděčnosti růže. Ve spojení se vším výše popsaným to působí podezřele, až komicky. V negativně naladěném čtenáři to může vzbudit dojem, jakoby se muslimové chtěli za českou vstřícnost odměňovat pouze růžemi, což je poněkud málo vzhledem k tomu, jaké ohrožení s sebou přinášejí.

2.1.2 Meczet, którego nie chciał Uniwersytet Warszawski

Ośrodek kultury muzułmańskiej przy rondzie Zesłańców Syberyjskich w Warszawie ma być gotowy już latem

źródło: kaps-architekci

Ośrodek muzułmański, którego budowa na stołecznej Ochocie wywołuje gorące spory, miał powstać już kilka lat temu i w innym miejscu.

Na tysięcznym placu prawie w centrum Warszawy powstaje ośrodek kultury muzułmańskiej. Trzy piętra w górę, dwa poziomy garaże. W środku biura, sklep, galeria sztuki, kawiarnia, sala wykładowa i pokoje gościnne. A także – a może przede wszystkim – meczet z minaretem.

Gdy za ogrodzeniem przy rondzie Zesłańców Syberyjskich mury wyraźnie się już zarysowały, w Polsce zarysował się też problem, który od dawna próbuje rozstrzygać zlaicyzowana Europa: w jakim stopniu znaki religijne islamu powinny być obecne na Starym Kontynencie?

W Warszawie strony sporu po raz pierwszy spotkały się 27 marca – pod płotem otaczającym plac budowy. Około 200 manifestantów krzyczało: „Tolerancja nie naiwność”, „Ślepa tolerancja zabija rozsądek”.

Jerzy Grunwald, muzyk z Niebiesko-Czarnych, na protest przyjechał specjalnie ze Szwecji. „Tolerancja jest słowem nadużywanym przez Europę. Szwecji już nie ma. Za pięć lat będzie Islamic Republic of Sweden” – wypowiadał się dla portalu Fronda.pl.

Kontrmanifestanci krzyczeli: „faszyści”, „rasiści”.

Liga, czyli kto?

Samir Ismail, przewodniczący budującej ośrodek Ligi Muzułmańskiej, o protestach mówi: – Spodziewałem się większych.

Jego zdaniem nagłośnienie pomaga budowie: – Zrobili nam reklamę za darmo! Ludzie niebędący muzułmanami zgłaszają się do nas, deklarują poparcie.

42-letni Ismail do Polski przyjechał 24 lata temu z Kuwejtu. Ma żonę Polkę, czworo dzieci, jest lekarzem w szpitalu dziecięcym przy ulicy Kopernika w Warszawie. Trudno o większe społecznie zaufanie.

Kim są inni członkowie Ligi? Ismail mówi, że to nowa społeczność muzułmańska, którą z racji zamieszkania jednoczy polska kultura. – To polscy obywatele pochodzenia arabskiego, azjatyckiego i innych. Przyjechali z różnych krajów. Do Ligi należą też Tatarzy i rdzenni Polacy, którzy przeszli na islam. Wśród tych ostatnich mamy profesorów, docentów, ale do tej pory nie wszyscy chcą deklarować, że są muzułmanami – twierdzi.

Według szacunkowych danych w Warszawie mieszka ok. 11 tys. wyznawców islamu, w całej Polsce od 30 do 40 tys.

Obecna siedziba Ligi to niewielkie mieszkanie w trzypiętrowym domu przy ulicy Niskiej, niedaleko od centrum stolicy. Tu co dwa miesiące odbywają się spotkania, zbiera się zarząd i rada naczelna. W małym pokoju, w którym na podłodze leży tylko dywan, mieści się prowizoryczny dom modlitwy.

W stolicy Liga liczy ponad 200 członków, w całej Polsce ma już 11 oddziałów. Co roku organizuje pielgrzymkę do Mekki.

Rektor mówi „nie”

Historia z nowym meczetem w Warszawie rozpoczęła się w roku 2003, kiedy Uniwersytet Warszawski otrzymał od Arabii Saudyjskiej propozycję budowy Ośrodka Studiów Arabistycznych. Rozmowy toczyły się nieśpiesznie.

– Kilkakrotnie rozmawiałam z ambasadorem Arabii Saudyjskiej, jednak głównie prowadzona była wymiana korespondencji – opowiada prof. Jolanta Sierakowska-Dyndo, dziekan Wydziału Orientalistycznego UW.

Propozycja pokrycia przez stronę saudyjską kosztów budowy nikogo nie zdziwiła. – Takie propozycje finansowania budowy ośrodka studiów islamskich bądź arabskich są składane wielu uczelniom w Europie i często są przyjmowane – wyjaśnia prof. Sierakowska-Dyndo.

Na przełomie 2006 i 2007 r. negocjacje weszły w fazę końcową. Zaproponowano kilka lokalizacji – w tym najbardziej prawdopodobną na Powiślu w pobliżu Biblioteki Uniwersyteckiej.

Projekt rozbił się o prośbę fundatorów, by w budynku znalazł się meczet. – Nie chodziło o wybudowanie odrębnego meczetu, tylko osobną salę – precyzuje pani dziekan.

Władze UW uznały, że tego warunku nie mogą spełnić. To z kolei było nie do zaakceptowania przez stronę arabską.

Ostateczne stanowisko przesłała w październiku 2007 r. rektor UW prof. Katarzyna Chałasińska-Macukow: „Uniwersytet jest instytucją naukową, która nie angażuje się w problemy teologiczne i religijne, a tym samym żadne instytucje związane z praktykami religijnymi nie istnieją na naszej uczelni”.

Po fiasku rozmów z uniwersytetem propozycję sfinansowania budowy ośrodka przez saudyjskiego monarchę otrzymała Liga Muzułmańska. Po wizycie w Polsce w czerwcu 2007 r. król Abdullah, widząc potrzeby lokalowe polskich muzułmanów, postanowił wspomóc budowę meczetu w Warszawie oraz dokończenie meczetu Muzułmańskiego Związku Religijnego w Białymstoku.

Ale procedury trwały długo, a Liga dostała pozwolenie na budowę i chciała je wykorzystać, zanim się zdezaktualizuje. Znalazła więc innego fundatora. Kto nim jest? Samir Ismail odmawia podania nazwiska. Wiadomo jedynie, że główny sponsor pochodzi z Arabii Saudyjskiej.

– Jest szanowanym biznesmenem, inwestuje w Europie, ma swoją fundację charytatywną – tak tajemniczego dobroczyńcę opisuje Ismail. Dodaje, że sponsor jest znany władzom, bo na każdą zagraniczną dotację musi się zgodzić MSWiA.

Boją się radykałów

Wątpliwości co do projektu Ligi Muzułmańskiej publicznie wyraża stowarzyszenie Europa Przyszłości z Wrocławia. To ono okleiło warszawskie przystanki plakatami z czarnymi minaretami, które kształtem przypominają głowice pocisków. „Stop islamizacji”, „Nie meczetowi radykałów” – głoszą podpisy.

Członkowie stowarzyszenia o islamie mówią: „żadnej naiwności”. W Brukseli manifestowali przeciwko przyjęciu Turcji do UE. Przystroili w czador stojący w Warszawie pomnik Nike. We Wrocławiu zorganizowali wystawę o rzezi Ormian przez Turków podczas I wojny światowej pod hasłem „Pierwszy holocaust XX wieku”. Pisali list w obronie Oriany Fallaci, włoskiej dziennikarki znanej z radykalnej krytyki islamu.

Działalność stowarzyszenia wzbudziła protesty. Joanna Rajkowska, autorka sztucznej palmy na warszawskim rondzie de Gaulle’a, zdemaskowała na łamach „Gazety Wyborczej” organizatorów protestu przeciwko meczetowi jako buddystów linii Diamentowej Drogi. Warszawscy buddyści z ośrodka Stupa House są zaskoczeni pytaniem o protesty.

– Nie mieliśmy z nimi nic wspólnego. Medytujemy sobie spokojnie – zapewnia członek wspólnoty Artur Grzebiński.

Przedstawiciel Europy Przyszłości Piotr Ślusarczyk, doktorant na Wydziale Polonistyki UW (zbieżność nazwisk z politykiem LPR przypadkowa), odżegnuje się od związków z jakąkolwiek religią i partią polityczną.

– Zależało nam na wywołaniu debaty publicznej – tłumaczy.

– Przestrzegamy przed radykalnym islamem w Europie. Mamy przykłady z innych państw, w jaki sposób idea wolności wyznania jest nadużywana.

Ślusarczyk powołuje się m.in. na raport Centrum Szymona Wiesenthala, który zestawia oficjalne deklaracje organizacji francuskich muzułmanów UOIF z ich rzeczywistymi działaniami. Demaskuje ich powiązania z Bractwem Muzułmańskim i ideologami legitymizującymi zamachy bombowe. – Trudno mi uwierzyć, że Polska pójdzie inną drogą – mówi Ślusarczyk.

Stowarzyszenie proponuje, by Liga Muzułmańska podpisała kartę, w której zadeklarowałaby wspólne zwalczanie terroryzmu, ale też zobowiązała się do monitorowania kazań i innych nauk głoszonych w meczecie.

– Żadnej karty nie otrzymałem. Nie wiem, jak wygląda. Od dziennikarzy słyszałem, że to lojalka, a ja żadnej lojalności nie podpiszę. Jestem lojalny wobec mojego kraju: Polski – odpowiada Samir Ismail.

Zaskoczenie na Ochocie

Powstający na Ochocie meczet był zaskoczeniem dla radnych tej dzielnicy. W dokumentach urzędnicy określają go jako „miejsce modlitwy”, minaret zaś nazwali „18-metrową dominantą w postaci wieżyczki”. Pierwotny plan zakładał przeszklony ogród z fontanną, trójkątną wieżę ze szkła z roślinnością w środku.

– Ze względu na to, że właściciele drugiej działki nie byli gotowi do sprzedaży, musieliśmy poprzestać na skromniejszej wersji – mówi Samir Ismail. Dodaje, że wieża jest niższa od pierwotnie planowanej, by nie razić mieszkańców, a głos muezina nawołujący do modlitwy słychać będzie tylko na terenie ośrodka.

Tymoteusz Pruchnik, radny PiS z dzielnicy Ochota, nie ukrywa zaskoczenia: – O tym, że powstaje tu meczet, dowiedziałem się z gazet. Nie jestem przeciwny budowie, ale uważam, że lokalizacja jest nieodpowiednia.

Dwa lata temu w sprawie zagospodarowania tego miejsca toczyła się ożywiona debata. Radni chcieli upamiętnić stojącą w tym miejscu Redutę Ordona.

Ismail zaskoczeniem radnych jest zdziwiony. – Budowę ośrodka planowaliśmy już siedem lat temu. Chcieliśmy kupić działkę od miasta, ale nie było takiej możliwości. Ten plac kupiliśmy od prywatnego właściciela za pośrednictwem biura nieruchomości. Władze miasta wiedziały o planowanym przeznaczeniu, wyraziły na to zgodę i dostaliśmy pozwolenie na budowę – opowiada.

Publicznie głosu w dyskusji nie zabiera Muzułmański Związek Religijny – do niedawna jedyni w Polsce muzułmanie, głównie Tatarzy, wpisani w polską tradycję od pokoleń. Według szacunków jest ich ok. 5 tys. W Warszawie do muzułmańskiej gminy wyznaniowej należy mały, przerobiony z willi, meczet przy ul. Wiertniczej.

Jeszcze przed wojną gmina muzułmańska kupiła plac na Ochocie i zamówiła projekt budowy nowego meczetu. Po wojnie komunistyczne władze odebrały jej działkę. O jej zwrot gmina stara się do dziś. Być może, gdyby biurokracja uwzględniła przedwojenne prawo własności, dyskusji o meczecie budowanym przez Ligę Muzułmańską wcale by nie było.

Stejně jako v případě českého článku je i titulek polského textu uveden negovaným slovesem. Kromě toho obsahuje tvrzení, že Varšavská univerzita vystupuje proti vybudování mešity; tímto titulek zaprvé láká čtenáře, aby si tento článek přečetl, za druhé navozuje seriózní – a dá se říci, že také negativní – dojem. Již na počátku tedy čtenáře nastavuje negativně a je zřejmé, že celý text bude vyjadřovat negativní postoj vůči muslimům a islámu.

V článku je užíváno poměrně značné množství citově zabarvených slov, jako například: *wywołuje gorące spory, a może przede wszystkim – meczet z minaretem, rozstrzygać zlaicyzowana Europa, mury wyraźnie się już zarysowały* atd., která na čtenáře působí spíše negativně než pozitivně. Jak v českém, tak i v polském článku se jedná o rozdělení reality na „naše“ a „cizí“. V dalším odstavci je uvedena věta *[W] jakim stopniu znaki religijne islamu powinny być obecne na Starym Kontynencie?*, která vyznívá dosti negativně a opět podtrhuje toto rozdělení: Evropa je starý kontinent, zatímco muslimský svět je „nový kontinent“, z něhož přichází do Evropy něco špatného. Článek se zabývá také protesty – uvádí, že proti stavbě mešity proběhlo několik manifestací, uvádí přesný počet demonstrantů a také hesla, která skandovali (*Okolo 200 manifestantów krzyczało: „Tolerancja nie naiwność”, „Ślepa tolerancja zabija rozsudek“*); tímto způsobem text dokládá, že proti vybudování mešity stojí nejen instituce, ale také konkrétní lidé.

V obou článcích (polském i českém) jsou uvedeny názory různých autorit na stavbu mešity. Jedním z nich je Jerzy Grunwald, který *speciálně* přijel ze Švédska, aby se mohl zúčastnit protestů. Grunwald ve svém prohlášení zdůrazňuje, že muslimů v Evropě je poměrně mnoho. Když říká, že za pět let bude Švédsko muslimským státem, naznačuje tím zřetelně, že totéž by mohlo čekat i polský stát – muslimové se pod záštitou slova tolerance rozšiřují po celé Evropě a s nimi se šíří i jejich náboženství a kultura. Lidé, kteří vystupovali proti zmíněné manifestaci, naopak provolávali hesla o nacismu a rasismu. Tato slova se čtenářům nejčastěji asociují s holocaustem a s tím, že někteří Poláci netolerují a neakceptují jiné národy či kultury.

V článku je také uveden názor Samira Ismaila, který je předsedou stavebního odboru muslimské ligy. Samir Ismail osobně řekl, že *„Zrobili nam reklamę za darmo! Ludzie niebędący muzułmanami zgłaszają się do nas, deklarują poparcie.“* Tato věta

působí na čtenáře ironicky, ba dokonce sarkasticky. Dále jsou uvedeny informace o S. Ismailovi a zdůrazňuje se, že jeho manželka je Polka a že on sám pracuje jako lékař v dětské nemocnici. Tím se ukazuje, že smíšené rodiny existují, že dvě kultury se mohou normálně potkávat v rámci jedné rodiny, a že by tedy mohly fungovat vedle sebe i v rámci společnosti. Nejvíce to zdůrazňuje v dalším odstavci, kde uvádí, že „*nowa społeczność muzułmańska, którą z racji zamieszkania jednoczy polska kultura*“. Rovněž informuje, že muslimové v Polsku nejsou jen občané arabského, asijského či tatarského původu, ale také konvertovaní etničtí Poláci, mezi nimiž jsou také profesori, docenti apod. Tím chce poukázat na pozitivní stránky islámu.

Další odstavec nese podtitul „*Boją się radykałów*“, který jednoznačně spojuje islám s radikalismem. Píše se zde, že byly vyrobeny plakáty s nápisy „*stop islamizacji*“, „*nie meczetowi radykałów*“, které ukazují na to, že zvyšující se počet mešit zvyšuje obavy lidí z radikalismu po vzoru událostí, které proběhly v uplynulých letech v západní Evropě. Další pasáž, kde se píše o různých událostech spojených s islámem, je poněkud nesrozumitelná – není zřejmé, co má výstavba mešity ve Varšavě společného s manifestacemi proti vstupu Turecka do EU nebo se zmasakrováním Arménů Turky na počátku 20. století. Dále se také píše, že protesty proti mešitě pořádali také varšavští buddhisté Diamantové cesty, kteří to ovšem odmítají: „*nie mieliśmy z nimi nic wspólnego. Medytujemy sobie spokojnie*“. Tato formulace ovšem vyznívá dosti negativně – „*s nimi*“ muslimy nemáme nic společného, jako by *s nimi* byly spojeny všechny problémy, zatímco *my* si klidně medituje a nikomu problémy nezpůsobujeme. V následující větě uvádí představitel Evropy przyszłości, že obavy lidí vzbuzuje dění v západní Evropě; nejdůležitější je ale to, jak používá pojem „radikální islám“: ukazuje tím, že ne každý muslim je radikál a není tedy třeba bát se paušálně všech.

Na základě těchto dvou článků můžeme říci, že v Polsku byla reakce na výstavbu mešity silnější než v Česku: polský tisk psal o kauze poměrně dlouho a poukazoval na to, kolik lidí s výstavbou nesouhlasí. Jak v českém, tak i polském článku je však jasně patrné, že dochází k rozdělování světa na *naše* a *cizí* a že obavy z islámu a muslimů se do tohoto prostoru dostávají ze západu pod vlivem nedávných událostí ve světovém dění.

2.1.3 Muslimové se bouří proti USA. Protesty kvůli filmu o Mohamedovi se šíří

Od Maroka až po Pákistán mají v pátek vrcholit protiamerické protesty kvůli videosnímku Nevinnost muslimů, který zřejmě na internet umístili egyptští koptští křesťané. Vláda USA se od filmu, který zesměšňuje proroka Mohameda, distancovala a označila ho za nechutný.

Útok na americkou ambasádu v jemenském Saná, foto: Reuters

V Egyptě, Súdánu, Jemenu, Iráku a dalších muslimských zemích mají v pátek po tradičních modlitbách vyvrcholit masové demonstrace proti americkému amatérskému videosnímku Nevinnost muslimů (Innocence of Muslims), který znevažuje proroka Mohameda.

Americké zastupitelské úřady v arabských státech vyhlásily nejvyšší pohotovost, před možnými násilnostmi byli varováni Američané pobývající v padesáti islámských státech po celém světě.

K tažení na americké velvyslanectví v Chartúmu vyzvaly nejvyšší duchovní autority v Súdánu. Do pokojného pochodu se mají zapojit účastníci pátečních modliteb, k nimž se v 5000 chartúmských mešitách údajně sejdou dva miliony lidí.

V Egyptě k mírumilovným demonstracím po celé zemi vyzvalo Muslimské bratrstvo, které po svržení prezidenta Husního Mubáraka ovládá domácí politickou scénu. Protesty se očekávají i v Jemenu, jehož prezidenta Abdar Rabbúa Mansúra Hadího ve čtvrtek prezident USA Barak Obama vyzval, aby se postaral o bezpečnost amerických diplomatů.

Izraelská vláda v pátek posílila bezpečnostní opatření ve východním Jeruzalémě, protesty se očekávají i v pásmu Gazy. Masové demonstrace svolávají islámští duchovní v Pákistánu, prezident sousedního Afghánistánu Hamíd Karzái kvůli nestabilní situaci odvolal plánovanou návštěvu Norska.

Demonstrace proti znevažování proroka Mohameda se mají konat i v muslimských zemích mimo oblast Blízkého východu, zejména v Nigérii a Indonésii.

Clintonová: Nechutné a zavrženíhodné video

Během čtvrteční demonstrace před americkou ambasádou v jemenské metropoli Saná údajně zahynuli při střetech s policií a bezpečnostními složkami 4 lidé a další desítky byly zraněny.

Spojené státy už také identifikovaly další dvě oběti z úterního útoku na svou ambasádu v libyjském Bengházi, při němž ozbrojenci zabilí velvyslance Christophera Stevense. Jsou jimi bývalí členové speciálního komanda SEAL, kteří se snažili ochránit své kolegy.

Jako preventivní opatření poslaly USA ve čtvrtek v reakci na útok k libyjským břehům dvě válečné lodě. Vojenská operace prý podle Washingtonu nehrozí.

Aby utišila nebezpečnou situaci, distancovala se od kontroverzního snímku Nevinnost muslimů americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová.

"To video nám i mně osobně přijde nechutné a zavrženíhodné," prohlásila Clintonová. "Snaží se zjevně velice cynickým způsobem očernit velké náboženství a vyvolat hněv... Vláda Spojených států s tímto videem nemá vůbec nic společného. Zcela odmítáme jeho obsah a poselství."

USA vyšetřují, zda v případě úterních útoků na ambasády v Libyi a Egyptě nešlo o plánovaný teroristický čin u příležitosti výročí útoků z 11. září.

Kdo snímek Innocence of Muslims natočil, zatím není zcela jasné. Dosavadní informace naznačují, že za jeho výrobou a distribucí stojí diaspora egyptských koptských křesťanů v USA.

iHNed.cz 14.9.2012

Tento článek pojednává o reakci muslimů z některých zemí na vznik filmu Nevinnost muslimů o proroku Mohamedovi. Titulek je však zavádějící, protože není uvedeno, kterých muslimů z kterých zemí se protesty týkají, což vzbuzuje ve čtenáři dojem, že jde o celosvětovou muslimskou populaci, a ony šířící se protesty tak zřejmě zasáhnou všechny země. Níže v článku je toto tvrzení upřesněno v mezititulku („*Od Maroka až po Pákistán*“) a větě „*v Egyptě, Súdánu, Jemenu, Iráku a dalších muslimských zemích*“. Kromě toho se čtenářům vysvětluje, proč k protestům dochází hlavně v pátek (jedná se o hlavní den modliteb v rámci týdne).

V textu je uvedeno, že video na internet umístili egyptští koptští křesťané. Ačkoli je toto tvrzení zmírněno slovem *možná*, obsahuje závažný princip polarizace: křesťané proti muslimům, „my“ versus „oni“. Několikrát se dočítáme, že „*vláda USA se od filmu, který zesměšňuje proroka Mohameda, distancovala a označila ho za nechutný*“ (sic). Představitelé USA si tedy „*myjí ruce*“ a jakoukoli zodpovědnost za vznik filmu (či „*videa*“, jak se o něm také hovoří – patnáctiminutový amatérský snímek si označení „*film*“ patrně skutečně nezaslouží) odmítají. Probíhající protesty se tím dostávají do negativního nasvícení – pokud muslimové protestují proti USA v souvislosti s Nevinností muslimů, je to nespravedlivé a špatné, protože USA s tím ve skutečnosti nemají nic společného.

V dalším odstavci je uvedeno spojení *nejvyšší pohotovost* naznačující, že se jedná o nebezpečnou situaci, že představitelé USA očekávají útoky muslimů na Američany v oněch (neupřesněných) padesáti státech. O něco níže se upřesňuje, kde jsou protesty očekávány, a tímto způsobem autor článku precizuje předchozí tvrzení, že

protesty se očekávají na mnoha místech a „Američany v muslimském světě“ je třeba před nimi zvláště chránit. Objevují se zde autority – vrcholní představitelé jednotlivých států (prezidenti Hamíd Karzái, Barack Obama, Abdar Rabbú Mansúr Hadí). Další odstavec rozvíjí obraz protestů po celém světě – demonstrace se „*mají konat mimo oblast Blízkého východu, zejména v Nigérii a Indonésii*“.

Níže se objevuje mezititulek, který zvýrazňuje prohlášení Hillary Clintonové: „*Clintonová: Nechutné a zavrženíhodné video*“. Tato velmi významná autorita inkriminované video jménem celých Spojených států odsuzuje poměrně emotivními slovy.

Dále se hovoří o obětech protestů v Saná, z popisu však není zřejmé, zda se jednalo o americké zaměstnance ambasády nebo o protestující Jemence, navíc je nejistý i jejich počet. Naopak dále se dočítáme, že byly identifikovány dvě americké oběti útoku na ambasádu v Libyi – vojáci, kteří se snažili ochránit velvyslance. V návaznosti na tyto incidenty „*jakopreventivní opatření poslaly USA ve čtvrtek v reakci na útok k libyjským břehům dvě válečné lodě. Vojenská operace prý podle Washingtonu nehrozí.*“ Logika těchto dvou vět je trochu sporná – válečné lodě zvyšují pravděpodobnost, že dojde k vojenské operaci, a navíc je známo, že *preventivní vojenská opatření* mají často opačný účinek, než se od nich očekává.

Z celého článku jasně vyplývá, že protesty a útoky byly motivovány odporem proti filmu. Přesto je na závěr uvedeno, že „*USA vyšetřují, zda v případě úterních útoků na ambasády v Libyi a Egyptě nešlo o plánovaný teroristický čin u příležitosti výročí útoků z 11. září*“. USA tedy zůstávají ostražitě, nezapomínají na svoji vlastní „válku s terorismem“ a vyšetřují i tyto možné (a poněkud stereotypní) motivace. Pokud jde o to, kdo tedy kritizovaný film vytvořil, článek je dosti skoupý: „*Dosavadní informace naznačují, že za výrobou a distribucí filmu stojí diaspora egyptských koptských křesťanů v USA. Zatímco o koptských křesťanech text žádné další informace nepřinesl (Kdo jsou? Proč by útočili na muslimy?), o vyznavačích islámu vypovídá připojená galerie s dokumentací protestů (28 fotografií). Fotky vyznívají pro muslimy velmi nepříznivě a ukazují je výhradně v negativním světle jako agresivní demonstranty.*

2.1.4 Amerykański ambasador w Libii zginął w zamachu

J. Christopher Stevens i trzech innych amerykańskich dyplomatów zginęło w ataku raketowym w Bengazi. Za zamachem stoją najpewniej muzułmańscy ekstremiści rozwścieczeni amerykańskim filmem obrażającym proroka Mahometa

Informacja, że w zamachu na amerykańskich dyplomatów w Bengazi zabity został ambasador J. Christopher Stevens pojawiła się dopiero przed południem. - Zginął ambasador i trzech innych urzędników - powiedział AFP Wanis al-Szarif, wiceszef libijskiego MSW. Dyplomaci najpewniej zginęli w ostrzale samochodu, którym byli przewożeni z konsulatu w bezpieczniejsze miejsce.

Wcześniej wiadomo było, że w ataku na konsulat zginął anonimowy amerykański urzędnik, a pracownik konsulatu został ranny w rękę.

Placówkę we wtorek wieczorem zaatakowali zamaskowani, uzbrojeni mężczyźni. Budynek konsulatu został obrzucony granatami, ostrzelany i podpalony.

Zamach w Bengazi to najpoważniejszy atak na placówkę dyplomatyczną w Libii. Na razie nie wiadomo, kto za nim stoi. BBC cytuje anonimowego urzędnika, który winą obarcza ekstremistyczne brygady Ansar al-Szaria (Zwolennicy Szariatu). Ugrupowanie zaprzecza. Kimkolwiek byli zamachowcy, nie mieli trudnego zadania. Libijskie władze od obalenia dyktatury Muammara Kaddafiego nie są w stanie przywrócić bezpieczeństwa w kraju, gdzie od czasu rebelii broń ma praktycznie każdy.

Faktyczna władza leży w rękach rządzących w poszczególnych miastach dawnych rebeliantów. Wpływ na nich władzy centralnej jest prawie żaden, policja i armia są słabe i kiepsko zorganizowane. - Służby bezpieczeństwa nie były przygotowane na atak na taką skalę - przyznał cytowany przez Reutersa Abd al-Munajm al-Hurr, rzecznik najwyższego komitetu bezpieczeństwa.

- Przepraszamy USA i cały świat za to, co się stało - mówił na konferencji prasowej przewodniczący libijskiego parlamentu Mohammed Magarief. - Z całą mocą potępiam odrażający atak na naszą placówkę dyplomatyczną w Bengazi - oświadczył prezydent Barack Obama.

- Ta straszna strata łamie nam serce - mówiła o atakach sekretarz stanu Hillary Clinton. - Wiemy, że są próby usprawiedliwienia tego odrażającego czynu jako reakcji na materiał opublikowany w internecie. Choć Stany Zjednoczone potępiają każde celowe działanie znieważające uczucia religijne innych, powiem jasno: takie akty przemocy nigdy nie mogą być usprawiedliwione - przekonywała jeszcze zanim pojawiły się informacje, że ofiar jest kilka i że jest wśród nich ambasador. - Poleciałam mojej administracji, aby poziom bezpieczeństwa naszego personelu w Libii i na całym świecie został zwiększony przy użyciu wszelkich środków" (całe oświadczenie poniżej).

Film obrażający muzułmanów

Wspomniany przez Clinton materiał w internecie to kilkunastominutowy zwiastun filmu "Niewinność muzułmanów". Amatorska produkcja to dzieło Sama Bacile'a, pochodzącego z Izraela 52-letniego budowlańca z Kalifornii, pomagał mu ponoć egipski chrześcijanin.

Wyjątkowo marnej jakości i obsadzony wyłącznie przez amatorów film zaczyna się ujęciem, w którym egipskie muzułmańskie siły bezpieczeństwa mordują chrześcijan. Dalej są sceny z życia proroka Mahometa, pokazujące go jako bękarta, oszusta, kobieciarza, pedofila i homoseksualistę.

Kiedy nagrany po angielsku film trafił na serwis YouTube z arabskim tłumaczeniem, natychmiast wychwyciły go egipskie media. W sieci zaroilo się od wezwań do protestów przeciwko Amerykanom.

Cytowany przez egipską gazetę "Al-Ahram" rzecznik Braci Muzułmanów, którzy rządzą dzisiaj Egiptem, wezwał Waszyngton do ukarania "szaleńca", który nagrał film.

Jeszcze we wtorek rozwścieżony, ale nieuzbrojony tłum zaatakował amerykańską ambasadę w stolicy Egiptu Kairze. Demonstranci sforsowali mur otaczający budynek, zdjęli amerykańską flagę, a w jej miejsce powiesili czarną z białym napisem "Nie ma Boga prócz Allaha, a Mahomet jest jego prorokiem".

Z kolei władze Afganistanu poinformowały, że zablokowały dostęp do YouTube'a do czasu, aż szkalujący muzułmanów filmik nie zostanie usunięty z serwisu.

Kto zapłacił za film?

Bacile, który aktualnie się ukrywa, powiedział gazecie "Wall Street Journal", że dostał na produkcję 5 mln dol od izraelskich fundatorów. - Islam to rak - tłumaczył swoje pobudki.

Nagranie pochwalił pastor Terry Jones z Gainesville na Florydzie, który przekonuje, że film "nie atakuje muzułmanów, a jedynie pokazuje destrukcyjną ideologię islamu i pokazuje w satyryczny sposób życie Mahometa". Według Jonesa ataki na amerykańskie placówki to dowód, że muzułmanie "nie tolerują nic poza Mahometem". Dla pastora takie wypowiedzi to nie pierwszozna - sam paląc w kościele egzemplarz Koranu przyczynił się do wywołania zamieszek w Afganistanie w 2010 i 2011 r.

Tuż przed protestami w Kairze ambasada USA oświadczyła, że amerykańscy dyplomaci "potępiają wysiłki błędzących jednostek, które mają zranić religijne uczucia muzułmanów".

Oświadczenie prezydenta Baracka Obamy

Z całą mocą potępiam odrażający atak na naszą placówkę dyplomatyczną w Bengazi, w którym zginęło czterech Amerykanów, wśród nich ambasador Chris Stevens. W tej chwili Amerykanie łączą się w myślach i modlitwach z rodzinami tych, których straciliśmy. Byli przykładem amerykańskiego przywiązania do wolności, sprawiedliwości i partnerstwa z krajami i narodami na całym świecie. Byli prawdziwym przeciwieństwem ludzi, którzy odebrali im życie. Poleciałem mojej administracji, aby poziom bezpieczeństwa naszego personelu w Libii i na całym świecie został zwiększony przy użyciu wszelkich środków. Chociaż Stany Zjednoczone sprzeciwiają się działaniom, które znieważają uczucia religijne innych, wszyscy musimy jednomyślnie sprzeciwić się tej bezsensownej przemocy, która odebrała życie naszym urzędnikom.

Od siebie chciałbym dodać, że Chris był dzielnym człowiekiem i wzorowym przedstawicielem Stanów Zjednoczonych. W czasie libijskiej rewolucji ofiarnie służył krajowi i Libijczykom na naszej placówce w

Bengazi. Jako ambasador w Trypolisie wspierał przejście Libii do demokracji. Jego dziedzictwo będzie trwało, gdziekolwiek ludzie będą sięgać po wolność i sprawiedliwość. Jestem głęboko wdzięczny za jego służbę dla mojej administracji i szczerze zasmucony jego stratą. Odważni Amerykanie, których straciliśmy, pokazują jak niezwykle służbę pełnią i na jakie poświęcenia są narażeni nasi obywatele na całym świecie. Łącząc się w bólu z ich rodzinami, obiecujemy podwoić nasze wysiłki tak, aby ich praca była kontynuowana.

Polska ambasada bezpieczna

Polska ambasada w Trypolisie jest bezpieczna - poinformował podczas popołudniowej konferencji prasowej wiceszef MSZ Jerzy Pomianowski. Wiceminister dodał, że od kilku miesięcy polska placówka dyplomatyczna funkcjonuje w ograniczonym składzie, a dyplomaci są objęci ochroną BOR. Jak poinformował Pomianowski, polskie MSZ wezwało też libijskie władze do zapewnienia właściwej ochrony zagranicznym placówkom dyplomatycznym w Libii i ich personelowi oraz do pojmania i surowego ukarania sprawców zamachu na amerykański konsulat w Bengazi. - Amerykańskim władzom i rodzinom tragicznie zmarłych składamy wyrazy głębokiego współczucia i solidarności - dodał wiceszef resortu spraw zagranicznych.

Clinton: wolna Libia jest w interesie USA

Atak na konsulat USA potępił w środę prezydent USA Barack Obama, dodając, że Stany Zjednoczone będą współpracować z Libią, by sprawcy zamachu stanęli przed sądem. Dodał także, że USA są przeciwne działaniom dążącym do umniejszania poglądów religijnych innych osób, jednak nie ma żadnego uzasadnienia dla ostrych ataków.

Do wydarzenia odniosła się także sekretarz stanu USA Hillary Clinton.- Zadaję sobie pytanie, jak mogło do tego dojść? Jak mogło się to wydarzyć w kraju, który pomagaliśmy wyzwolić, w mieście, które pomogliśmy ocalić od zniszczenia? - pytała Clinton w oświadczeniu dotyczącym ataku na placówkę w Bengazi. Sekretarz dodała, że atak był dziełem "małej i brutalnej grupy", a nie ludności ani libijskiego rządu. Podkreśliła także, że wolna i stabilna Libia leży w interesie USA.

Watykan potępia "prowokacje" pogłębiające nienawiść

Na środowe wydarzenia w Bengazi zareagowała Stolica Apostolska. W wydanym komunikacie potępiono prowokacje wobec muzułmanów, "które przynoszą tragiczne rezultaty i pogłębiają napięcie oraz nienawiść". W opublikowanym oświadczeniu nie ma bezpośredniego odniesienia do filmu "Nienawiść muzułmanów", który sprowokował radykalnych wyznawców islamu do ataków na placówki dyplomatyczne USA w Egipcie i Libii. Watykan podkreślił w nim jednak, że "szacunek dla wiary, tekstów, wielkich osobistości i symboli różnych religii jest zasadniczą przesłanką dla pokojowego współżycia narodów".

Mezi českým a polským článkem je jeden rozdíl patrný na první pohled: polský autor dává tomuto tématu mnohem větší prostor. Z titulku je možné usuzovat, že tématem článku bude zejména smrt amerického velvyslance – o protestech muslimů ve světě se v něm nehovoří. Zjevně je formulován tak, aby čtenáře zaujal a přitáhl jeho pozornost.

Tento text vyšel o několik dní později než český článek, což pravděpodobně vysvětluje, proč obsahuje více detailních informací o obětech, atentátu atp. Hned pod nadpisem článek uvádí, kolik bylo mrtvých Američanů a kým byli. Další věta odhaluje příčiny útoku i jeho pachatele. Použité slovo „*najpewniej*“ signalizuje, že existují dobré důkazy ukazující na útočníky, takže tuto informaci lze považovat za věrohodnou.

Zprávu o obětech potvrzuje citovaná autorita, jíž je náměstek ministra Wanis al-Šarif. Na rozdíl od českého článku se v tomto textu popisují muži, kteří atentát spáchali, i způsob provedení útoku. Vzápětí je však uvedeno, že přesná identita pachatelů zatím známa není. Další text naznačuje, že vina za tento atentát by mohla částečně spadat na libyjskou vládu, která nedokáže zajistit v zemi bezpečnost cizincům. Zároveň je tímto způsobem čtenáři podána informace o tom, jak to v Libyi obecně vypadá s politickou a společenskou situací.

Článek je rozdělen šest mezititulky (což svědčí o poměrně velkém rozsahu poměry internetu). Jeden z nich zní „*Film obrażający muzułmanów*“. Oproti českému článku jsou zde navíc informace o lidech, kteří za ním stojí – o režisérovi, jeho společníkovi a lidech, kteří video financovali. Zatímco český text přisuzuje autorství *egyptským koptským křesťanům*, zde se hovoří pouze o jednom koptovi, který jen pomáhal režisérovi.

Obšírně je popisována odezva, kterou film vzbudil v muslimském světě, přičemž je docela zajímavé, že uvedeno jméno mluvčího Muslimského bratrstva nebylo. V dalším odstavci, který popisuje násilnou reakci davu v Káhiře, bylo použito slovní spojení *neozbrojený dav* sugerující, že v těchto srážkách později sehrály svou roli i *ozbrojené davy* (jak se čtenář dočetl již dříve v článku, na ambasádu zaútočili „*zamaskowani, uzbrojeni mężczyźni*“).

Druhý mezititulek zní „*Kto zapłacił za film?*“ V této části autor věnuje financování filmu v pouhých dvou větách – více prostor dostal nechvalně proslulý

provokativní americký pastor Terry Jones Gainesville na Floridě. V jeho výpovědích je islám prezentován ve velmi negativním světle – všichni muslimové jsou podle něj „blázni“, kteří vyznávají ničivou ideologii devastující všechno kolem sebe. Vzápětí ale autor uvádí, že američtí diplomaté vyjádřili opačný názor: „*potępiają wysiłki błędzących jednostek, które mają zranić religijne uczucia muzułmanów*“. Ne všichni Američané tedy sdílejí poněkud extremistické názory pastora Jonese.

Třetí mezititulek zní „*Oświadczenie prezydenta Baracka Obamy*“ V celosti přepisuje prohlášení prezidenta USA Obamy. Pro jeho proslov je charakteristické časté používání zájmena „*nasz*“: „*naszą placówkę, naszego personelu w Libii, naszych urzędników, nasi obywatele*“ atd. Obamase tímto způsobem vymezuje proti vnějšímu světu, zdůrazňuje solidaritu a jednotu Američanů („*my*“) vůči nepřátelsky naladěnému muslimskému světu, který členy amerického společenství ohrožuje. Zabití diplomaté se v jeho výpovědích jeví jako nevinné oběti dobře myšlené americké politiky. Výrazný je pocit nevděku – Američané pomáhali svrhnout plukovníka Kaddáfího a jsou nespokojeni, že Libyjci neukazují větší vděčnost

Čtvrtý mezititulek zní „*Polska ambasada bezpieczna*“. Ukazuje na jistý stupeň generalizace – když muslimové v arabském světě útočí na americké cíle, očekává se automaticky, že budou napadat i místní ambasády evropských zemí?

Následující část uvádí mezititulek „*Clinton: wolna Libia jest w interesie USA*“. Z jejího prohlášení vyplývá, že když je něco v zájmu USA, je to v pořádku, ale v opačném případě je třeba tomu učinit přítrž. Rovněž vyjadřuje rozčarování z toho, že se USA nedočkaly vděku, který očekávaly. Není zcela zřejmé, proč se i v tomto kontextu znovu opakuje, že svobodná a stabilní Libye je v zájmu USA.

Závěrečná část článku nese nadpis „*Watykan potępia prowokacje pogłębiające nienawiść*“ a pojednává o reakci Vatikánu na skandál kolem filmu. I zde je čtenář důrazně upozorňován, že útok byl dílem radikálních následovníků islámu a že jím tedy nejsou vinni všichni muslimové. Rovněž z prohlášení Vatikánu vyplývá, že křesťanská církev chápe nutnost nedopouštět se podobných urážek či provokací nejen vůči muslimům, ale vůči příslušníkům žádné víry na celém světě: „*szacunek dla wiary, tekstów, wielkich osobistości i symboli różnych religii jest zasadniczą przesłanką dla pokojowego współżycia narodów*“.

2.1.5 Muslimům začíná náročný ramadán. V parném létě se postí a zapomenou na požitky

Na Blízkém východě, kde leží velká část muslimských zemí, průměrné srpnové teploty dosahují 38 stupňů Celsia při dvaosmdesátiprocentní vlhkosti vzduchu. Další komplikací pro věřící jsou dlouhé letní dny, protože muslimové mohou jíst a pít pouze po západu slunce

Muslimům v pondělí začíná postní měsíc ramadán. Věřící za denního světla nebudou jíst, pít, kouřit ani se oddávat požitkům. Půst mohou přerušit až se západem slunce. Letošní ramadán bude pro muslimy nezvykle náročný, protože připadá na dlouhé a horké dny uprostřed léta.

Poprvé od 70. let vychází pohyblivý měsíc ramadán na polovinu léta. Půst tak muslimům zkomplikují vedra - na Blízkém východě, kde leží velká část muslimských zemí, průměrné srpnové teploty dosahují 38 stupňů Celsia při dvaosmdesátiprocentní vlhkosti vzduchu.

Další komplikací budou dlouhé dny. Proti jiným letům tak přibude postních hodin, protože muslimové mohou o ramadáně jíst a pít pouze před východem slunce nebo po jeho západu.

Zatímco například ve Spojených arabských emirátech se ramadáně podřizuje chod společnosti a zkracuje se pracovní doba, v nemuslimských zemích s podobnými úlevami nemohou muslimové počítat.

Ramadán je devátým měsícem lunárního muslimského kalendáře a ramadánový půst je jedním z pilířů islámu. O ramadáně se muslimové navštěvují a slaví také noc osudu, v níž byly podle jejich víry Mohamedovi seslány první verše Koránu. Postit se nemusí děti, staří lidé, těhotné a kojící ženy a chronicky nemocné osoby.

iHNed.cz. 1.8.2011

Tento článek se týká začátku postního měsíce Ramadáně. Již samotný titul je uveden docela zajímavým slovním spojením, které nese trochu negativní náboj (*náročný ramadán*), zcela nevhodné je potom slovo *požitky*, protože asociuje různá – namnoze tělesná – potěšení či rozkoše. Pro muslimy je však tento půst zcela vážná záležitost. V další části autor textu uvádí, čím konkrétně má být začínající ramadán pro věřící náročnější než v jiných letech. V předposledním odstavci se opět manifestuje tendence dělit svět na *muslimský* a *nemuslimský*; to jsme mohli pozorovat i v mnoha jiných českých článcích. V poslední části textu je také uvedeno spojení *jejich víra*, z něž je možné vyčíst určitou distanci autora textu vůči muslimům a taky jistý despekt – ona *jejichvíra* se mu zřejmě zdá poněkud nerozumná. Neutrálnější variantou by v tomto případě bylo např. slovní spojení „podle islámu“, které neakcentuje rozdělení světa na „my“ a „oni“.

Tento článek jsem vybrala záměrně, abych na něm demonstrovala, že i zdánlivě neutrální článek, který poměrně dobře a faktograficky popisuje muslimský půst, může mít negativní podtext. Jedná se o drobné elementy, které jsou nenápadné, možná i skryté, ale obsahují hodnocení, které není k muslimům objektivní a příznivé. Muslim, který je zvyklý na mediální prezentaci svého náboženství, si jich však povšimne na první pohled.

2.1.6 Polscy wyznawcy islamu rozpoczęli miesięczny post – Ramadan

Ramadan, czyli miesięczny post, rozpoczęli w poniedziałek polscy wyznawcy islamu. Zakończy go radosne święto Ramadan Bajram, jedno z dwóch najważniejszych u muzułmanów, którego trzydniowe obchody rozpoczną się 30 sierpnia.

30-dniowy post wyznawców islamu to dziewiąty miesiąc opartego na fazach księżyca roku muzułmańskiego. Liczony w ten sposób rok jest jednak krótszy o jedenaście dni od roku tradycyjnego, określanego czasem obiegu Ziemi wokół Słońca. Dlatego też termin rozpoczęcia postu, jak i innych uroczystości i świąt islamskich ulega ciągłym przesunięciom w kalendarzu gregoriańskim.

Ścisły post w Ramadanie jest jedną z pięciu najważniejszych zasad (filarów) islamu, obok wyznania wiary, modlitw, jałmużny i pielgrzymki. Obowiązuje od wschodu do zachodu słońca wszystkich zdrowych, dorosłych muzułmanów. Zwalnia z niego całkowicie lub czasowo m.in. choroba nieuleczalna, ciąża czy karmienie piersią.

Dlatego - jak podkreśla przewodniczący Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP, mufti Tomasz Miśkiewicz - w imię wierności zasadom swej religii, na trzydzieści dni także muzułmanie w Polsce rezygnują od wschodu do zachodu słońca z jedzenia, picia oraz także np. palenia papierosów czy kontaktów seksualnych.

Ważnym elementem postu jest też jałmużna. Jak wyjaśnił mufti, jeśli nie jest spełniony obowiązek jałmużny, post jest "zawieszony", czyli nie może być przyjęty. Jałmużna może być symboliczna. Np. polscy muzułmanie przekazują po ok. 10 zł na cel społeczny: pomoc osobom starszym, samotnym matkom czy uchodźcom.

Podkreślił, że intencją postu nie jest umartwianie się czy zaprzeczanie potrzebom ciała. "Jest on danym od Najwyższego zaleceniem oderwania się od rutyny codzienności, często jedynie konsumpcyjnej, pozbawionej życzliwego zrozumienia tego, co nas otacza" - podkreślił.

Muzułmański Związek Religijny w RP napisał w okolicznościowym posłaniu do wiernych, by czas postu wykorzystali na "oczyszczenie duszy i serca, na pogłębienie wiary". "Bądźmy dobrzy, a Bóg nam wynagrodzi" - napisali liderzy związku.

Liczbę wiernych należących do organizacji szacują oni na ok. 5 tysięcy osób. To przede wszystkim polscy Tatarzy. Większość polskich muzułmanów mieszka w województwie podlaskim, gdzie w

Bohonikach i Kruszyńianach są dwa ostatnie na ziemiach polskich zabytkowe meczety, a przy nich mizary, czyli muzułmańskie cmentarze.

Wraz z cudzoziemcami liczbę wszystkich wyznawców islamu w Polsce szacuje się na 20-25 tysięcy. Cudzoziemcy to przede wszystkim studenci, dyplomaci, biznesmeni i uchodźcy z krajów muzułmańskich.

Gazeta.pl 1. 8.2011

Jak vidět již z titulku, na rozdíl od českého článku se polský text více soustředí na polské vyznavače islámu. V tomto textu je také uvedeno přesné datum, kdy Ramadán začíná, a další odstavec navíc vysvětluje i to, proč se jeho začátek každoročně posouvá (jedná se o *pohyblivý měsíc*). Na rozdíl od českého článku je zde navíc vyjmenováno všech pět pilířů muslimské víry a také se zde podrobně vysvětluje, na jaké *požitky* musejí věřící během Ramadánu *zapomenout*.

V polském je uvedena autorita, což mu dodává více seriózní dojem. Zatímco český text se více soustředí na to, že Ramadán bude v daném roce *náročný* a kvůli parnému létu budou mít muslimové více komplikací s dodržováním příslušných nařízení, polský článek je obecnější a obsahuje více informací. Kromě těch již uvedených uvádí například důležitost dávání almužny během postního měsíce. Zajímavé také je, že v posledním odstavci autor uvádí, kolik muslimů v Polsku žije (včetně toho, že je dělí na „domácí“ Tatary a „nově příchozí“), což může být pro čtenáře důležitá a zajímavá informace.

Srovnáváme-li polský a český článek, je na první pohled patrné, že český článek sice pojednává o Ramadánu, ale tato informace není prezentována jako důležitá, jedná se o jednu z tisíce, na které každý člověk v průběhu dne narazí. Kromě toho není tento text po formální stránce tak dobře napsaný jako polský. V polském textu navíc není obsaženo skryté negativní hodnocení islámu a rozdělení světa na *muslimský* a *nemuslimský*.

2.2 Způsob prezentace popisu výrazných osob

Do druhé skupiny článků jsem zařadila popisy různých výrazných osob. (Záměrně se zde vyhýbám slovům *hrdina*, *postava* nebo *osobnost*, která mohou mít pozitivní konotace.) Popisované osoby můžeme rozdělit na dvě skupiny. Do první patří všeobecně známé postavy, které se často objevují jak v polských, tak v českých médiích; často se psalo například o nizozemském politikovi Geertu Wildersovi, který

označil islám za „fašistické náboženství“, o iráckém prezidentovi Saddámu Husajnovi, syrském prezidentovi Bašáru Asadovi, o bratřech Carnajeových nebo Abú Katadovi, Usámu bin Ládinovi, Abú Hamzovi, Salmanu Rushdiem atd. Tito lidé jsou všichni nějakým způsobem spojeni s islámem a v tomto kontextu se o nich píše. Zvláště výrazné byly čtyři figury: Saddám Husajn, Abú Hamza, Salman Rushdie a samozřejmě Usáma bin Ládín. První a poslední z nich jsou přitom již po smrti, ale přesto se o nich nepřestalo psát – důsledky jejich činnosti stále přetrvávají. Jako příklad zmíním tyto články: „*Zaufany człowiek Saddama skazany na śmierć*“ (Wyborcza.pl, 26. 10. 2010) „*Irak/ Saddam Husajn: ,Umřę jak męczennik*“ (Gazeta.pl 14. 7. 2011), „*Pomáhal chytit bin Ládina. Doma mu hrozí smrt, USA mu chtějí dát medaili*» (iDNES.cz 15. 2. 2012).

Do druhé skupiny patří „radoví občané“, kteří jsou nějakým způsobem spojeni s islámem. V českém tisku jsou příkladem takového člověka Pavlína Bitarová nebo Lukáš Lhořan – aktivista a zakladatel Česko-muslimského institutu, který stejně jako Bitarová islám opustil a vrátil se zpět ke křesťanství. O této své zkušenosti také sám píše, a tak lze říci, že jeho názory mohou veřejné mínění významně ovlivňovat (viz. např.: „*Manifest víry aneb od islámu k Ježíši*“).

V polských médiích se také často objevoval Piotr Stańczak, polský geolog, jehož unesli a později popravili talibánští teroristé (např. 27. 4. 2009, Wyborcza.pl: „*Talibowie oddali ciało Polaka*“).

V následujících podkapitolách jsem realizovala analýzy textů pojednávajících o třech osobách. Dvě z nich, Abú Hamza a Salman Rushdie, jsou známé nejen v „islámském světě“, ale také v Evropě a Americe. Domnívám se, že tyto dva popisované muži jsou velice výrazní a kauzy či kontroverze s nimi spojené byly dlouhou dobu ve středu pozornosti sdělovacích prostředků. Další analýza se týkala textů o ženách, které se vdaly za muslima a vyprávějí tuzemským čtenářům o svých zážitcích.

2.2.1 Británie po letech sporů vydala do USA pět muslimských radikálů

Británie v sobotu nad ránem vydala radikálního muslimského duchovního Abú Hamzu Masrího a další čtyři extremisty do USA, kde jsou obviňováni z terorismu. Předcházelo tomu páteční definitivní soudní zamítnutí jejich odvolání proti extradici.

Radikálové nastoupili do vojenského speciálu, který s nimi odletěl z letecké základny nedaleko Londýna. Podle agentury AP mají nejméně dva z nich být ještě dnes předvedeni před americký soud.

Páteční verdikt byl posledním dějstvím letitých soudních sporů kolem jejich extradice do USA. Koncem září mu předcházelo rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který také potvrdil, že vyhoštění nic nebrání.

"Jsem naprosto nadšený, že Abú Hamza je pryč z této země," řekl britský premiér David Cameron. "Stejně jako ostatní lidé mám po krk těch, kdo sem přijedou, ohrožují naši zemi, zůstávají tu na náklady daňových poplatníků a my se jich nemůžeme zbavit," dodal.

Abú Hamza Masrí byl v Británii odsouzen v roce 1999 k sedmi letům vězení. Nyní je opět již osm let ve vězení kvůli podněcování nenávisti. V USA je obviňován z podpory teroristické sítě Al-Káida. Je podezřelý, že se mezi lety 1998 až 2000 pokoušel v americkém státě Oregon založit výcvikový tábor pro teroristy a zajišťoval finance pro Al-Káidu a afghánský Taliban, kterému prý také obstarával nové bojovníky.

Americký soud by Masrího a čtyři další obviněné mohl odsoudit až na doživotí bez možnosti předčasného propuštění. Obvinění tvrdí, že by v USA čelili nelidskému zacházení.

iDNES.cz 06. 10. 2012

Tento článek se převážně věnuje postavě muslimského radikála Abú Hamzy, přestože z titulku by se mohlo zdát, že se bude týkat více lidí. Ve skutečnosti se však dočteme podrobnosti pouze o Abú Hamzovi, zatímco ostatní čtyři vydaní vězni slouží pouze jako doplňující informace a nezmiňují se ani jejich jména. Článek je spíše informativního typu, informuje o extradici a obvinění vězňů, ale některé detaily nejsou upřesněny: „*Británie [...] vydala radikálního muslimského duchovního abú Hamzu Masrího a další čtyři extremisty do USA, kde jsou obviňováni z terorismu.*“ Z této věty není zřejmé, zda jsou obviněni z nějakého konkrétního teroristického činu, nebo obecně z účasti v teroristickém hnutí jako takovém. V kontextu ostatních analyzovaných článků zaujme i informace o tom, že vydání vězňů „*předcházelo páteční definitivní soudní zamítnutí jejich odvolání proti extradici*“. Důležitost pátku v rámci muslimského týdne vzbuzuje mírně dojem, že toto rozhodnutí nepřišlo právě v tento den náhodou.

V dalším odstavci je uvedeno, že tomuto rozhodnutí „*koncem září předcházelo rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který také potvrdil, že vyhoštění nic nebrání*“. Tento akt tedy není pouze výsledkem rozhodnutí USA, ale je potvrzen Evropským soudem pro lidská práva, což mu dodává na oprávněnosti: zdá se, že vydání teroristé musejí být opravdu nebezpeční, když se na jejich vydání americkým vyšetřovatelům podílela i důležitá evropská organizace.

Ačkoli článek není příliš rozsáhlý a je – jak již bylo řečeno – vysloveně informativní, obsahuje vyjádření jedné autority: britského premiéra Davida Camerona, který ve svém prohlášení řekl věci, které jsou mírně řečeno nediplomatické, až se nechce věřit, že ministerský předseda skutečně použil takto silná slova. Ve formulacích „já jako ostatní lidé“ a „zbavit se jich“ se opět objevuje princip rozdělování světa na „my“ a „oni“. Těžko však říci, koho tím měl premiér na mysli – jsou „oni“ všichni muslimové, zatímco „my“ jsou Britové evropského původu, nebo ono „my“ zahrnuje i muslimy usazené v Británii a vymezuje se proti agresivnímu radikalismu?

Následují informace o Abú Hamzovi – dříve již byl odsouzen na 7 let, nyní na 8 let a hrozí mu doživotní trest bez možnosti předčasného propuštění. Rovněž se uvádí, že informace o jeho činnosti v americkém státě Oregon zatím nebyly potvrzeny důkazy, takže potenciální odsouzení Abú Hamzy v USA bude záležet teprve na dalším vyšetřování. K článku bylo původně připojeno také video, které však již nyní není možné přehrát.

2.2.2 Abu Hamza. Inženýr teroru

Jego vzhled jest preražajající, ale ještě bardziej preražajające są jego poglądy. Brytyjczycy właśnie pozbyli się Abu Hamzy – najsłynniejszego islamskiego ekstremisty. Zajmą się nim Amerykanie.

Obie dłonie i lewe oko stracił w Afganistanie, gdy oczyszczał kraj z sowieckich min. Potem stał się jednym z najsłynniejszych islamskich ekstremistów i zaprzysięgłym wrogiem Zachodu. W Wielkiej Brytanii był wręcz celebrytą.

Chętnie udzielał wywiadów telewizyjnych. Czasem straszył rozmówców, przykładając do zdrowego oka hak swojej protezy niczym monokl. Po atakach z 11 września 2001 roku mówił, że wielu ludzi skacze z radości.

Kiedy organizował modły przed meczetem w Finsbury Park w Londynie, blokowano okoliczne drogi. Imam lubił zasiadać w fotelu na środku ulicy i indywidualnie wysłuchiwać wiernych. O dziwo, cały czas ochraniała go brytyjska policja. Żeby nie drażnić muzułmanów.

Bez białych rękawiczek

– W bazie RAF Mildenhall w hrabstwie Suffolk do odlotu przygotowują się dwa samoloty. Wraz z czterema innymi ekstremistami do USA wyjeżdża wreszcie Abu Hamza – mówił 5 października podekscytowany prezenter programu BBC „Newsnight”. Po latach prawnych podchodów brytyjski sąd w końcu zgodził się na ekstradycję islamisty do USA.

Amerykanie oskarżają go o przygotowanie zamachów terrorystycznych w Afganistanie i Jemenie oraz organizację obozów szkoleniowych dla islamskich ekstremistów w Oregonie. 25 października 54-letni Abu Hamza stanie przed sądem w Nowym Jorku.

Na jego ekstradycję do Stanów Zjednoczonych Brytyjczycy czekali osiem długich lat. Podobno niecierpliwiła się nawet królowa Elżbieta II. „Odczep się od nas (Sling Your Hook)” – pisał niemal 10 lat temu tabloid „The Sun”, domagając się wyrzucenia imama z kraju. Jednak Abu Hamza wykorzystywał kruczki prawne i odwoływał się, gdzie tylko mógł. Ekstradycja do USA oznacza bowiem dla niego niemal pewny wyrok więzienia.

Jeszcze na lotnisku w Anglii Amerykanie zabrali Hamzie protezę z hakiem, jego znak rozpoznawczy. Uznali, że jest zbyt niebezpieczna. Zamierzają przygotować dla niego protezy z tworzywa, które amerykańskich podatników mają kosztować kilkanaście tysięcy dolarów. Do tego czasu imam nie będzie w stanie samodzielnie się odżywiać. Według „Daily Mail” będzie mógł przyjmować tylko płynne posiłki podawane przez plastikową rurkę.

Bramkarz z Soho

Jest synem egipskiego oficera, wyemigrował do Londynu w 1979 roku. Studiował na wydziale inżynierii uniwersytetu w Brighton. Dorabiał jako bramkarz w klubie z erotycznymi filmami w londyńskim Soho. Lubił podobno ostro popić i zabawić się jak jego brytyjscy rówieśnicy. – To prawdziwy raj, gdzie można robić, co się chce – mówił z zachwytem.

W 1984 roku ożenił się z czarnoskórą Brytyjką, która przeszła na islam, i uzyskał obywatelstwo. Jednak wkrótce się okazało, że jego partnerka była bigamistką i Hamza musiał walczyć o prawo pobytu w kraju. Sześć lat później się rozwiódł. Wrócił do Egiptu i przeżył duchową przemianę. Zachód stał się dla niego wrogiem i symbolem moralnej zgnilizny. Abu Hamza został bojownikiem dżihadu. Wyjechał do Pakistanu, a potem do Afganistanu. Podobno walczył także w Bośni po stronie muzułmanów.

W 1996 roku przyjechał do Wielkiej Brytanii. Czuł się tam jak pączek w maśle. Sprzyjała mu atmosfera polityczna. Konserwatyści byli skompromitowani. Do władzy wkrótce doszła lewica. Rząd Tony’ego Blaira nie chciał drażnić dwóch milionów muzułmańskich wyborców. Dlatego tolerował niegroźnych – jego zdaniem – ekstremistów. – Brytyjskie społeczeństwo żyło i wciąż częściowo żyje w nieświadomości zagrożenia islamskim ekstremizmem – ostrzega Melanie Phillips, autorka bestselleru „Londonistan”.

Abu Hamza i inni ideolodzy islamskiego ekstremizmu przez lata korzystali w Wielkiej Brytanii z wolności słowa, zasiłków socjalnych i pomocy prawników. Imam z Finsbury Park i jego liczna rodzina – ożenił się ponownie i ma ośmioro dzieci – kosztował Brytyjczyków w sumie około 4 mln funtów. Choć najwyższą cenę za jego działalność zapłacili w 2005 roku, gdy młodzi ekstremiści muzułmańscy wysadzili kilka pociągów metra i autobus. Zginęły 52 osoby. Wiadomo, że trzech zamachowców przychodziło do meczetu Finsbury Park, by słuchać nauk imama.

Trzy oblicza Abu Hamzy

Jednym z kluczy do zrozumienia kariery imama jest jego niebywały spryt i urok osobisty. W kontaktach prywatnych i podczas wywiadów był grzeczny i ujmujący, niekiedy wręcz serdeczny. Trudno było uwierzyć, że jest niebezpiecznym ekstremistą. Wręcz odżegnywał się od związków z terroryzmem.

W rozmowie „Hard Talk” w BBC mówił przekonująco, że walczy tylko o słuszne prawa muzułmanów. Krytykował brytyjski udział w ataku na Irak, ostrzegając, że w ten sposób Wielka Brytania wypowiedziała wojnę islamowi. Wielu ludzi brytyjskiej lewicy mogło się podpisać pod takimi wypowiedziami.

Kilka lat później o jego sile rażenia przekonałem się sam. Zdobyłem numer jego telefonu komórkowego i umówiłem się na wywiad. – Rozmawiam z panem tylko dlatego, że jest pan dziennikarzem z Europy Wschodniej, tym tutaj nie udzielam już wywiadów – mówił mi Abu Hamza. Wywiad, który zrobiłem dla Sekcji Polskiej BBC w Londynie, skończył się trzyminutowym minikazaniem o przegniłej cywilizacji Zachodu. Kiedy próbowałem zadać niewygodne pytanie, usłyszałem sygnał przerwanej połączenia. „Imam Hak” wyłączył telefon.

Na wiecach w Finsbury Park we wschodnim Londynie w pozornie łagodnego Abu Hamzę wstępował diabeł. Imam beształ Zachód, Izrael, a nawet Indie. Zachodnich polityków uznawał za zboczonych homoseksualistów, katastrofę amerykańskiego promu kosmicznego Columbia za karę bożą, a brytyjską policję za agentów szatana.

Trzecią, najgroźniejszą twarz – sponsora terroryzmu – odsłaniał w podziemiach meczetu, gdzie dopuszczano tylko najbardziej zaufanych. Czasami do mediów przedostawały się niepokojące nagrania. Abu Hamza otwarcie wzywał do zabijania niewiernych wszelkimi metodami.

- Mordowanie kaffira (niewiernego) z jakiegokolwiek przyczyny jest absolutnie OK. Musicie się w to zaangażować pieniędzmi, mieczami i kałasznikowami. Nie pytajcie, czy to robić, tylko działajcie. Jeśli się wahacie, to widocznie coś z wami jest nie tak! – grzmiał.

Jeszcze 10 lat temu Brytyjczycy słuchali fragmentów takich „rekolekcji” i zastanawiali się, jak to możliwe w państwie prawa. A imam po prostu korzystał z wolności słowa. Dziś wydaje się to niewiarygodne. Podobnie jak fakt, że od końca lat 90. Abu Hamza w podziemiach swojego meczetu prowadził potajemnie terrorystyczną szkółkę dla młodych muzułmanów.

Podręcznik terrorysty

Już w 1998 roku Abu Hamza wysłał do akcji w Jemenie wychowanków, w tym syna, którzy porwali grupę turystów. Choć rok później władze Jemenu domagały się jego ekstradycji, Brytyjczycy stanowczo odmówili z obawy, że może być torturowany w więzieniu.

– Zradyzalizował ogromną liczbę brytyjskich muzułmanów. W meczecie zgromadził arsenał broni. Miała być wykorzystana w tajnych obozach dżihadu – pisze Melanie Phillips w „Londonistanie”. Jako jeden z pierwszych islamistów Abu Hamza mówił o atakach terrorystycznych dokonywanych za pomocą

samolotów. Podczas spotkania w meczecie 29 czerwca 2001 r. przedstawił ambitny plan takiego zamachu na prezydenta George'a W. Busha w trakcie szczytu grupy G8 w Genui.

W meczecie z Abu Hamzą naradzał się między innymi związany z Al-Kaidą Richard Reid, który w grudniu 2001 roku próbował wysadzić samolot American Airlines za pomocą ładunku ukrytego w bucie.

Przez podziemia świątyni przewinął się także Zacarias Moussaoui, Marokańczyk, jeden z terrorystów odpowiedzialnych za przygotowanie ataków z 11 września. Dopiero w styczniu 2003 roku 150 policjantów dokonało rewizji w słynnym meczecie. Podejrzewali, że jest tam rycyna. Jednak tej trującej substancji, której można użyć do ataku biologicznego, nie znaleźli. Odkryli za to broń, pojemniki z gazem oraz odzież ochronną przeciwko broni chemicznej. Poza tym podczas rewizji w mieszkaniu Abu Hamzy znaleźli składający się z dziesięciu zeszytów „podręcznik terrorysty”, dziesiątki instruktażowych kaset wideo dla zamachowców i materiały propagandowe. Wynikało z nich, że imam podlegał do nienawiści rasowej i przemocy.

Narybek imama

W 2006 roku Abu Hamza został skazany na siedem lat więzienia. Wtedy Brytyjczycy osłabili jego wpływy, teraz wyrzucili go z kraju. Nie znaczy to jednak, że pozbyli się islamskiego fundamentalizmu. Ośrodek Abu Hamzy i jemu podobne, choć nie tak sławne, wyhodowały pokaźny terrorystyczny narybek.

W 2009 roku brytyjski kontrwywiad szacował, że w Wielkiej Brytanii mieszka co najmniej dwa tysiące islamskich ekstremistów. W ubiegłym roku dziennikarze odkryli poufną analizę dla MI5, z której wynika, że 20-, 30-letni muzułmanie bardzo się radykalizują i podzielają poglądy ekstremistów takich jak Abu Hamza. T o z pewnością cieszy „imama Haka”. Nawet jeśli wkrótce w Ameryce dostanie kolejny wyrok.

Newsweek.pl 19.10.2012

Autor polského článku dává tomuto tématu výrazně větší prostor než autor českého článku. Je zřejmé, že si o tomto tématu sám zjistil mnoho informací. Dokonce se jednou sám pokoušel udělat s Abú Hamzou interview. Text je rozdělen mnoha mezititulky, které nejsou na první pohled srozumitelné, jejich obsah čtenář pochopí až po přečtení příslušného odstavce. To je postup, který se používá v propracovanějších článcích, než je běžná náplň denního tisku. Oproti českému textu, který se zaměřuje jen na vydání Abú Hamzy do USA a stručné informace o něm, se polský článek orientuje na jeho osobu, působení v Británii a vliv na místní muslimskou komunitu.

Titul tohoto článku je dosti šokující, bezpochyby záměrně. Nejdříve není čtenáři neobeznámenému s osobou Abú Hamzy jasné, proč byl zvolen tento slogan – vyplyne to až z odstavce „*Bramkarz z Soho*“, kde je uvedena informace, že „*studiował na*

wydziale inżynierii uniwersytetu w Brighton”. Jedná o určitou intelektuální hru se čtenářem, která také ukazuje na to, že se jedná o důkladněji připravený článek.

Samotný text začíná popisem Hamzova vzhledu. V této větě není upřesněno, kdy se přesně stal islámským extremistou „*wrogiem Zachodu*“ (opět velmi silná slova). Tato věta funguje spíše jako úvod k následujícímu textu, kde se již vysvětlí, proč byl v Británii určitou dobu „celebritou“. Níže se tento motiv ještě rozvíjí. Autor zjevně předpokládá, že pro čtenáře článku bude překvapivé, že britská policie muže chránila. Vzápětí je to však logicky vysvětleno.

V části, která nese metaforický titul „*Bez białych rękawiczek*“, se hovoří o jeho nynějším vydání do USA. Stejně jako v českém článku se nezmiňují ani jména ostatních čtyř vydaných extremistů – je tedy nasnadě, že v porovnání s Abú Hamzou se jedná pouze o „malé ryby“.

Objevují se zde dvě věty, které nerespektují stejnou logiku. Z věty „*Po latach prawnych podchodów brytyjski sąd w końcu zgodził się na ekstradycję islamisty do USA*“ se zdá, že britský soud muže vydat nechtěl, teprve „*w końcu zgodził się*“. To je však poněkud v rozporu s následující větou „*Na jego ekstradycję do Stanów Zjednoczonych Brytyjczycy czekali osiem długich lat*“, z níž vyplývá, že se Britové těšili, až Hamza jejich stát opustí. Je možné to chápat tak, že názor soudu nebo politiků se lišil od názoru veřejnosti. Působí to nicméně nezvykle.

Je zde také řečeno, z čeho jej Američané viní: „*przygotowanie zamachów terrorystycznych w Afganistanie i Jemenie oraz organizacja obozów szkoleniowych dla islamskich ekstremistów w Oregonie*“. To se značně liší tvrzení obsažených v českém článku, z něž se zdá, že tyto skutky jsou zatím bez důkazů a že se možná nejednalo o činy, ale jen o pokusy o ně.

V této části je také citován výrok královny Alžběty II., která Hamzu vyzvala slovní hříčkou, aby Británii opustil: „*Odczep się od nas (Sling Your Hook)*“. Královna málokdy komentuje podobné záležitosti, takže její negativní komentář dodává situaci na závažnosti. Navíc používá slovní hříčku, což je poněkud pikantní.

V odstavci pod mezititulkem „*Bramkarz z Soho*“, se popisuje Hamzův předchozí život. Kdysi žil v Anglii jako sekulární mladý muž, všechno bylo v pořádku, ale pak se vrátil do Egypta (tedy islámské země), kde prožil duchovní proměnu a stal se

bojovníkem džihádu, zatímco svůj dosavadní domov – západní svět – začal považovat za nepřítele. Zdá se tedy, že zdrojem celého problému s radikálním duchovním je to, že odjel do islámského světa. Následuje věta, z níž je patrné, že britská vláda má obavy z muslimských obyvatel země: „*Rząd Tony’ego Blaira nie chciał drażnić dwóch milionów muzułmańskich wyborców. Dlatego tolerował niegroźnych – jego zdaniem – ekstremistów.*“ Z další věty se zdá, že celá Británie je ohrožena terorismem: „*Brytyjskie społeczeństwo żyło i wciąż częściowo żyje w nieświadomości zagrożenia islamskim ekstremizmem.*“ Pochybnosti vzbuzuje informace, že když v roce 2005 došlo k atentátu v londýnské hromadné dopravě (zemřelo 52 lidí), v jehož pozadí stál právě Abú Hamza, anglická vláda proti němu nepodnikla významné žádné kroky.

Z mezititulku „*Trzy oblicza Abu Hamzy*“ je patrné, čeho se bude týkat další text. Jsou zde popsány různé detaily týkající se jeho aktivit, dále pokus autora článku udělat s Hamzou interview. Není zřejmé, jak dlouho se mu s ním podařilo hovořit, než telefonát předčasně ukončil. Autor bohužel necituje více než pár věc.

V tomto odstavci je Hamza charakterizován jako „*sponsor terroryzmu*“, který svou pravou tvář „*odslaniał w podziemiach meczetu, gdzie dopuszczano tylko najbardziej zaufanych*“. Je to však obecné – není uvedeno, na kterých teroristických aktech se jako sponzor podílel. Navíc v podzemí své mešity „*prowadził potajemnie terrorystyczną szkołę dla młodych muzułmanów*“. Jeho činnost byla tedy rozsáhlá, dobře organizovaná a vysoce společensky nebezpečná. Kromě toho „*zradyzalizował ogromną liczbę brytyjskich muzułmanów*“ – toto prohlášení působí velmi zlověstně, zejména proto, že čtenář za slovem „*ogromny*“ tuší velký počet lidí.

V závěrečné pasáži pod titulkem „*Narybek imama*“ uvádí autor, že „*w 2006 roku Abu Hamza został skazany na siedem lat więzienia*“, což je v rozporu s českým článkem, jenž uvádí rok 1999. Navíc není zřejmé, zda byl po odsouzení skutečně uvězněn.

Extradice Abú Hamzy do USA ovšem „*nie znaczy, że pozbyli się [Britové] islamskiego fundamentalizmu*“ – ten zřejmě i díky činnosti tohoto imáma v Británii pevně zakořenil zejména v myslích mladých muslimů, kteří se dají snadno ovlivnit.

Jak je vidět, oproti českému článku jde tento text mnohem více do hloubky a poskytuje čtenáři nejen aktuální informace o teroristovi Hamzovi, ale také vhléd do jeho minulosti a vlivu na britskou společnost.

2.2.3 Jmenuji se Lenka a vzala jsem si muslima

Sama jsem muslimka. Stala jsem se jí ještě před tím, než jsem svého muže vůbec poznala. Přestoupila jsem dobrovolně k islámu. Jsem Češka a nezbláznila jsem se.

Asi před pěti lety, když mi bylo dvacet sedm let, jsem se ocitla v období hledání. Sebe samé. Smyslu všeho kolem, života. Dva roky před tím mi zemřela babička, kterou jsem měla velmi ráda, a myslím, že to byl impuls k zamyšlení nad svým vlastním životem. Začala jsem poprvé cítit, že je „něco“ nad námi. Svým způsobem jsem v něco začala věřit. Bůh jsem tomu zatím neříkala. Ale stále víc jsem pátrala po tom, jak to mají ostatní lidé, jiné kultury. Tím jsem se dostala k náboženství.

Přiznávám, že jsem se prokousávala vším možným a islám jsem stále odsouvala. Dostala jsem se k němu až nakonec, když mne do té doby žádné náboženství neoslovilo. Islám pro mě totiž znamenal teroristy a šílence. Jako pro mnoho lidí tady. Dokonce jsem si po internetu dopisovala s muslimy a snažila se jim vysvětlit, že jejich víra je špatná. Že korán je špatný. Dnes se tomu paradoxu směju.

Jak probíhala má konverze? Bylo to pro mě náročné období; dlouho jsem váhala, zda vůbec konvertovat. I když vírou jsem si byla jista, bála jsem se reakcí okolí. Styděla jsem se. Ale pak mé obavy postupně slábly, asi jak má víra v islám vnitřně rostla. Nakonec jsem tedy pronesla onu formulku šahádu.

Šátek jsem začala nosit asi tři měsíce po konverzi. Přišlo to samo. Cítila jsem, že ho chci, že ke mně patří. A reakce okolí a rodiny? Trvalo to, než se doma s mou vírou a stylem života smířili, rozhodně ze začátku nejásali. Teď, po pěti letech, už můžu říct, že nemám problémy – pokud nepočítám občas nějaké poznámky od cizích lidí. To si vyslechnu ledacos.

S manželem jsem se seznámila přes internet. Byla jsem muslimka a chtěla jsem za muže také muslima. Po čase dopisování jsem za ním cestovala na návštěvu do Alžírska, okouknout ho. Padli jsme si do oka a vzali se. Problémy byly jen s ambasádou, neboť víza sem zrovna zlehka nedávají. Po roce nervů se to však povedlo.

Manželova rodina je v pohodě. Nenazvala bych je ortodoxními, je to početná rodina a každý z nich je pro víru zapálený jinak. Někdo víc a někdo vůbec. A rozhodně ty, co o víru příliš nedbají, nijak netrestají nebo nekritizují.

Na co naopak pozor dávají, jsou svatby. Kontrolují hlavně potenciální ženichy. Ale nebrala bych to jako diskriminaci žen. Myslím, že taková starost mnohým mladým ženám vyhovuje. Alespoň ty, co jsem se jich ptala, to jako omezování necítí (je jasné, že budou i takové, kterým to vadí, zase taková naivka nejsem). A pak – je to spíš starost rodiny o děti a jejich budoucnost, protože když se v manželství objeví problém, zapojí se zbytek rodiny aktivně do řešení. V tom jsou jiní než my.

Žijeme na severu Čech a můj manžel je teď doma. Je to pro něj velmi nepříjemné, neboť v islámu muž musí zabezpečit rodinu. Bohužel situace na pracovním trhu je teď v našem kraji pro něj jako cizince nepříznivá. Navíc mně to, že můžu chodit do práce, vyhovuje. Zatím si tedy manžel vyřizuje trvalý pobyt a stará se hlavně o nejmladšího syna, jemuž jsou dva roky. Až syn půjde do školky, pak se znovu vrhne na hledání práce.

Má rodina manžela přijala s obavami. První otázka byla, kolik má dalších žen a dětí. Ale teď vidí, že je to normální člověk, má rád mě i děti, pečuje o nás; mám dvě děti z prvního manželství a nejmladšího syna s ním. Jeho starost o nás všechny se nedá srovnat s mým prvním manželstvím. A manžel muslim nebyl.

Mešitu máme daleko, takže s její návštěvou to manžel nepřehání. Ale jinak dodržuje téměř vše, co jako muslim má. Dodržujeme ramadán, ale respektujeme i naše svátky.

Mé dvě starší děti z prvního manželství muslimové samozřejmě nejsou a nenutíme je k tomu. Nejmladšího k islámu vedeme. Ne nějakou přísně islámskou výchovou, ale jdeme příkladem a on se může sám rozhodnout, zda se k nám přidá. Jediné, co má oproti starším dětem „navíc“, je, že jej učíme dva jazyky.

Na soužití s muslimem mi nic nepřijde zvláštní nebo překvapivé. Je to však tím, že jsem sama muslimka. Češce, která není muslimka, bych nedoporučila se za muslima provdat. Pokud ano, tak jedině hodně poevropštěného, co se nedrží striktně islámu. Jinak opravdu nebude moct vědět, co od něj čekat.

Češka muslimka naopak po dle mne udělá štěstí právě s muslimem, jenž se islámu drží, praktikuje jej v běžném životě. Má větší šanci, že se shodnou.

Obecně mám pocit, že muslimové mají podstatně silnější vztah k rodině než my tady. Chovají větší respekt a úctu vůči rodičům i v dospělosti. Někdy mi přijde, jako by se od rodičů ani neuměli odpoutat. Ale nevím, jestli je to špatně, nebo jestli není špatný náš model, kdy na ně mnohdy kašleme.

Zpočátku mne zarážely drobnosti, jako když manžel pořád vozil kočárek jen on a nechtěl mi ho půjčit. Pak se ukázalo, že proto, že je těžký a nesluší se, abych tahala těžkou věc. Jednou mi zase řekl, abych nechodila na stadión na atletické závody. Po dvou dnech (protože jsem s ním nemluvila a děsně se urazila) jsem se od něj dozvěděla důvod: u nich na stadión chodí jen chlapi a lehké ženy. Vysvětleno a dnes už žádný problém

Manžel je tolerantní. Takže opravdu nehlásím každé zpoždění z práce. Chodím si, kam chci, nekontroluje mne. Zatím je náš vztah skvělý. Možná budu za pár let mluvit jinak, ale dnes to tak je.

Reflex.cz, 9. 7. 2012

Z titulku je hned zřejmé, oč běží: hrdinkou článku je Češka, která si vzala muslima a bude se se čtenářem dělit o své zkušenosti s islámem. Z počátku není jasné, zda bude mluvit o islámu pozitivně nebo negativně, obapolná možnost interpretace nadpisu má nepochybně přivábit čtenáře. Po přečtení textu může u čtenáře vzniknout

dojem, že sama hrdinka chce jakoby vysvětlit, že islám není to zlo, za které bývá považován; na druhé straně je v některých momentech vidět, že si v něm sama není na 100 % jistá. Někdy dělá dojem, že sama neví, do jaké společnosti patří, protože v některých místech se objevuje rozdělení světa na dva póly: viz formulace jako „ostatní lidé“, „jiné kultury“, „oni jsou jiní než my“ (toto zřetelně ukazuje, že se sama cítí spíše jako součást české společnosti, zatímco formulace „[občas si vyslechnu] nějaké poznámky od cizích lidí“ tak trochusugeruje, že Češi jsou pro ni cizinci). Váhání autorky je patrné také v poslední větě článku, kde uvádí, že možná za pár let změní názor.

Slova autorky místy potvrzují, že v Česku existuje islámofobie – její rodina se bála toho, že chce konvertovat k islámu, i ona sama při hledání vhodného náboženství pro sebe začala zkoumat islám až jako poslední víru v řadě.

Informace, že se začala zahalovat šátkem již tři měsíce po konverzi, může čtenáře šokovat, je to velice krátká doba. Navíc může její hlavní motivace („cítila jsem, že to ke mně patří“) působit na čtenáře nevěrohodně, jako důvod vedlejší nebo zástupný.

V textu se objevuje slovo *šaháda* (vyznání víry), ale není vysvětlen, což bude – předpokládám – pro řadového čtenáře bez znalostí o islámu nejasné.

Jazyk článku je obecně poměrně neformální, obsahuje hovorová slova – např. naivka, kašlat na něco apod.

O jejím muslimském manželovi je uvedeno poměrně málo informací – neznáme ani jeho jméno, víme jen, že pochází z Alžírka a nyní (a to je důležité podtrhnout) žije v České republice. Autorka uvádí podrobnosti o své životě, je jednou rozvedená a má děti z obou manželství, mezi nimiž činí pouze jeden rozdíl – dítě muslimského manžela je vedeno k islámu a arabštině, děti z předchozího manželství nikoli.

V odstavcích, kde dává čtenářům rady, se objevují negativní prvky, což může čtenáře odpuzovat.

Domnívám se, že článek vyvolá v různých čtenářích různé pocity a dojmy. Některé pasáže mohou být vysloveně matoucí, protože autorka na jedné straně ukazuje pozitivní stránku islámu, ale na druhé se nevyhýbá ani kritice a popisuje negativní

momenty. Zároveň si myslím, že muslimského čtenáře může text na některých místech rozčítit, zatímco nad jinými se usměje.

2.2.4 Odczarowanie islamu – być żoną muzułmanina

Tegoroczną edycję World Press Photo wygrało zdjęcie młodej Afganki, której mąż obciął nos i uszy. – Ciebie też to czeka – usłyszałam od paru „życzliwych” osób, ponieważ kilka lat temu wzięłam ślub z muzułmaninem. Dla większości Polaków islam jest złą, agresywną religią, w której kobiety znaczą mniej niż wielbłąd czy koza. A jak jest naprawdę?

Od lat telewizyjne programy informacyjne bombardują nas migawkami z krajów arabskich, w których widać tłum wojowniczo nastawionych mężczyzn z egzemplarzami Koranu w jednej ręce i karabinami w drugiej. Półki księgarskie pełne są książek z zawołowanymi kobietami na okładkach, traktujących o tragediach Europejek, które związały się z muzułmanami. A w konkursie World Press Photo zwycięża zdjęcie okaleczonej Afganki. Nic dziwnego, że w polskim (i chyba nie tylko) społeczeństwie powstało przekonanie, że muzułmanki, to biedne i uciśnione przez mężczyzn niewolnice, które nie mają żadnych praw.

Wieść, że Polka ma zamiar poślubić Araba, zwykle wzbudza popłoch wśród jej rodziny i znajomych. – Często słyszałam historie o zamykaniu żony w piwnicy, o tym, że kobieta idzie w szeregu za rodzicami, dziećmi i zwierzętami. Poza tym wszyscy wmawiali mi, że Arabowie porywają dzieci – opowiada Kasia, od kilku lat szczęśliwa żona Tunezyjczyka. – Żadne z proroctw się nie spełniło. Mieszkamy w Polsce. Mój mąż to porządny, kulturalny, spokojny człowiek i nie wyobrażam sobie sytuacji, w której mógłby zrobić komuś krzywdę. Poza tym, że pracuje, dba również o dom, gotuje, sprząta, nie muszę mu przypominać o wyniesieniu śmieci – dodaje Kasia.

Monikę, która od kilku lat mieszka ze swoim mężem Pakistańczykiem w Wielkiej Brytanii, ostrzegali przed tym związkiem wszyscy, łącznie z jej hinduskim kolegą. - Niektórzy twierdzili, że mąż zapakuje mnie w burkę, innych niepokoiła tylko sytuacja polityczna w Pakistanie – opowiada. – Wielu sugerowało mi, że on chce się ze mną ożenić jedynie po to, by dostać się do Europy. I to pytanie: po co? Czy nie po to, by dokonać jakiegoś zamachu? Nie muszę dodawać, że żadna z tych czarnych prognoz się nie sprawdziła.

Ja także, jeszcze w czasach narzeczeńskich, słuchałam różnych ostrzeżeń, łącznie z takim, że zostanę niewolnicą w haremie, a gdy znudzę się mojemu panu, zostanę sprzedana za kilka wielbłądów jakiemuś staremu dziadowi. Teraz się z tego śmieję, ale jadąc do mojego, jeszcze wówczas narzeczonego, byłam przerażona.

Teściowa rządzi

Kiedy po raz pierwszy przyjrzałam się układowi panującemu w rodzinie mojego męża, rzuciło mi się w oczy to, że najważniejszą osobą w rodzinie jest jego mama. To ona decyduje o większości spraw takich jak podział domowych obowiązków, zakupy, budowa domu, uroczystości rodzinne itp. Ona także zarządza finansami. Nie ma mowy, żeby któryś z dorosłych już synów podniósł na nią głos lub zrobił coś

wbrew jej woli. A jeśli któryś czasem coś przeskrobie, może dostać od mamy po głowie (dosłownie!). Teść zwykle pozostaje w cieniu. Jest na emeryturze, więc z niej korzysta. Owszem, pomaga w pracach domowych, a gdy jakiś sprzęt się zepsuje, zawsze umie go naprawić. Ale to teściową cała rodzina nazywa „szefem”.

Islam, bardziej chyba niż inne religie, stawia matkę na piedestale. Często przytacza się dialog, który prorok Mahomet odbył z pewnym człowiekiem. – Powiedz mi, Wysłanniku Boga, kto jest dla mnie najbliższym człowiekiem? – zapytał. – Twoja matka. – odpowiedział prorok. – A po niej? – Twoja matka. – A po niej? – Twój ojciec – powiedział w końcu Mahomet...

O tym, jak wielką estymą cieszy się matka wśród muzułmanów, świadczy także to, że często przysięgają „na głowę matki”. Takiej przysięgi pod żadnym pozorem nie można złamać. Co ciekawe, najbardziej ordynarnym przekleństwem i zarazem bluźnierstwem w świecie arabskim jest ‘zabour omok’, czyli „p...da matki”.

Równe, ale nie takie same

A jaki jest stosunek wyznawców islamu do innych kobiet – siostr, żon, córek? Za odpowiedź na to pytanie mógłby posłużyć przykład kapitana piłkarskiej reprezentacji Francji Zinadine Zidane’a, który z pochodzenia jest Algierczykiem. Wszyscy zapewne pamiętają, jak w czasie meczu finałowego mistrzostw świata w Niemczech w 2006 roku, Zidane uderzył głową w brzuch piłkarza przeciwnej drużyny, Marco Materazziego. Ten ostatni obraził bowiem jego matkę i siostrę. A trudno o gorszą zniewagę dla muzułmanina.

Co się tyczy żon, to zasada obowiązująca w islamie głosi, że obie płcie, mają równe, lecz nie takie same prawa i obowiązki. Co to oznacza? W największym skrócie to, że mężczyzna troszczy się o byt materialny żony i dzieci, natomiast żona jest mu winna posłuszeństwo. Także w sprawach seksu (ból głowy nie wchodzi raczej w rachubę). Mąż powinien nie tylko dbać o żonę, ale także ją szanować. – Czasami myślę, że Arabki i muzułmanki mają większą swobodę niż Europejki – mówi Alicja, żona Libańczyka, mieszkająca w Niemczech. – W tradycyjnej rodzinie to mąż musi utrzymać rodzinę. Żona nie musi pracować, jeśli nie chce i nikt jej nie wypomni, że się leni. Tu w Europie kobieta czasem musi pracować na dwa etaty: w pracy i w domu. Muzułmanka nie podlega tej presji. Jeśli nie ma męża to zawsze ktoś się nią zajmie, nie musi sama walczyć o przetrwanie.

Kobieta jest więc kimś, kim należy się opiekować. Ten obowiązek spoczywa najpierw na ojcu i braciach, a potem na mężu. Gdy tego zabraknie, przedstawicielką płci pięknej winien zająć się syn, brat lub szwagier. Co ciekawe, kobieta ma prawo wystąpić o rozwód, jeśli jej mąż zbiednieje. Nie jest to oczywiście taka wolność, o jaką wojują nasze feministki w rodzaju Kazimiery Szczuki. Dlatego też nie każda chyba Europejka powinna wiązać się z muzułmaninem, a jedynie taka, która jest w stanie pojąć i zaakceptować tę różnicę w podejściu do kobiet, którą wielu Europejczyków traktuje jak dyskryminację i zniewolenie.

- Nie czuję, abym w związku z muzułmaninem była na gorszej pozycji lub miała mniej praw – mówi Monika. – Cieszę się pełną swobodą, jaką można cieszyć się w związku. Nie muszę pytać o pozwolenie na wyjście z domu, na prace czy zakup czegokolwiek. Pieniądze męża należą do mnie tak samo jak do niego. Mąż nigdy nie dyktował mi, w co mam się ubrać, ani z kim powinnam się przyjaźnić. Wspaniałe jest to, że niezależnie od tego, jakie decyzje podejmuję względem siebie, mój mąż i tak czuje się za mnie odpowiedzialny.

Małżonek Moniki lubi wprawdzie, kiedy jego żona robi to, co jej powie. Nigdy jednak nie jest to rozkaz. – To raczej rada, a moje dostosowanie się do niej traktuje jako przejaw mojego szacunku. Gdy wolę jednak postąpić inaczej, wycofuje się i nie wraca już do tego tematu.

Wielożeństwo, chusta i lanie

Czy to prawda, że Koran nakazuje twojemu mężowi przyłożyć ci, jak będziesz nieposłuszna? – zapytała mnie kiedyś jedna z koleżanek. Chodziło jej o ten słynny werset „i napominajcie te, których nieposłuszeństwa się boicie, pozostawiajcie je w łóżach i bijcie je!”. Jest to interpretowane jako przyzwolenie na bicie kobiet...

Koran kategorycznie zakazuje jednak używania przemocy wobec kobiet, jako wobec istot słabszych fizycznie i nie mogących się należycie obronić. Uderzenie jest ostatecznością, jeśli nie wystarczają rozmowy ani ustne upomnienia. I to także nie oznacza, że mąż może zdzielić żonę w twarz prawym sierpowym, bo zupa była za słona. Chodzi tu o leciutkie, symboliczne uderzenie gałązką pewnej rośliny zwanej swek, używanej do czyszczenia zębów.

Kolejną rzeczą, która wzbudza bardzo dużo emocji wśród osób nieznających dobrze zasad islamu, jest przyzwolenie na poligamię. Muzułmanin może mieć nawet cztery żony, natomiast sam prorok Mahomet miał ich znacznie więcej. Wynikało to z faktu, że w toczących się wówczas wojnach ginęło wielu mężczyzn, pozostawiając swoje żony bez żadnej opieki. Małżeństwo z kilkoma kobietami było więc sposobem, na zapewnienie im środków do życia. Prawo wielu krajów arabskich nie zezwala na poligamię. W niektórych, jest ona jednak dopuszczalna. Sęk jednak w tym, że każda żona powinna być traktowana przez męża jednakowo. Oznacza to, że jeśli np. mąż postanowi kupić jednej z nich naszyjnik czy pierścionek, powinien takimi samymi podarkami obdarować pozostałe małżonki. Każdej z nich powinien także zapewnić osobne mieszkanie, a najlepiej dom... Nie ma też mowy o tym, aby dzieci zrodzone ze wszystkich związków nie były traktowane jednakowo, zarówno pod względem uczuciowym, jak i materialnym. A na takie luksusy stać bardzo niewielu mężczyzn.

– Poza tym jedna żona, to jeden problem, a co dopiero cztery – wyjaśnia mi mój mąż. – Wyobrażasz sobie cztery kobiety suszące mi głowę o drobiazgi, domagające się pieniędzy i w dodatku zazdrosne? Wystarczy, że mam ciebie. Jak by tego było mało, w krajach dopuszczających poligamię, pierwsza żona może w kontrakcie ślubnym zastrzec, że nie życzy sobie kolejnych małżonek swego męża. Dlatego też, większość muzułmanów wiąże się tylko z jedną kobietą. Nie jest też prawdą, że mąż może sprzedać żonę, która mu się znudzi.

Prawo niektórych krajów dopuszcza jednak zakończenie małżeństwa, gdy mężczyzna trzy razy głośno powtórzy słowo „rozwód” w obecności świadków. Dla niektórych kobiet wyjeżdżających ze swoimi mężami, wielką tragedią jest konieczność ubierania się zgodnie z tamtejszymi zasadami oraz zakrywanie włosów chustą. A przecież stare przysłowie mówi: „Jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać jak i ony”. Dostosowanie ubioru do panujących w danym kraju zwyczajów jest przejawem szacunku dla żyjących w nim ludzi. Włosy w świecie arabskim uważane są za jeden z najważniejszych atrybutów kobiecości, bardzo silnie działających na mężczyzn. Dodajmy, na mężczyzn o gorących, południowych temperamentach. Dlatego właśnie muzułmanki zakrywają włosy, by nie narażać się na zaczepki ze strony przedstawicieli płci brzydkiej. Chusta wzbudza szacunek.

Kilka dobrych rad

Zanim zdecydujesz się więc na związek, czy poślubienie muzułmanina pamiętaj o kilku zasadach:

Jeśli bliższe ci jest brylowanie w dyskotekach, noszenie mini, nocne imprezowanie z przyjaciółmi niż założenie rodziny – lepiej zrezygnuj z tej znajomości.

Przed ślubem postaraj się pojechać do jego kraju i poznać jego rodzinę. Jeśli przypadnie jej do gustu – wasze małżeństwo dobrze rokuje na przyszłość. Muzułmanie są bardziej niż my, związani ze swoimi rodzinami i bardzo liczą się z ich zdaniem.

Przypatruj się panującym tam zwyczajom i wyobraź sobie siebie, prowadzącą tamtejszy tryb życia. Nigdy nie występuj z pozycji „cywilizowanej Europejki” przyglądającej się bandzie dzikusów! Pamiętaj – co kraj to obyczaj i staraj się to zaakceptować.

Dużo czytaj na temat islamu, ale niech to będą rzetelne, naukowe opracowania, a nie trąące tanią sensacją publikacje. Nawet jeśli twój mężczyzna nie jest praktykującym muzułmaninem, to przecież wyrósł w kulturze, którą przez wieki kształtował islam.

Nie bój się islamu – tylko nieznanie budzi lęk.

Zwierciadło.pl 28. 4. 2011

Titulek tohoto článku je docela pozitivní a informativní, hned je zřejmé, že se bude jednat o převyprávění vlastních životních zkušeností. Celkem se jedná o zkušenosti tří žen, které mají za manžely muslimy, aniž by ovšem bylo jasné, zda ony samy konvertovaly k islámu nebo ne. Všechny tři ženy pocházejí z Polska a v „islámském světě“ nežijí. O jejich manželích máme i v tomto případě jen minimum informací.

Článek je uveden odstavcem, který působí negativně a nepříjemně. Funguje jako kontrastní úvod k samotnému textu, který je naopak pozitivní. Na rozdíl od českého textu popisuje více pozitivních momentů islámu. Odpovídá na časté otázky a vyvrací

zažité mýty, jako je polygamie, bití žen, zahalování, ženská práva atd. Ukazuje také, že v polské společnosti existují negativní postoje vůči islámu: strach, spojování islámu s terorismem, domácím násilím atd. Všechno je to však důsledek stereotypů, obrazu vytvářeného polskými médii a nedostatkem správných informací o islámu.

Také v tomto článku se používá spíše hovorový jazyk a objevují se zde zajímavé obraty: „*kobiety znaczą mniej niż wielbłąd czy koza*“, „*kobieta idzie w szereg za rodzicami, dziećmi i zwierzętami*“, „*zabour omok, czyli p...da matki*“ atd.

Odstavec uvedený mezititulkem „*Równe, ale nie takie same*“ také zpočátku nedává najevo, čeho se bude týkat. Příklad s fotbalistou Zinedinem Zidanem však ukazuje islám v pozitivním světle a je z něj znát respekt ze strany autorky textu.

Také hrdinky tohoto článku otevřeně popisují své příhody a především komentují zajímavá témata – např. otázku rozvodu, polygamii, postavení tchýně v rodině atd. Je zřejmé, že s islámem mají docela dobrou zkušenost, ale není uvedeno, jak dlouho jsou provdané za muslimy. Na rozdíl od českého článku se zde neobjevuje žádné váhání nebo nejistota, podávané rady působí mnohem méně agresivně a odpudivě. Jsou popsány poměrně delikátně a míří k jádru věci. Vyplývá z nich, že se ženy v muslimském prostředí setkaly s kulturními odlišnostmi, ale ty pro ně nebyly překážkou ve sňatku s muslimem.

Je třeba zdůraznit, že v článku jsou citovány verše z Koránu, což mu dodává na serióznosti.

Polský článek je co do kompozice lépe vystavěn než český, ukazuje více respektu k islámu a dotýká se více zajímavých momentů – patrně především v důsledku toho, že je celkově o dost delší. Vyšel totiž v časopise *Zwierzadło*, což je typický ženský časopis, který se obšírně věnuje tématům, jež by mohla čtenářky zajímat.

2.2.5 Smrtící fatvu nad Rushdiem má mladým Íráncům přiblížit počítačová hra

Nad britsko-indickým spisovatelem Salmanem Rushdiem byla už před třídvaceti lety vynesena fatva, která opravňuje k jeho zabití. Klatbu nad spisovatelem vynesl ajatolláh Chomejní kvůli knize Satanské verše. Aby Írán jeho prohřešek přiblížil i nové generaci, nechal vytvořit počítačovou hru "Stresující život Salmana Rushdieho a uplatnění verdiktu"

Hru vytvořila vládou sponzorovaná Islámská asociace studentů. Zadání dostala před třemi lety, kdy mezi studenty vybrala její budoucí tvůrce. Projekt byl však posléze odložen a hra vznikla až nyní.

Podle ředitele organizace Ahmada Chalíliho se produkce hry musela vypořádat s určitými technickými nesrovnalostmi. "Neměli jsme žádný problém se základní myšlenkou hry, zpoždění nastala až během zpracování," vysvětluje.

Jak zmiňuje britský Guardian, o způsoby hry a její formě se toho zatím moc neví. Název však napovídá, že v principu půjde o uplatnění Chomejního volání po Rushdieho zabití.

Írán už delší dobu varuje, že jeho nepřátelé čím dál více využívají kulturní prostředky k boji s islamistickou zemí. Na Írán prý západní vliv útočí pomocí satelitních kanálů, knih, hollywoodských filmů i počítačových her. Také oblečení a účesy západního střihu jsou označovány za nevhodnou kulturní invazi.

Počítačové hry jako boj se Západem

"Cítili jsme, že musíme najít cestu, jak naši třetí a čtvrté generaci vysvětlit zásadnost fatvy vůči Rushdiemu," vysvětluje Mohammed-Takí Fachrjjan jeden ze zaměstnanců studentské organizace. Moderní Írán totiž považuje počítačové hry za jeden ze způsobů, jak bojovat s nevhodným vlivem Západu.

Fatva nemusí být smrtící

Fatva je forma nábožensko-právního prohlášení islámských duchovních, které zdůvodňuje či posvěcuje z náboženských pozic určité jednání či politiku. Všeobecným omylem je názor, že fatva znamená výzvu k fyzickému odstranění (zabití) nějaké osoby. To je jeden z krajních případů (např. roku 1989, když ajatolláh Chomejní vyhlásil fatvu nadspisovatelem Salmanem Rushdiem nebo egyptský duchovní Júsuf Kardávi, který v roce 2011 vyhlásil fatvu na Muammara Kaddáfího). V sunnitské větvi islámu je fatva vnímána spíše jako doporučení, v šíitské může být považována za závazný imperativ.

Tento měsíc už jednu hru vydala íránská armáda. "Bitva o Adenský záliv" pojednává o práci íránského námořnictva v mezinárodních vodách. Úkolem vojáků je zlikvidovat všechny piráty, kteří v této oblasti skutečně operují.

Už v roce 2007 vydal Írán hru o dvou jaderných vědcích, kteří byly zajati americkými silami během jejich poklidné poutě do Karbaly. Další hry se pak inspirovaly například perskou epikou z desátého století či jinou fatvou, která byla vznesena nadřicetiletým íránským rapperem Shaninem Najáfím.

Třidvacet let ve strachu

Nad Rushdiem byla fatva vynesena v únoru 1989, kdy ajatolláh Chomejní popsal jeho román Satanské verše jako rouhání proti islámu. Tehdejší ortel vyvolal mezinárodní odpor, Velká Británie, kde spisovatel žije, s Íránem přerušila veškeré diplomatické vztahy nadlouhé roky.

Rushdie se musí skrývat a žít pod stálou policejní ochranou. Během prvních měsíců po vynesení fatvy se musel stěhovat téměř každé tři dny. Na dlouhodobé mezinárodní volání, aby byla fatva zrušena, Írán reaguje tím, že ji může zrušit pouze ten, kdo ji vynesl. To je vzhledem k tomu, že Chomejní už zemřel, nemožné.

Idnes.cz 27.06.2012

Článek spíše zaměří na osobnost Salmana Rushdieho (proč se stal *hrdinou* celé kauzy), nebo na samotný obsah a popis hry. Titulek tohoto článku je poměrně nejasný; je v něm uvedeno slovo *fatva*, které však pro čtenáře neobeznámeného s islámem bude pravděpodobně nejasné. Dále v článku je uvedena definice *fatvy*, ovšem s jedním zajímavým háčkem: autor explicitně uvádí, že fatva obvykle není spojena se smrtí, to je jen *jeden z krajních případů*. Zároveň je však nabíledni, že čtenář si slovo *fatva* se smrtí propojí, protože v celém článku se o ničem jiném nehovoří. Titulek s dramatickým slovem *smrtící* má samozřejmě účel přitáhnout čtenáře. Není v něm uvedeno, kdo je Salman Rushdie – a domnívám se, že ne každý čtenář to ví. Kdyby se zde objevilo slovo *spisovatel*, bylo by to zaprvé jasnější, zadruhé pro čtenáře atraktivnější, protože kontroverzní kauza „prokletého spisovatele“ Rushdieho je v celém světě poměrně dobře známá. Také mezititulky v článku jsou dosti emociálně zabarveny a ihned nastavují čtenáře negativně vůči islámu a muslimům. V článku jsou informace o Salmanu Rushdiem a o tom, že na něj ájatolláh Chomejní vynesl fatvu kvůli pouhé knize, v důsledku čehož Velká Británie přerušila s Íránem diplomatické styky. Z toho je také zřejmé, že tato osobnost je v Británii považována za důležitou. Není však uvedeno, čím kniha tuto prudkou reakci vyprovokovala, na to si musí čtenář počkat do posledního odstavce. Stejně tak se zde nepíše, v jakém roce vyšla kniha a kdy byla vyhlášena fatva. To je však docela důležité pro správnou perspektivu, protože kniha vznikla v roce 1988, avšak článek vzbuzuje dojem, jakoby to proběhlo nedávno. Jediným vodítkem může být jméno Rúholláha Chomejního.¹²⁵ Také zde se však nedozví o knize v podstatě žádné podrobnosti, není vysvětleno, proč ji Chomejní považoval za nevhodnou, čtenář si tak musí svůj názor vytvořit na základě neúplných informací, z nichž vyplývá, že Rushdie je obětí islámu (zprávy o jeho dlouholetém životě ve strachu a na útěku vyvolávají silný dojem). V tomto článku obsahuje také nepřehlédnutelnou ironii, jako by na čtenáře spiklenecky pomrkal „podívej se, jaké absurdity Íránci říkají“. Dobře je to patrné např. v závěru článku a v jeho poslední větě.

---

¹²⁵Rúholláh Chomejní zemřel 3. června 1989 ve věku 89 let.

Jak jsem již uvedla výše, Salman Rushdie je častým objektem zájmu českých médií. Psaly o něm servery v Lidovky.cz, iHNed.cz a iDNES.cz. Příčinou, proč kniha vydaná v roce 1988 vzbudila nový rozruch v roce 2012, tkví v tom, že jedna iránská nadace vyhlásila navýšení odměny za Rushdieho zabití. Je možné si o tom přečíst v následujících článcích:

- *Rushdie vydává paměti. Vzpomíná na dobu skrývání* (Lidovky.cz, 18. 9.2012)
- *Íránci zvýšili odměnu za Rushdieho hlavu. Kvůli filmu o Mohamedovi* (iDNES.cz, 17. 9.2012)

Jak je vidět, Salman Rushdie není obyčejný spisovatel, napsáním této knihy se „proslavil“ v islámském i neislámském světě na mnohem déle, než je v jeho oboru běžné. Kontroverze kolem něho zřejmě jen tak neutichnou.

2.2.6 Sam możesz zabić Salmana Rushdiego

Sir Ahmed Salman Rushdie stał się bohaterem irańskiej gry komputerowej. To pomysł na to, aby przekazać młodemu pokoleniu wiedzę o jego "grzechu". Sam Rushdie tymczasem bawi się w najlepsze.

Gra nosi tytuł "The Stressful Life of Salman Rushdie and Implementation of his Verdict" i została opracowana przez Islamskie Stowarzyszenie Studentów. To organizacja finansowana przez rząd Iranu. Według doniesień brytyjskiego dziennika "The Guardian" w tym tygodniu w Teheranie pojawiła się informacja, jakoby praca nad projektem znalazła się w fazie finalnej.

18 września ma się ukazać autobiograficzna książka Rushdiego "Joseph Anton" poświęcona dziesięciu latom, które brytyjski pisarz indyjskiego pochodzenia spędził pod ochroną policji. Jej tytuł to pseudonim, jaki przyjął autor, ukrywając się. Stały nadzór był konieczny, odkąd ajatollah Chomeini oficjalnie ogłosił przeciw Rushdiemu fatwę, nakazującą každemu wiernemu muzułmaninowi zabicie pisarza. Była to reakcja na jego najslawniejszą książkę "Szatańskie wersety", w której podjęta została tematyka początków islamu.

Jak donoszą plotkarskie portale, sam Rushdie tymczasem zajęty był ostatnio organizacją swoich 65. urodzin. Uroczystość w nowojorskiej restauracji FourSeasons uświetnił występ Laurie Anderson oraz pokaz tańca burleski HazelHoneysuckle, a każdy z gości, wśród których były podobno nawet gwiazdy Hollywood, w prezencie od jubilata dostał oprawiony w skórę zwój z utworem Rushdiego.

Wyborcza.pl 27. 6.2012

Titul toho článku je velmi emocionální a negativní; je zřejmé, že autor záměrně přehání, aby šokoval čtenáře a probudil v nich zájem. Ve srovnání s českým článkem je

zřejmé, že obsahuje méně informací a je méně seriózní. Je zde také méně autorit, které vyjadřují své stanovisko.

V prvním odstavci je autor ironický, slovním spojením *jego "grzech"* signalizuje odstup, nebere událost příliš vážně. V dalších odstavcích téma rozvine a vysvětlí. Také v tomto odstavci není nic explicitně uvedeno, ale je z ní patrné, že se předpokládá, že o Rushdiem bude vědět i mladá generace.

Následující text obsahuje informace, které v českém článku uvedeny nebyly a které jej zasazují do kontextu – zejména že se chystá vydání Rushdieho autobiografické knihy *Joseph Anton*, která pojednává právě o jeho „životě s fatvou“. Podstata fatvy je vysvětlena větou, která může být pro čtenáře až šokující: *Chomeini oficjalnie ogłosił przeciw Rushdiem ufatwę, nakazującą każdemu wiernemu muzułmaninowi zabije pisarza*. Autor článku by měl k takovému informaci přidat více detailů, v jakém kontextu bylo prohlášení vydáno, hlavní kdy bylo vydáno, zase jak v českém kontextu je takový pocit, že to je události starší než par let, čeho se spisovatel v očích ajatolláha dopustil atd. Bez kontextu vrhá tato věta na islám a muslimy velice negativní světlo, navíc mylně přenáší radikální postoj jednotlivce na celé společenství. I zde chybí detailní informace o zakázané knize, což považuji za zásadní problém, má-li si čtenář vytvořit názor za objektivních podmínek.

Poslední odstavec přináší prudkou změnu nálady a tématu a pro mě byl poněkud překvapivý. Od titulku se zdá, že téma článku je velice vážné, ovšem závěr obrací vše vzhůru nohama. Obecně v textu chybí informace o Salmanu Rushdiem, zato se zde dozvídáme vcelku nepodstatné podrobnosti o jeho oslavě narozenin.

Z posledního odstavce se zdá, že sám spisovatel této události nepřikládá velkou váhu, že média zřejmě opět dělají z komára velblouda, nebo že autor napsal článek na základě několika zahraničních časopisů a jeho kompozice je více než sporná.

Jak v českých, tak v polských médiích se o Salmanu Rushdiem psalo opravdu hodně. Např. *Wyborcza.pl* uveřejnila 18. 9. 2012 článek s titulkem *Joseph Anton, czyli Salman Rushdie o sobie i o fatwie*, v němž se popisuje, kdo Rushdie je, proč nad ním byla vyhlášena fatva a proč se zájem o něj v roce 2012 opět zvýšil. *Gazeta.pl* vydala 24. 1. 2012 článek s titulkem *Przez groźby islamistów bali się zrobić nawet*

wideokonferencje z Rushdiem, který je značně emotivní a negativně nastavený vůči muslimům.

Jak je vidět, v českých a polských médiích se o této osobě psalo poměrně dost, ale výhradně ve spojitosti s kontroverzí kolem Satanských veršů a následné fatvy. Nabízí se otázka, zda to je proto, že média se soustředí pouze na tento výřez jeho životopisu, nebo proto, že autorův literární přínos spočívá pouze v této knize.

2.3 Způsob prezentace týchž událostí

Do třetí skupiny jsem zařadila články, které určitým způsobem prezenetují nějakou událost, vždy tutéž v páru polského a českého textu. Během sběru materiálu jsem našla různé polské a české články, v nichž se popisovaly stejné události, ale různým způsobem, například se psalo o nepokojích v Egyptě spojených s pádem Husního Mubáraka, o demonstraci muslimů v Berlíně proti zákazu obřízky, o únosu dvou mladých Češek v Pákistánu (toto téma se významně dotýká Česka, takže všechna velká média - iHNed.cz, iDNES.cz, Novinky.cz, Lidovky, cz aj. – se mu věnovala obširně). Oblíbeným námětem článků byl rovněž zákaz nošení muslimských šátků ve Francii a nesouhlas domácího muslimského obyvatelstva, jež tento návrh vyvolal.

Během shromažďování materiálu jsem si také povšimla, že polská i česká média se často věnují tématu postavení žen v muslimském světě. Za všechny uvedme článek „*Kampaň za právo saúdských žen na řidičák potírá náboženská policie*“, „*První Francouzky dostaly pokutu za nikáby. Muslimka chce být prezidentkou*“ (iDNES.cz, 22. 9. 2011) a „*Saudyjki zagłosują bez zgody męża*“ (Wyborcza.pl, 29. 12. 2011).

Za zajímavé pokládám, že v obou zemích se stále čas od času píše o událostech 11. září 2001. Například v roce 2. 9. 2011 Wyborcza.pl a 1. 9. 2011 iDNES.cz publikovaly články „*Książeczka o 11 września. Muzułmanin = terrorysta*“, respektive „*Nowá dětská kniha o 11. září z nás všech dělá teroristy, čílí se muslimové*“.

V této části práce bylo mým úmyslem analyzovat, zda se v obecně katolickém Polsku nahlíží na dané události stejně či odlišně než ve spíše ateistickém Česku.

2.3.1 V Paříži vznikla mešita pro homosexuály, budí kontroverze.

Pařížská modlitebna pro homosexuální muslimy funguje sotva pár dnů, už ji ale kritizují bezmála všechny francouzské islámské instituce. V mešitě se má modlit, nikoli demonstrovat sexualita, míní řada imámů. Zakladatel mešity chce jít dál. V budoucnu hodlá vytvořit i kulturní centrum a knihovnu.

Nová mešita či spíše modlitebna na východoparižském předměstí zahájila svou činnost minulý pátek. Lidé, kteří se toho dne sešli v malé místnosti jednoho domu na nejmenované pařížské adrese, se rozhodli zbořit jedno ze základních tabu islámského světa: homosexuality.

Nenápadná mešita totiž slouží hlavně homosexuálním muslimům, kteří jsou věřící, zároveň však mají kvůli své sexuální orientaci obavy jít do běžné mešity. Islám homosexualitu odmítá, v řadě muslimských zemí je tvrdě trestána. Nikoli ve Francii, kde je největší muslimská komunita v Evropě, ale ani tam to gayové nemají jednoduché.

Zbudovat tuto zvláštní modlitebnu se rozhodl pětaticetiletý Ludovic-Mohamed Zahed, jenž pochází z Alžírsko. Trvale však žije ve Francii, kde má občanství. "Tato mešita zahrnuje všechny, lidé do ní mohou přijít takoví, jací jsou," řekl stanici BBC Zahed, podle kterého je mešita jen "prvním krokem na dlouhé cestě, která by měla odbourat předsudky ve francouzském islámu".

Mešit je dost, speciální pro homosexuály nepotřebujeme

Ne všichni však se Zahedovým projektem souhlasí. Mešitu nepodporuje žádná formální muslimská instituce a řada imámů se proti ní přímo postavilo, jako třeba Dalil Boubakeur, vrchní duchovní Velké mešity v Paříži.

"Mešity, které zde máme, již přijímají každého, takže vytvoření jedné zvláštní pro homosexuály jde proti duchu islámu," řekl francouzské stanici France 24 Boubakeur. "Věřící jsou do mešity, aby se modlili k bohu, nechtějí tam demonstrovat svou sexualitu," dodal imám. A ke kritice se přidali i členové Rady francouzským muslimům, podle které "se ví, že homosexuální muslimové existují, ale je chyba otevírat pro ně mešity".

V Koránu je podle Boubakeura třináct veršů, které odsuzují homosexualitu. "Jediný sexuální vztah, který je legitimní, je mezi sezdaným mužem a ženou," řekl duchovní nejstarší francouzské mešity z 20. let minulého století.

Zahed: Ať modlitby vedou ženy

Zahed jde navíc ještě dál, povzbuzuje ženy, aby vedly páteční modlitby, což je pro muslimy nepřijatelné. V jeho mešitě se také mohou muži i ženy modlit společně, což je rovněž proti zavedeným muslimským tradicím.

Pařížská modlitebna, o níž Zahed začal uvažovat poprvé před dvěma lety, když vytvořil asociaci pro homosexuální muslimy, není jedinou "gay-friendly" mešitou na světě. Hrsta dalších existuje v Kanadě, Spojených státech a Jihoafrické republice. Zahed by v budoucnu rád vytvořil ještě kulturní centrum a knihovnu pro věřící homosexuální muslimy. Jeho asociace sdružuje asi tři sta členů a stále se rozrůstá.

Tento článek informuje o otevření mešity pro homosexuály v Paříži, proti čemuž se kriticky postavily místní islámské instituce. Už na základě titulku získá čtenář dobrou představu o obsahu článku. Po přečtení celého textu se však ukáže, že titulek je nepřesný – hned v prvním odstavci se dozvídáme, že se nejedná ani tak o mešitu, jako spíš o pouhou modlitebnu v malé místnosti jednoho domu (čtenář si typicky pod pojmem mešita představí samostatně stojící budovu s minaretem atd.). Domnívám se, že autor článku záměrně volí do titulku slovo mešita, aby vyvolal větší zájem čtenářů. I v dalším textu střídá pojmy mešita a modlitebna, mezi nimiž přesně nerozlišuje. Titulek je zakončen slovy „*budí kontroverze*“, který je poměrně výrazně citově zabarven; sugeruje, že kvůli otevření modlitebny vznikl spor, velký konflikt apod. V další části autor píše, že výše zmíněná pařížská *modlitebna* pro homosexuální muslimy funguje sotva pár dnů, nicméně stihly se k ní *negativně* vyjádřit bezmála všechny muslimské organizace ve Francii. Není ovšem upřesněno, které instituce se k oné diskutabilní stavbě vyjadřovaly, popřípadě proč se naopak jiné instituce nevyjádřily. Autor se drží obecné formulace a neuvádí konkrétní příklady.

V dalším odstavci je zásadní slovní spojení *nenápadná mešita*. Jednak se opět zaměňuje *modlitebna* za *mešitu*, za druhé slovo *nenápadná* vzbuzuje dojem, že tato náboženská stavba by vlastně nikomu neměla vadit a nezasvěcení by o ní ani nemuseli vědět. To velice kontrastuje s onou výše zmíněnou *kontroverzí*. Důležité je zároveň zmínit slovní spojení *běžná mešita*, které čtenáři podsouvá myšlenku, že zřejmě existují nějaké „běžné mešity“ a proti nim „neběžné mešity“, rozdělené podle toho, zda do nich dochází majoritní (tzv. normální) společnost, nebo například homosexuální věřící. Později nás autor informuje, že „*Islám homosexualitu odmítá, v řadě muslimských zemí je tvrdě trestána. Nikoli ve Francii, kde je největší muslimská komunita v Evropě, ale ani tam to gayové nemají jednoduché.*“ V tomto úryvku se opět objevuje rozdělení světa na *cizí* a *naše*: v muslimských zemích je homosexualita zakázána a trestána, zatímco „*u nás*“ ve Francii není postihována, neboť se jedná o demokratickou zemi. V druhé části věty autor nicméně upozorňuje, že ani ve Francii to gayové nemají lehké, zřejmě proto, že „*oni*“ muslimové sem přinesli svoje pravidla, kulturu a náboženství.

V článku jsou citovány názory různých autorit ve věci budování mešity pro homosexuály. Jedním z mluvčích je sám autor tohoto projektu, pětatřicetiletý Ludovic-Mohamed Zahed, který říká, že stavba mešity je: „*prvním krokem na dlouhé cestě, která by měla odbourat předsudky ve francouzském islámu*“. V této větě pokračuje princip,

který se objevil již dříve: mešity se dělí na *běžné* a *zvláštní*, existuje *francouzský* a „*ostatní*“ islám (bylo by jistě zajímavé se ptát, čím se liší francouzský islám od islámu bez přívlastku).

Další text je uveden mezititulkem, který působí velmi negativně: koncentruje se to ve slovech „*[mešit]je dost*“ a „*nepotřebujeme*“, z nichž vyplývá, že ono „my“ odmítá islám, muslimy a mešity. Odstavec začíná zajímavou větou, ve které se hovoří o *formálních muslimských institucích*, z níž vyplývá, že existují také *neformální muslimské instituce*, které možná tuto *zvláštní* mešitu podporují. Imám Boubakeur zde představuje konkrétní autoritu, která se *přímo postavila* proti projektu, čímž potvrzuje odmítavý postoj oficiálních institucí. Věrohodnost svého postoje dále posiluje tvrzením, že „*v koránu je třináct veršů, které homosexualitu odsuzují*“.

Poslední odstavec uvozuje mezititulek, který vyznívá spíše jako heslo či slogan. Popisují se zde Zahedovy požadavky, které jsou v rozporu se zavedenými muslimskými tradicemi. Dále se čtenář dozvídá, že tato „*gay-friendly*“ *mešita* neexistuje pouze v Paříži, ale vznikla již dříve v jiných zemích (autor uvádí, kde konkrétně), a tedy by neměl být vnímána jako taková senzace. Na závěr je uveden přibližný počet členů Zahedovy asociace, tedy patrně *věřících homosexuálních muslimů*, který se stále zvyšuje.

2.3.2 W Paryżu powstał pierwszy w Europie meczet dla gejów

–Bycie gejem i wyznawcą islamu jest do pogodzenia – tłumaczy francuski muzułmanin Ludovic-Mohamed Zahed. Wziął religijny ślub ze swym ukochanym, a teraz zaprasza na modły do założonego przez siebie meczetu w Paryżu.

"Homoseksualizmu się nie wybiera, bo przecież trzeba być szaleńcem, żeby wybrać bycie gejem w takim środowisku, w jakim wyrosłem" – tłumaczy w swojej książce "Le Coran et le chair" 35-letni Ludovic-Mohamed Zahed.

Przed tygodniem założył pierwszy w Europie przyjazny gejom meczet. Nie ma tam minaretów ani wzywających do modłów muezinów, bo w istocie to jedynie niewielka sala wspólnej modlitwy.

"Jestem francuskim muzułmaninem, gejem i feministą. Nie chcę, by ludzie w moim kraju nadal uważali, że to niemożliwa mieszanka" - tłumaczył Zahed w swoim artykule na łamach dziennika "The Guardian". Chciałby, żeby w przyszłości modlitwy w meczecie prowadziły również kobiety.

Tego w Europie jeszcze nie było

Meczet, wokół których skupiają się muzułmanie nieuznający wszystkich zachowań homoseksualnych za grzech, działają już w Stanach Zjednoczonych, USA, Kanadzie i RPA, ale nie było ich dotąd w Europie.

- Tak, wiemy, że we Francji mieszkają homoseksualni muzułmanie. Nie zamierzamy wytykać ich palcem, ale otwieranie tego meczetu to jakieś kompletne odchylenie. Będzie poza naszą wspólnotą - komentował przed kilkoma dniami Abdallah Zekri, rektor głównego meczetu Paryża.

Ludovic-Mohamed Zahed ma męża z RPA, którego poślubił tam w 2010 r. (prawo RPA dopuszcza cywilne małżeństwa osób tej samej płci). Nie poprzestał jednak na tym i walczy dalej o równouprawnienie gejów w islamie. Wiosną tego roku zawarli zatem pierwsze muzułmańskie małżeństwo gejskie we Francji, czyli powtórzyli ceremonię ślubną w Sevres na przedmieściach Paryża. Ale tym razem w obecności imama i wedle rytuałów stosowanych dla zwykłych małżeństw w islamie.

- Interpretacja fragmentów Koranu na temat homoseksualizmu nie jest jednomyślna, zwłaszcza w progresywnych środowiskach. Wiem, że przynajmniej na razie jesteśmy mniejszością, ale nie możemy się ukrywać - tłumaczy Zahed.

Droga do progejskiego meczetu

Urodził się w Algierii, skąd jego rodzina w 1978 r. przeniósł się do Paryża. Już jako młody chłopak był znacznie bardziej religijny od reszty rodziny, która na jego prośbę wysłała go do konserwatywnej szkoły koranicznej w Algierii. Został z niej wydalony po kilku latach, a szkolni przełożeni mieli tłumaczyć, że swoją osobowością stanowił zagrożenie dla pozostałych mężczyzn. Odwrócił się od islamu w połowie lat 90. pod wpływem zamachów dokonywanych przez radykalnych islamistów w Algierii. Interesował się przez pewien czas buddyzmem ("Przekonałem się wtedy, że homofobia bywa wszędzie" - napisał). Teraz swój progejski meczet urządził w pomieszczeniu użyczonym przez znajomego buddyjskiego mnicha.

- Po kilku latach znów zacząłem się modlić w stronę Mekki. Pojechałem tam na hadżdż, muzułmańską pielgrzymkę - wspomina.

Pisze doktorat o Koranie, założył w Paryżu organizację muzułmańskich gejów HM2F. Jak tłumaczy, wśród muzułmańskich nastolatków we Francji orientacja seksualna jest 15 razy częściej przyczyną samobójstw niż w grupach wywodzących się z innych tradycji.

- Rozumiem. Cóż, trzeba się pogodzić - spokojna reakcja ojca na przyznanie się syna do homoseksualizmu była dlań jednym z większych zaskoczeń życia.

Osoby tej samej płci mogą we Francji rejestrować związki partnerskie PACS. Jednak spory o meczet i przede wszystkim o ślub Zaheda wpisują się teraz we francuską debatę na temat małżeństw homoseksualnych. Ich wprowadzenie prezydent François Hollande obiecywał w swojej kampanii wyborczej i wydaje się, że zamierza dotrzymać słowa. Jednym głosem protestują przeciw nim we Francji przywódcy wspólnot muzułmańskich, ortodoksyjnych Żydów oraz katolicki episkopat.

Gazeta Wyborcza 08.12.2012

Zatímco český titulek článku podtrhuje kontroverze kolem výstavby svatostánku, polský autor akcentuje, že se jedná o první takové místo v Evropě. V další části přidává (stejně jako český autor) informaci, kde jinde na světě mešity či modlitebny pro gaye existují. Do textu se však zjevně dostala chyba, protože Spojené státy uvádí hned dvakrát (*Stany Zjednoczone a USA*).

V polském článku se také čtenář dozvídá více podrobností o zakladateli modlitebny: Ludovic-Mohamed Zahed je francouzský muslim a gay, který v roce 2010 uzavřel v JAR manželství se svým partnerem.

Tento text také poskytuje více informací o vzhledu mešity. Podle tohoto popisu se skutečně jedná o modlitebnu a nikoli o mešitu, ale v celém článku je používáno slovo *meczet*. Na čtenáře to může působit matoucím dojmem – jedná se o mešitu bez minaretu nebo modlitební místnost?

V dalším odstavci se cituje věta, která by mohla některé čtenáře mást – není zcela jasné, zda Zahed pod pojmem „moje země” má na mysli Francii či Alžírsko.

Následující mezititulek „*Tego w Europie jeszcze nie było*” zdůrazňující, že je to první podobná mešita v Evropě vůbec. V této části je reprodukován názor autority na tento projekt: Abdallah Zekri, rektor hlavní pařížské mešity, dle svých slov ví, že ve Francii žijí homosexuální muslimové a nehodlá na ně ukazovat palcem, nicméně považuje za nesmyslné budování *té mešity*. Zekri sice hovoří za celou skupinu lidí, ale není zřejmé, kdo toto „my” představuje. Navíc je v jeho tvrzení obsažen rozpor – na jednu stranu říká, že „*nie zamierzamy wytykać ich palcem*”, ale na druhou stranu označuje možnou stavbu za *kompletní odchylku*. Zejména slovo *odchylka* vyznívá negativně právě ve spojení se sexualitou.

Na rozdíl od českého článku se v polském textu objevují podrobnosti také o Zahedově partnerovi a informace o tom, že na jaře 2012 zopakovali svůj sňatek v přítomnosti imáma a podle rituální praxe běžné při uzavírání manželství v islámu.

Poslední část textu nese titulek „*Droga do progejowskiego meczetu*” a rozepisuje se více životě a motivacích zakladatele projektu.

2.3.3 Francouzští poslanci zakázali nošení muslimských šátků na veřejnosti

Francouzští zákonodárci schválili zákaz nosit na veřejnosti šátky zahalující ženám celý obličej. Zákaz musí schválit ještě senát. Země galského kohouta tak následuje Belgii, kde poslanci odsouhlasili podobný zákon už v dubnu.

Pokud senátoři zákon schválí, bude hrozit zahaleným ženám pokuta 150 eur (v přepočtu kolem 3 800 korun) nebo povinné docházení na hodiny výchovy k občanství, popřípadě obojí. Se zahaleným obličejem nebudou moci vyjít ani na ulici.

Jedna pasáž zákona pamatuje i na muže – pokud by nutili manželky a dcery obličej zahalovat, hrozilo by jim roční vězení a pokuta 30 tisíc eur (760 tisíc korun). Ve Francii žije 5 milionů muslimů, což je nejvíce v celé Evropě. Burky a nikáby ale nosí jen asi 1 900 žen.

Francouzský parlament schválil v úterý zákaz drtivou většinou – pro bylo 336 poslanců, proti jeden. Většina opozičních socialistů, zelených a komunistů se hlasování odmítla zúčastnit. Nošení burky a nikábu sice odmítají, ale mají výhrady k některým ustanovením zákona.

Zákaz podpořil i francouzský prezident Nicolas Sarkozy, podle něhož šátek zahalující ženy od hlavy k patě "ubližuje důstojnosti žen a nelze ho akceptovat ve francouzské společnosti". (více čtěte zde)

Ministryně spravedlnosti Michele Alliot-Marieová před Národním shromážděním upozornila, že zákon nepoužívá termíny jako islám a jeho cílem není stigmatizovat nějaké náboženství.

Senát bude zákaz projednávat v září

Francie už před několika lety zakázala nošení takzvaných okázalých náboženských symbolů ve veřejných školách a institucích. I když se to teoreticky týkalo i symbolů jiných náboženství, v praxi opatření směřovalo hlavně proti muslimským šátkům. Zákaz vzbudil mezi tamními muslimy i v některých muslimských zemích negativní reakce.

A i nové rozhodnutí Národního shromáždění vyvolalo u muslimů nevoli a obavy. Výhrady k němu měla i Státní rada, jež je ve věcích zákonů nejvyšší autoritou. Socialistický poslanec Jean Glavany, který byl proti, zákaz označil jako "strach z těch, kteří jsou jiní, přišli za zahraničí, nejsou jako Francouzi a nesdílejí jejich hodnoty".

Senát zákon posoudí v září, i v něm ale mají převahu vládní strany. Hlavní problémy by však mohly vzniknout po jeho konečném schválení v parlamentu. Státní rada předem varovala, že naprostý zákaz by neměl nezpochybnitelný právní podklad, a doporučila, aby se zákaz omezil jen na některá veřejná místa.

iDNES.cz13.07.2010

Titulek tohoto článku srozumitelně shrnuje jeho téma. Je v něm však jedna nepřesnost: sugeruje, že zákaz už vstoupil v platnost a je definitivní („*poslanci zakázali*“), zatímco dále v textu se dočteme, že zákon teprve musí schválit senát, vyjadřuje se k němu státní rada a že vlastně toto nařízení zatím vůbec není aplikováno nebo vymáháno. Kategorické tvrzení v titulku však bez pochyby lépe přitáhne čtenáře.

První odstavec uvádí informaci, že Francie není první zemí, kde se chystá přijetí podobného zákona. Dále je uvedeno, že zákon musejí teprve schválit senátoři (viz argumentace v předchozím odstavci). Pokud k tomu dojde, „*bude zahaleným ženám hrozit pokuta 150 eur*“ – sloveso „*hrozit*“ je výrazně citově zabarvené, často spojené s nějakým nebezpečím nebo trestným činem (hrozí záplavy, hrozit někomu pěstí atp.), možná by bylo vhodnější zde použít neutrální formulaci, například „*zahalené ženy budou muset platit pokutu*“ apod. Další věta činí zákaz totálním – nedotýká se totiž jen veřejných institucí, ale ženy nebudou moci „*se zahaleným obličejem vyjít ani na ulici*“.

Článek nešetří podrobnostmi: uvádí přesnou výši pokuty (včetně přepočtu z eur na koruny, aby měl český čtenář zcela jasno), pamatuje i na postihování otců a manželů, kteří by nutili k zahalování své příbuzné. Překvapivě však uvedené tresty („*roční vězení a pokuta 30 tisíc eur (760 tisíc korun)*“) možná nejsou správné. V článku „*Ženy si ve Francii nesmějí zahalit obličej, dvě už sebrala policie*“, který rovněž vyšel na serveru iDNES.cz 11. 04. 2011, nacházíme totiž dvojnásobná čísla: „*Ještě vyšší pokutu si odnese ten, který ženu k nošení šátků a závoje nutí. Takového provinilce čeká pokuta 60 tisíc eur (1,4 milionu korun), případně hrozba dvouletého vězení.*“

Za pozornost stojí i informace ohledně schválení zákona ve francouzském parlamentu: náš článek uvádí, že „*parlament schválil v úterý zákaz drtivou většinou – pro bylo 336 poslanců, proti jeden*“, zatímco zmiňovaný druhý článek přidává i údaje ze senátu: „*sněmovna [zákon schválila] už v červenci a v září se přidal i senát, kde politici novelu schválili drtivým poměrem hlasů 264:1.*“ Obě tyto zprávy využívají expresivní spojení *drtivá většina*, čímž autor zdůrazňuje přesvědčivost vítězství této normy v obou komorách parlamentu.

V textu se objevuje řada názorů různých osobností z politických kruhů. Jednou z nich je francouzský prezident Nicolas Sarkozy, který řekl, že „*šátek zahalující ženy od hlavy k patě ubližuje důstojnosti žen a nelze ho akceptovat ve francouzské společnosti*“. Na této větě je zajímavé, že prezident se vyjadřuje o tom, jak se cítí ženy v šátku, aniž by sám mohl tuto životní zkušenost mít.

Naopak ministryně spravedlnosti Michelle Alliot-Marieová upozornila, že „*zákon nepoužívá termíny jako islám a jeho cílem není stigmatizovat nějaké náboženství*“. Tato věta však ve skutečnosti nemá logiku: islám je jediné náboženství, ve kterém chodí ženy zahalené včetně obličeje, a přestože se tedy v zákoně slovo islám neobjevuje, je zřejmé, že se nařízení vztahuje právě k muslimům.

Po mezititulku, který avizuje, že se senát bude zákonem zabývat v září, se dozvídáme, že se jedná o pokračování staršího zákona. Francie totiž již dříve zakázala nošení „*takzvaných okázalých náboženských symbolů ve veřejných školách a institucích*“. I zde se ovšem zdá, že toto nařízení je a priori namířeno proti muslimským šátkům, jelikož malý křesťanský křížek nespĺňuje definici *okázalého symbolu*. Francie tedy na zákazu muslimských šátků pracuje postupně již nějakou dobu; již po přijetí tohoto prvního zákona následovaly silné protesty početné muslimské komunity (podle tohoto článku žije ve Francii 5 milionů muslimů).

Na základě analýzy tohoto článku a také článku o karikaturách z magazínu „Charlie Hebdo“ lze říci, že Francie zaujímá k muslimům dosti negativní stanovisko. Argumentuje demokracií a nutností chránit svobodu slova (viz článek o karikaturách), ale zároveň zakazuje muslimkám nosit na veřejnosti šátek, což nevypadá jako právě demokratický postoj. Muslimský šátek je součástí náboženské praxe a jeho zákaz lze chápat jako útok na svobodu vyznání a tím i na demokracii. Rozhodnutí, zda bude nosit šátek nebo ne, je soukromé rozhodnutí každé muslimky (i v článku se píše, že ne každá věřící jej nosí), takže plošným zákazem stát zasahuje do jejich práv. Stejným zásahem do práv jednotlivce by byl i zákaz nošení křížků nebo jiných výrazných prvků různých náboženství. Francie vychází ze svého pojetí zákonů a demokracie, ale vytváří tím prostředí pro muslimy nepřátelské; stává se zemí, kde možná nebudou moci dále žít

2.3.4 Paryż zakazuje zasłaniania twarzy

Zakrywanie całej twarzy będzie zakazane we wszystkich miejscach publicznych we Francji, także na ulicach – zdecydował wczoraj rząd

Francja jest pierwszym dużym krajem Europy (i drugim, po Belgii), który decyduje się na tak drastyczną metodę walki z zakrywaniem twarzy. – Jesteśmy starym narodem, który łączy idea godności ludzkiej, w tym godności kobiety. Zasłony na twarz są zamachem na te fundamentalne dla nas wartości stanowiące zasadniczą część umowy między republiką a jej obywatelami – uzasadniał prezydent Nicolas Sarkozy.

Osoby zakrywające twarz we wszystkich miejscach publicznych: na ulicach, w komunikacji miejskiej czy w szpitalach, będą karane mandatami w wysokości 150 euro. Dodatkowo zamiast mandatu lub oprócz niego będą też mogły zostać skierowane na staże obywatelskie. To coś między robotami publicznymi a stażem w jednej z instytucji państwa, np. policji czy straży pożarnej.

O wiele ostrzejsze kary czekają osoby, które nakłaniają kobiety do zasłaniania twarzy, np. mężów muzułmanek. Mogą one trafić na rok do więzienia lub zapłacić 15 tys. euro grzywny.

Takie właśnie kary przewiduje projekt ustawy przyjętej w środę przez rząd. W lipcu zajmie się nią parlament. Debata będzie zapewne gorąca (przeciw są m.in. opozycyjni socjaliści), lecz jest prawie pewne, że ustawa przejdzie. Większe problemy może mieć w Radzie Stanu (trybunale konstytucyjnym), który już ostrzegł, że może się okazać niezgodna z konstytucyjnymi swobodami.

Kobiet, które zasłaniają twarz, jest we Francji bardzo mało – rząd szacuje, że jest ich mniej niż 2 tys. a w kraju mieszka 5 mln muzułmanów. Wielu muzułmanów uważa jednak, że sprawa dotyczy ich wszystkich, bo ustawa stygmatyzuje całą społeczność.

– To krok czysto polityczny, mający na celu odciążenie uwagi od o wiele ważniejszych problemów, np. kryzysu gospodarczego. Za każdym razem, gdy władze i media poruszają tego typu kwestie, przeciwnicy islamu czują się wzmocnieni i pozwalają sobie wobec nas na więcej – mówi "Gazecie" Noura Jaballah, francuska przewodnicząca Europejskiego Forum Kobiet Muzułmańskich.

Sprawa już spowodowała wzrost napięcia w biednych dzielnicach, w których mieszka wielu muzułmanów. Podczas jednej z debat na temat chust w budynku szkoły w Montreuil pod Paryżem doszło do rękoczynów, musiała interweniować policja.

Francja jest drugim krajem Europy, który decyduje się na taki zakaz. Pierwszym była Belgia, której parlament przegłosował prawo w tej kwestii pod koniec kwietnia. Debaty na temat chust rozpalają emocje w wielu krajach, w których mieszkają muzułmańscy imigranci.

Jako pierwsza o zakazie chust na twarzy debatowała w latach 2005–08 Holandia, ale jej rząd ostatecznie zdecydował się tylko na zakaz w szkołach (dotyczy także przebywających tam rodziców) i wśród

urzędników państwowych. Przeważała obawa, że zakaz będzie niezgodny z przepisami gwarantującymi wolność wyznania.

Zakazy wprowadziło jednak kilka miast Holandii, Belgii (Antwerpia, Gandawa), Włoch (Como). O ogólnokrajowym zakazie podobnym do francuskiego mówią też duńskie władze.

We Francji noszenie symboli religijnych, czyli także chust zakrywających tylko włosy, jest od 2004 r. zakazane w szkołach. Nowy o wiele szerszy zakaz ma wejść w życie na wiosnę 2011 roku. Poprzedzi go półroczny okres, w którym władze mają przekonywać kobiety do dobrowolnego zdjęcia zasłon.

Nowe prawo obejmie wszystkich niezależnie od wyznania, także np. kibiców piłkarskich. Władze mają nadzieję w ten sposób upiec dwie pieczenie na jednym ogniu i ułatwić pracę policji. Wyjątki przewidziane są jedynie dla motocyklistów, policji, uczestników publicznych świąt, np. parad maskowych, i osób zasłaniających się z powodów medycznych.

Rozmowa z francuską przewodniczącą Europejskiego Forum Kobiet Muzułmańskich

Dominika Pszczółkowska: Zna pani jakąś kobietę zakrywającą twarz chustą?

Noura Jaballah: Nie znam. Te kobiety często nie mają dużo znajomych, szczególnie spoza kręgu kobiet w chustach. Tylko czasem zdarza mi się spotkać jakąś na ulicy.

Nie ma ich we Francji wiele. Czy sądzi pani, że dobrowolnie zakrywają twarze?

- Według mediów jest ich od 1,5 do 2 tys. Myślę, że większość zakrywa twarz dobrowolnie, bo mimo wszystko tu jest Francja i one są wolne. Choć oczywiście są też kobiety zmuszane do tego przez mężów, rodziny.

Muzułmanki zasłaniające twarze nie stanowią nawet jednego promila wszystkich mieszkających we Francji. Czy naprawdę do uregulowania tej kwestii potrzebna jest ustawa?

- Nie, to tak niewielka mniejszość, że problem z pewnością nie jest palący. To manewr czysto polityczny mający odciągnąć uwagę od o wiele ważniejszych problemów: kryzysu gospodarczego, bezrobocia, biedy.

Proszę mnie źle nie zrozumieć, my nie popieramy zakrywania twarzy. Uważamy jednak, że problem można rozwiązać inaczej, m.in. poprzez edukację i korzystając z pośrednictwa tych muzułmanek, które nie noszą chust. Nagłaśnianie tej sprawy powoduje wzrost islamofobii. Za każdym razem, gdy władze i media poruszają tego typu kwestie, przeciwnicy islamu czują się wzmocnieni i pozwalają sobie na więcej. Do kolejnego incydentu doszło nie dalej jak wczoraj, gdy jakiś mężczyzna zaczął obrażać w sklepie kobietę w chustce. Doszło do rękoczynów, obie strony wniosły skargę na policję. Problem polega na tym, że by odciągnąć uwagę od poważniejszych problemów, czyni się kozła ofiarnego z najsłabszych. A najsłabszą mniejszością są dziś muzułmanie.

Co zrobią kobiety zasłaniające twarz, gdy ustawa wejdzie w życie?

- Część może zdejmie zasłony, inne będą stale karane mandaty, jeszcze inne przestaną wychodzić z domów. Ja mam nadzieję, że ustawa nie przejdzie. Nawet niektórzy członkowie parlamentarnejsi większości są jej przeciwni. Može się też okazać, że jest niezgodna z konstytucją lub z prawem europejskim.

Pani organizacja skierowała list w sprawie zakazu chust do eurodeputowanych. To problemogólnoeuropejski? Spodziewa się pani podobnych zakazów w kolejnych krajach?

- Debata na ten temat była już w Holandii, Wielkiej Brytanii, a Belgia zakazała chust. Na kontynencie wolności próbuje się dziś nadużywać władzy, by tę wolność ograniczać.

PYTANIE: Czy burki w Europie powinny być zakazane?

- Tak
- Nie
- Nie interesuje mnie to

Gazeta Wyborcza 20. 5. 2010

Autor polského článku na rozdíl od českého uvedl přesně, že návrh zákona o zakazu nošení šátků se projednává v Paříži. Přesto se i on dopustil nepřesnosti, jelikož zákon zatím není přijat (a zákaz tedy neplatí), musí jej nejprve schválit senát. Vzápětí se v textu upřesňuje, že nová pravidla se nebudou týkat pouze veřejných budov a míst, ale také ulic. Hned pod titulkem je umístěna ilustrační fotografie dvou žen v burce, která pravděpodobně zapůsobí na čtenáře odstrašujícím dojmem a způsobí, že již od počátku bude v této otázce zastávat stanovisko Francouzů. Pozornost zasluhuje i dále umístěné slovní spojení „*drastyczna metoda walki z zakrywaniem twarzy*“, které asociuje jakési drastické metody boje s terorismem. Odpovídá to stereotypům brutality, které jsou spojovány s muslimským světem.

Hned v další větě je citována autorita z nejvyšších – prezident Nicolas Sarkozy. Opět zde vidíme rozdělení světa – Francouzi jsou „starý národ“ a muslimové jsou „nový národ“. Z toho, jak se prezident vyjadřuje, vyplývá, že považuje Francouze za lepší národ, protože brání důstojnost všech občanů včetně žen – zatímco muslimové patrně o důstojnost lidí (natožpak žen) vůbec nepečují. Zarážející je však myšlenka, s níž se zde nesetkáváme poprvé: žena, která je zahalena do šátku, „nemá důstojnost“. Kromě toho se zde pracuje i se stereotypy o muslimech („co muslim, to terorista“): použití spojení „*zamach na te fundamentalne dla nas wartosci*“ opět evokuje násilné útoky menšinových fundamentalistů.

V další části, na rozdíl od českého textu, je upřesněno, kde všude bude nošení šátků zakázáno. Také se zde hovoří o tzv. občanských stážích. Pokud jde o tresty za porušení zákona, čísla se liší od obou českých článků, které jsem citovala – zde je uvedena částka 15 tisíc eur (oproti 30, resp. 60 tisícům v českém článku). Těžko to lze interpretovat jinak, než že autoři těchto textů nečerpají své informace z konzistentních a spolehlivých zdrojů.

Jak je uvedeno, francouzští političtí činitelé si dle svých vyjádření jsou vědomi problematického procesu schvalování podobných zákonů a předpokládají, že diskuze bude vyostřená. Tím se nepřímou přiznávají k tomu, že jsou si vědomi možné neslučitelnosti návrhu s demokratickými principy republiky. Přesto však čteme, že „*jest prawie pewne, że ustawa przejdzie*“; zdá se tedy, že svoboda vyznání bude muset ustoupit před vůli poslanců a senátorů.

Na rozdíl od českého článku je zde citována muslimská autorita. Polský text celkově věnuje více prostoru celému tématu i argumentům muslimské strany. Noura Jaballah, která je francouzskou předsedkyní *Evropského fóra muslimských žen*, uvedla svou interpretaci dění. Její prohlášení je však poněkud záhadné: za prvé není zřejmé, kdo jsou oni „*przeciwnicy islamu*“, za druhé – a to působí ještě tajemněji – se čtenář může jen domýšlet, co reálně znamená spojení „*pozwalajq sobie wobec nas na więcej*“. Působí to dojmem, že Noura Jaballah buď nestačila vysvětlit, co tím měla na mysli, anebo mlžila záměrně a její zpráva je určena jen těm čtenářům, kteří dokážou sdělení rozluštit.

Následují informace o sociálním pozadí muslimské problematiky ve Francii, které v českém článku také nemají obdobu. Poprvé se zde objevuje sociální otázka a vzápětí následuje informace o tom, že kvůli návrhu zákona už vnikla i rvačka ve škole (ta je ve Francii až posvátně střeženým prostorem, do nějž náboženství a politika nepatří), kterou musela uklidňovat policie.

Další odstavec poodhaluje historii podobných zákonů v západním světě – v Holandsku byl například zákaz zmírněn kvůli obavám, že je v rozporu s ústavou. Platí nadále jen na úřadech a ve školách. Některá města v celé Evropě však tento zákaz vyhlásila individuálně – jedná se o „*kilka miast Holandii, Belgii (Antwerpia, Gandawa), Wloch (Como)*“. Připomíná se také fakt, že Francie nošení šátků ve školách zakázala již dříve. Pokud bude schválena zpřísněná norma, čeká francouzské muslimsky

„*półroczny okres, w którym władze mają przekonywać kobiety do dobrowolnego zdjęcia zasłon*“. Pokud je ovšem nedokážou přesvědčit *dobrovolně*, vnucuje se druhé slovo z antonymního páru – přejdou snad Francouzi k aplikaci *nedobrovolných* metod?

V dalším odstavci se rétorika trochu posouvá – nový zákon vlastně nemá být namířen proti žádnému náboženskému symbolu, ale proti zakrývání tváře bez ohledu na motivace. Vztahuje se tedy např. i na fotbalové fanoušky, naopak výslovně vyjímá z působnosti např. lidi, kteří nosí roušku přes ústa ze zdravotních důvodů. Je zajímavé, že tato informace se neobjevila ani v jednom z českých článků, protože zcela mění perspektivu, s níž lze na zákon hledět.

Po textu článku následuje krátký rozhovor s Nourou Jaballah, která vystupuje proti tomuto zákonu, vysvětluje své stanovisko a také navrhuje alternativní řešení problematiky. Popisuje další incident, k němuž došlo v obchodě – muž (jeho národnost neuvádí) slovně napadl muslimku v šátku, musela jej zklidnit policie. Nejvýraznější je její tvrzení, že: „*Problem polega na tym, że by odciągnąć uwagę od poważniejszych problemów, czyni się kozła ofiarnego z najsłabszych. A najsłabszą mniejszością są dziś muzułmanie.*“ (Není však zcela jasné, zda jsou muslimové obecně nejslabší menšina, nebo zda se tím míní pouze tato situace.) Když vyjadřuje naději, že zákon nebude přijat, upozorňuje také na to, že „*Nawet niektórzy członkowie parlamentarnej większości są jej przeciwni. Może się też okazać, że jest niezgodna z konstytucją lub z prawem europejskim.*“ Toto prohlášení je však příliš nekonkrétní – odkud ví, že takoví zákonodárci existují a kolik jich je?

Na konci článku je umístěna anketa, která jednoduše umožňuje vyjádřit svůj názor na problematiku nošení muslimských šátků v Evropě. Není pravděpodobné, že by její výsledky byly jakkoli vypovídající, ale na čtenáře jistě budou působit jako potvrzení jeho názoru (ať již bude většinový nebo menšinový).

2.3.5 Libyjsí ozbrojenci rozmlátili hroby padlých Britů, vláda se omluvila

Skupinka libyjských vandalů poničila na vojenském hřbitově v Benghází náhrobky britských vojáků padlých v severní Africe za druhé světové války. Libyjská přechodná vláda se za incident omluvila a bude se snažit viníky potrestat. Podle agentury Reuters za tímto vandalským činem možná stojí radikální islamisté.

Na amatérském videu, které se objevilo na internetové sociální síti Facebook, muži na vojenském hřbitově kopali do náhrobků a do vysokého kříže vyrobeného z kamene a kovu mlátili palicí.

"Toto je hrob křesťana," řekl jeden z nich, když vyvracel náhrobek. "Jsou to psi," řekl jiný o vojácích pohřbených na hřbitově. Na jednom záběru neznámý muž páčí ze země náhrobek s židovskou hvězdou.

Vandalové řádili celkem na dvou místech, kde jsou pohřbení vojáci z Evropy. Stalo se to ve městě Bengházi na východě Libye, kde britští vojáci během druhé světové války sváděli tvrdé boje proti italským a německým silám.

Libyjská Národní přechodná rada (NTC), která řídí Libyi od loňského pádu režimu diktátora Muammara Kaddáfího, uvedla, že pachatele bude stíhat.

"Národní přechodná rada se omlouvá za incident s hroby zahraničních vojáků, takové jednání není v souladu s islámem," uvedla libyjská přechodná vláda. Toto chování podle ní neodráží nálady libyjské veřejnosti, protože islám vyzývá k úctě vůči ostatním náboženstvím.

NTC má se Západem úzké vazby. Severoatlantická aliance, která loni na jaře bombardovala pozice Kaddáfího, přispěla k tomu, že tento diktátor byl po více než 40 letech u moci svržen. Většina obyčejných Libyjců vůči západním zemím nepocítuje nepřátelství, napsala agentura Reuters.

Nicméně i když jsou v menšině, získávají od pádu Kaddáfího na síle radikální islamisté. V některých případech vytvořili těžce ozbrojené milice a přechodná vláda se s obtížemi snaží dostat je pod kontrolu.

iDNES.cz 4. 4. 2012

Tento článek pojednává o incidentu, k němuž došlo v roce 2012 v Bengházi. Jeho titul je poněkud zavádějící – spojení „*Libyjští ozbrojenci rozmlátili (sic!) hroby padlých Britů, vláda se omluvila*“ v čtenáři velmi pravděpodobně vyvolá dojem, že se jednalo o vojáky či jiné ozbrojené bojovníky aktivní během tzv. arabského jara. V první větě článku se však hovoří o *skupince libyjských vandalů*, což je něco zcela jiného – počet pachatelů byl zjevně spíše nevelký a dost možná se jednalo o civilní osoby. Zajímavá je i druhá polovina titulku – „*vláda se omluvila*“ se ve skutečnosti vztahuje k omluvě, kterou učinila libyjská Národní přechodná rada (NTC); touto zkratkou se tedy nepřímou dozvídáme, že autor článku považuje NTC za orgán, který je oprávněn v podobných případech vystupovat jménem Libye na venek. Aby byl rozbor titulku kompletní, je třeba se zmínit i o *Britech* – zde také titulek zjednodušuje, v článku se dozvídáme, že nešlo jen o ně: „*Vandalové řádili celkem na dvou místech, kde jsou pohřbení vojáci z Evropy*“.

Článek cituje agenturu Reuters, podle níž „*za tímto vandalským činem možná stojí radikální islamisté*“ – toto tvrzení je však hned dvakrát zmírněno: jednak slovem *možná*, jednak tím, že se autor článku zříká odpovědnosti za obsah tvrzení, když uvádí,

že je pouze převzal od Reuters. Z čeho pramení tato domněnka, vysvětluje amatérské video na Facebooku. Zjevně ovšem nebyl uveden celý obsah videa, ani není popsáno, co se v něm celkově děje. Vybrané pasáže jednoznačně podsouvají čtenáři představu, že vandalové ničili hroby proto, že patřily padlým křesťanům. Nemusí to však odpovídat dojmu, který by měl čtenář z celého videa. Dále uvedená informace zasazuje vojenský hřbitov do historického kontextu: „*stalo se to ve městě Bengházi na východě Libye, kde britští vojáci během druhé světové války sváděli tvrdé boje proti italským a německým silám*“.

V článku je citována autorita – NTC – jakožto jednolitý subjekt, nezaštitěný žádným konkrétním mluvčím. Jak je vidět, toto prohlášení směřuje proti časté stereotypizaci muslimů jako agresivních a netolerantních jedinců: popisované chování podle NTC nemá v islámu oporu a nemělo by s ním být a priori spojováno.

Pozitivní obraz NTC je dále posilován informací, „*má se Západem úzké vazby*“. Stejně tak pozitivně jsou prezentováni i Libyjci ačkoli se zde objevuje jeden háček: „*většina obyčejných Libyjců vůči západním zemím nepociťuje nepřátelství*“. Stejně jako v jednom z předchozích článků i zde musíme předpokládat existenci „neobyčejného Libijce“ (zřejmě islámského radikála?), který se Západem dobré vztahy nemá. Je však také možná jiná interpretace – „obyčejný Libyjec“ je člověk, který není členem NTC nebo jiné podobné skupiny.

Poslední odstavec článku obsahuje chmurnou informaci. Lze z něj vyvodit, že incident s hroby evropských vojáků možná patří do série problémů vycházejících z existence menšiny radikálních muslimů, jež se nachází mimo kontrolu prozatímních vládních sil. Mezi řádky můžeme vyčíst, že ačkoli se autor článku vyhnul tvrzení, že pachateli vandalismu byli radikální muslimové, tiše tuto verzi pokládá za platnou.

2.3.6 Libijczycy zdewastowali cmentarz wojenny. Zniszczono grób polskiego żołnierza

W Bengazi zniszczono nagrobki ponad 150 Brytyjczyków poległych w kampanii libijskiej podczas drugiej wojny światowej. Libijczycy zdewastowali także grób polskiego żołnierza z Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich.

Akcja dewastowania grobów była systematyczna i trwała dwa dni. Na krążącym w internecie nagraniu widać, jak oddział libijskich rebeliantów, którzy jeszcze niedawno walczyli z reżimem Muammara Kaddafiego przy wsparciu NATO, z wyjątkową zaciekłością niszczy nagrobki alianckich żołnierzy z II

wojny światowej. Ponad 20 uzbrojonych mężczyzn kopniakami powala nagrobki. Słysząc jednego z nich, który mówi: "To jest grób chrześcijanina". Inny o pochowanych tam żołnierzach mówi: "Psy".

Zniszczono grób Polaka

Na jednej ze zniszczonych tablic wyraźnie widać polskiego orła. To grób kaprala Jaroszewicza z Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, który zginął 24 stycznia 1942 r. Miał 24 lata. Zniszczony został też krzyż upamiętniający wszystkich poległych, a także grób z gwiazdą Dawida. Na wojennym cmentarzu w Bengazi pochowanych jest ogółem 1214 osób, z czego 815 to Brytyjczycy.

Zemsta?

Według "Daily Mail", który opublikował zdjęcia z miejsca zdarzenia, dewastacja cmentarza wojennego mogła zostać dokonana przez islamistów w odwecie za niedawne spalenie Koranu przez żołnierzy USA w Afganistanie.

Narodowa Rada Libijska wydała oświadczenie, w którym potępiła dewastację grobów, wyraziła ubolewanie oraz zapowiedziała schwytanie i ukaranie winnych.

Walczyli tam Polacy

Brytyjscy żołnierze, których groby zniszczono, służyli w 8. Armii dowodzonej przez gen. Bernarda Montgomery'ego. Uczestniczyli w walkach o Libię i Egipt w latach 1941-43 z Afriki Korps gen. Erwina Rommla. Bengazi kilkakrotnie przechodziło z rąk do rąk. W kampanii libijskiej w obronie Tobruku walczyli m.in. Polacy (Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich) oraz Czechosłowacy.

Czy Bóg istnieje? Dawkins: "Nie mogę być pewien, że nie"

Gazeta.pl.05.03. 2012

Po přečtení nadpisu polského a českého článku by mohl mít čtenář dojem, že se jedná o dva různé incidenty. Články však hovoří – byť velmi odlišně – o stejné události. Polský autor zdůrazňuje, že mezi zničenými hroby byl i jeden, který patří polskému vojákovi, a připojuje podrobnosti: „*Libijczycy zdewastowali także grób polskiego żołnierza z Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich*“. Tato událost dostává v polském článku obecně větší prostor, obsahuje více podrobností (kolik hrobů bylo

zničeno apod.) a je charakterizována dosti expresivními výrazy. „*Akcja dewastowania grobów*“ upomíná na spojení *akcja Wisła*, nebo *akcja Burza*.

V další části se hovoří o videu, které koluje po internetu. Na rozdíl od českého článku se zde nemluví o neznámých vandalech, ale zcela konkrétně o dvaceti tzv. rebelech, kteří bojovali proti režimu plukovníka Kaddáfího. Opět se objevuje citově zabarvené hodnocení – hroby ničili s „*wyjatkową zaciekłością*“, která je zvláště působivá v kontrastu s tím, že nedávno bojovali „po boku NATO“. Vzbuzuje se tím dojem, že tito muži se zachovali nevděčně vůči Západu, který jim vojensky a politicky pomohl. Ani tentokrát není video citováno v úplnosti.

Článek je proložen třemi mezititulky, které jsou poměrně dosti expresivní, možná lze říci až teatrální, a určují tím ladění celého textu. První z nich zní „*Zniszczono grób Polaka*“. V této části jsou uvedeny podrobnosti o tomto padlém vojáku i o jiných padlých, kteří jsou pochováni na zničeném hřbitově. Za touto částí článku bylo vloženo video, které dnes bohužel na stránkách deníku již nelze přehrát.

Druhý mezititulek zní „*Zemsta*“. Pod ním jsou uvedeny domněnky, proč k incidentu došlo. Podmiňovací způsob naznačuje, že se jedná o pouhou spekulaci, k níž nejsou žádné důkazy. Není zjevné, proč autor článku spojil v příčinné souslednosti právě tyto dvě události. Na jednu stranu je možné tím ničení hrobů vysvětlit, na druhé straně se jednalo o hroby Britů a jiných Evropanů, nikoli o hroby amerických vojáků. Pokud jde o terminologii, používá se zde slovo *islamista* se zřetelně negativním podtónem. Liší se také označení libyjské vlády – polský článek používá označení *Narodowa Rada Libijska* bez informace o tom, že se jedná o prozatímní orgán moci.

Třetí, velmi vlastenecky zabarvený mezititulek „*Walczyli tam Polacy*“ uvádí informace o bojích v oblasti Libye během II. světové války. Píše se zde hlavně o Britech, ale také o Polácích a dokonce i o Čechoslovácích, což autor českého článku zcela pominul.

V závěru článku je vložena fotografie, na níž spolu hovoří Clinton Richard Dawkins s Rowan Douglas Williams. Nad obrázkem je uveden bonmot: „*Czy Bóg istnieje? Dawkins: "Nie mogą być pewien, że nie"*“. Je mi opravdu záhadou, zda se k článku dostal omylem, nebo se naopak jedná o autorský záměr a enigmatickou pointu celého textu...

3 Závěr

Jak je patrné z historického přehledu na začátku této práce, islám má v Polsku i v České republice dlouhou tradici, v místních společnostech se tedy nejedná o nový fenomén. Média v obou zemích však dříve nevěnovala islámu zdaleka tolik pozornosti jako v dnešní době. Je evidentní, že tento nárůst pozornosti je spojen s posledními událostmi, k nimž došlo ve světě, respektive v západní Evropě a Americe. Tento nově probuzený zájem sdělovacích prostředků způsobuje, že v obou zemích dochází k napjatým a problematickým situacím týkajícím se muslimů, například k manifestacím proti výstavbě mešit v Brně či Varšavě.

V důsledku existujících stereotypů se v českých a polských médiích o islámu a muslimech častěji hovoří negativně než pozitivně. To, co píšou novináři, ovlivňuje naši realitu. Hromadné sdělovací prostředky mají takovou sílu, že mohou zcela změnit přesvědčení recipienta, a pod jejich vlivem se v po(d)vědomí utváří negativní náhled na islám, muslimy a celý islámský svět, který je od střední Evropy vzdálen a málo lidí jej osobně navštíví. Hlavním zdrojem informací o něm jsou tedy média. Novinář, který o tomto tématu píše, by měl mít dobré znalosti, aby mohl adresáty svých textů informovat pravdivě a komplexně, a příjemce této zprávy (vědom si toho, že média realitu často zkreslují) by se měl v ideálním případě naučit rozpoznat záměry autora a prostředky, jichž tento k dosažení svých cílů používá.

Analýza vybraných článků, kterou jsem představila v praktické části této práce, poukázala na několik jevů. Předně: o islámu se v obou zemích píše poměrně často. Podávané informace jsou však velmi často neobjektivní, tendenční a dokonce manipulativní. Novináři často nedodržují základní pravidlo žurnalistiky: informovat objektivně. Také je patrné, že polská i česká média v případě tématu islámu čerpají především z jiných západních médií, což znamená, že samostatně neprověřují fakta spojená s popisovanými událostmi.

Výše představená analýza článků podle různých kritérií ukázala, jaké rozmanité mechanismy aplikovali jejich autoři během psaní těchto textů. Některé z nich jsou zřejmé na první pohled, jiné jsou spíše skryté (v určité míře jistě i záměrně), ale při důkladnějším čtení vystoupí na povrch.

V první skupině článků (popis událostí) je zřejmé, že v českých i polských textech, s nimiž jsem pracovala, dochází k dělení světa na pomyslné „my“ a „oni“. Zatímco „my“ se asociuje s dobrem, bezpečností, moderní civilizací a pokrokem, cizí a nepřátelské „oni“ (tedy muslimský svět) se spojuje s nebezpečím, zaostalostí a agresivitou. Toto stereotypní rozdělení světa má samozřejmě na čtenáře záporný vliv a vytváří v jeho mysli negativní obraz islámu jakožto „elementu“ který je hrozbou pro celou západní civilizaci. Časté je také spojování islámu s pojmy jako radikalismus, terorismus, únosy apod. Tyto mechanismy možné vidět např. v článku *Cestující odmítli letět s muslimy v jednom letadle, nakonec se přidal i pilot* (Novinky.cz 8. 5. 2011). Už v samotném titulku je dualitní rozdělení světa evidentní, stejně jako negativní pohled na islám; v textu článku jsou vysloveně ilustrativní momenty, např. „*Masudur Rahman a Mohamed Zaghoul oblečení do tradičních muslimských rouch zřejmě nepadli do oka ostatním pasažérům letadla.*“ Zde se nejdříve akcentuje vizuální a kulturní odlišnost (muži mají obečený tradiční oděv) a z ní se vyvozuje jaksi automatické vyčlenění muslimů „z našeho světa“ (cestující v letadle uplatnili na muže své stereotypní představy o muslimech); po jazykové stránce na rozdělení světa ukazují výrazy *muslimové* a *ostatní pasažéři*, které jsou postaveny do opozice.

Také v českých i polských textech se používá mnoho negativně konotovaných sloves a obecně mnoho emočně zabarvených výrazů. Tím texty navozují negativní asociace a v důsledku toho celkově na čtenáře působí převážně záporně. Tyto mechanismy je možné pozorovat také v těchto článcích:

- *Brusel letos raději nevztyčí vánoční strom. Má strach z islamistů* (Novinky.cz, 14. 11. 2012).

Český článek věnující se tématu „bruselského vánočního stromu“ plánovitě staví islám do negativního světla, když v titulku přímo konstatuje motivaci Bruselu: *Má strach z islamistů*. Český autor článku tak záměrně podporuje zažitě stereotypy. Tento dojem potom umocňuje informace o údajné *radikalizaci muslimské menšiny*, i když to s kauzou vánočního stromu vůbec nesouvisí. Naopak polská verze nabízí v podstatě neutrální pohled. Informuje sice o tom, že tradiční vánoční strom v Bruselu nebude stát, nedává to ale do kontextu s muslimskou komunitou. Určitým ústupkem je pouze to, že slovo *bożonarodzeniowy* je dáno na stejnou úroveň se slovem *kontrowersyjny*. To zní z úst polského novináře až příliš diplomaticky.

- *Poutníci u Mekky kamenovali Satana* (Novinky.cz, 26. 10. 2012).

V tomto článku se píše o zvyklostech spojených s velkou poutí do Mekky; i zde je islám prezentován v negativním světle a je zajímavé, že v tomto případě je hodnotící postoj zapojený ve způsobu, jakým jsou islámské tradice a zvyky popisovány. Jednotlivé prvky pouti jsou popisovány zámerně tak, aby evokovaly zaostalost či brutaltu, čtenáře minimálně udiví, možná přímo šokují. Např.: *„Rituál, při němž tři po sobě následující dny házejí oblázky na tři kamenné stěly, představuje z bezpečnostního hlediska nejriskantnější část pouti. V minulosti při něm umírali lidé, protože se vytvářely zácpy.“*

Kromě toho je v tomto článku zmíněna také rituální metoda zabíjení jatečných zvířat (tzv. *halal*), která bývá v českém prostředí považována za drastickou, a cyklicky se k ní vracejí ochránci zvířat ve veřejných debatách. Podobná situace je ostatně i v Polsku. Oproti českému článku se polský text vyjadřuje o poznání neutrálněji, vyhýbá se citově zabarveným výrazům a nesnaží se dodat náboženským rituálům zdání primitivnosti. Polský text prostě pomně neutrálně popisuje náboženskou pouť (používá slovo *pielgrzymka*).

V člancích jsou rovněž používány fotografie, které zobrazují násilí či strach z něj. Často se citují různé autority jak z islámského světa, tak mimo něj. První z nich obvykle islám brání, vysvětlují a snaží se jej přiblížit západním čtenářům. Ti druzí naopak často vystupují vůči islámu kriticky a negativně. V některých momentech je cítit, že autoři článků používají ve vztahu k muslimům satiru, sarkasmus či ironii.

Komparativní práce s články poukázala na jeden základní rozdíl: polské texty jsou podstatně pečlivěji zpracované. Autor zpravidla dává tématu mnohem větší prostor, uvádí více informací. Kromě toho se častěji snaží o vyvážený pohled: i v celkově negativně laděném článku se tak snaží uvádět nějaké pozitivní prvky. Dobře je to patrné v polském článku o výstavbě mešity, kde se v jendom odstavci hovoří o smíšených rodinách. Vyplývá z něj příznivá zpráva, že tyto dvě kultury se mohou normálně potkávat v rámci jedné rodiny, a že by tedy mohly fungovat vedle sebe i v rámci společnosti.

Ve druhé skupině analyzovaných článků (způsob prezentace popisu výrazných osob) lze v textech vycítit otevřenou či skrytou ironii a sarkasmus vůči islámu. Autoři se

často dopouštějí generalizace, například docela když všechny muslimy spojují v jednu skupinu tzv. „radikalů“; to samozřejmě ve čtenářích může vyvolat strach či dokonce nenávisť vůči všem muslimům. Při používání podobných zjednodušení by měli být novináři velice opatrní. Opět se objevuje princip rozdělování světa na „my“ a „oni“. Některá prohlášení v těchto textech působí vysloveně zlověstně. Tyto mechanismy možné vidět také v článku *Moje życie po fatwie* (Wprost, 30. 9. 2012). Pro ilustraci si tento jev ukažme na následujících příkladech: „*Lepi je z imion ulubionych pisarzy, Josepha Conrada i Antoniego Czechowa. Obu pochodzących z dalekich peryferiów zachodniego świata.*“ Nebo „*precyzyjną mapą reakcji liberalnego Zachodu.*“ Vymezená „západního světa“ má smysl jenom v opozici k „východnímu“.

Jak v polských, tak i v českých článcích se setkáváme s velmi silnými, emociálními slovy, jež poukazují na negativní náhled na muslimské země a muslimy a mohou vyvolat u čtenářů asociaci islámu s radikalismem, terorismem, smrtí atp. Například v článku „*Český muslim odpadl od islámu, hrozí mu trest smrti*“ (Denik.cz, 29. 3. 2012) je smrt obsažena již v titulku; v článku to poté pokračuje podobně, např. „*v Íránu čeká na popravu jeden muslim, který konvertoval ke křesťanství, a stal se i křesťanským knězem.*“

Při srovnání článků, které byly publikovány v polském a českém tisku, je vidět, že autor polských článků zpravidla dává tématu mnohem větší prostor, uvádí více informací a je vidět, že se snaží o vlastní příspěvek k tématu (např. v článku o Abú Hamzovi dokonce vidíme snahu polského novináře udělat s tímto mužem interview). Autoři nespolehají pouze na západní média jakožto zdroj informací, ale snaží se informace také sami zjišťovat. Po formální stránce jsou polské články obecně lépe zpracované než české, mají vcelku jasnou strukturu, text se vyznačuje určitou vnitřní logikou, koherencí a srozumitelností.

Ve třetí skupině článků (způsob prezentace týchž událostí) je vidět, jak autoři jednotlivých textů používají různé mechanismy či strategie. Tyto texty obecně nejsou příliš sofistikované, mají malou informační hodnotu, převážně se skládají z informací přejatých z jiných zdrojů (agenturní zprávy a britský tisk). Zřejmě proto obsahují hodně nejasností a nepřesností. Objevily se zde také dosti odpuzující fotografie, která samozřejmě podtrhují negativní obraz islámu vyplývající z textu. Citace různých

autorit, které vystupují na podporu islámu nebo jej naopak kritizují, jsou rovněž plné emotivních výrazů. Tyto prostředky jsou dobře patrné také v následujících článcích:

- *Za spálený korán i močení na mrtvé dostali vojáci USA jen drobné trest* (iDNES.cz, 28. 8. 2012),
- *Ukarano żołnierzy, którzy bezczęścili Koran*(Gazeta Wyborcza, 28. 8. 2012).

Český článek se věnuje dvěma incidentům: spálení výtisků Koránu v Afghánistánu a případu, kdy tři příslušníci námořní pěchoty močili na zabitě ozbrojence Tálibanu. Je velice nekonkrétní. Například nebyla upřesněna výše trestů vojáků. Nepřesná je i věta „*Stejně lehce vše prošlo i čtveřici amerického námořnictva, která loni močila na mrtvé talibánce.*“ Schází zde informace, kdy k události došlo a za jakých okolností, jaký byl trest vojáků atp. Pouze můžeme říci, že autor vyjadřuje názor, že udělené tresty jsou překvapivě mírné. V záhlaví článku je umístěna dosti odpuzující fotografie a k ní jsou připojeny dvě fotogalerie, v nichž se čtenář může seznámit s obrazovou dokumentací související s těmito událostmi. V článku byla také uvedena šokující věta „*v rámci msty byli později zastřeleni dva američtí úředníci pracující na afghánském ministerstvu vnitra*“. V ní se opět neupřesňuje, kdo přesně vraždil a kdo se stal obětí, ve čtenáři nicméně zůstává silný negativní dojem, že muslimové jsou agresivní a mstiví.

V polském článku také vidíme nejasnosti, již samotný titulek je nepřesný: budí dojem, že článek celý pojednává jen o spálení Koránu, ačkoli ve skutečnosti informuje také o druhém incidentu s americkými vojáky. Vůbec jsou zde incidenty prezentovány jaksi promíchaně, což může čtenáře mást. Na druhou stranu se zde dočteme mnohem více podrobností o incidentu (datum spálení textů, jejich výčet – nešlo pouze o Korán, odkud knihy pocházely, kde byly spáleny atd.) i jeho pachatelů (čtyři důstojníci a dva poddůstojníci). Je zřejmé, že polský a český článek se od sebe poměrně liší. V každém z nich se objevuje několik nejasností, nicméně polský text je fundovanější a má větší informační hodnotu.

Opět se zde objevují výrazně citově zabarvená slova, věty, které mohou čtenáře šokovat (a což teprve muslimského čtenáře!), nepochopení, v některých je dokonce vidět disrespekt k islámu a muslimům. I tady se používá rozdělení světa na „naše“ a

„cizí“, na „starý národ“ a „nový národ“. Tyto prostředky jsou dobře patrné také v následujících článcích:

- *Dziennikarz Fox News: Otwieram bar dla gejów przy meczecie*(Gazeta.pl, 11. 8. 2010),
- *Americký komik chce přivést muslimy k šílenství, vedle mešity otevře gay bar* (Novinky.cz 17. 8. 2010).

V polském článku se záměrně využívá princip šokujících kontrastů, například ve spojení „*bar dla gejów, w którym mogą się bawić nie tylko mężczyźni z Zachodu, ale także geje-musulmanie*“ a obligátní rozdělení světa („*zniszczenia śmiertelnej homofobii w islamskim świecie*“).

V českém článku je už v titulku použito silné slovo „*šílenství*“, dále jsou uvedeny podobné elementy jako v polském článku; například rozdělení světa: „*budovat lepší vztahy muslimské a nemuslimské kultury*“; pro muslimy šokující je spojení: „*prý jsou tam vítáni především homosexuální muslimové*“ či „*muslimové naučili slova tolerance chápat správně a nepoužívali je velkohubě pouze při prosazování své víry*“. Také pointa je celkově šokující, navíc naznačuje, že v muslimském prostředí je častá přetvářka: „*V baru se nebude pít alkohol, protože muslimové ho pít nesmějí, a bude otevřený ve dne v noci i pro ty, kteří svou orientaci skrývají, ale chtějí se mezi gayi bavit.*“

Po přečtení českých článků je rovněž okamžitě zjevné, že hlavním zdrojem informací jsou pro jejich autory západní média; často se setkáváme s dezinformacemi nebo nejasnostmi, články navíc o událostech uvádějí relativně málo podrobností. Při analýze jednotlivých textů jsem měla často dojem, že text byl více méně kompletně (avšak zároveň ne v úplnosti) převzat z některého ze západních zpravodajských servisů. Autoři patrně věnují velmi málo prostoru vlastní práci s fakty nebo snaze samostatně získat nějaké informace o událostech, o nichž ve svém textu podávají zprávu.

Na základě analýzy materiálu, který jsem shromáždila, je možné říci, že obraz islámu v českých médiích je negativnější než ten, který vytvářejí polská média. V obou zemích však jsou islám a muslimové tendenčně představováni v negativním světle; tento obraz neodpovídá realitě, je médii manipulován. Jak česká, tak polská média se bohužel nejvíce soustředí na informování o negativních tématech a událostech, k nimž

dochází v západní Evropě nebo v Americe. To zároveň znamená, že jen velmi málo prostoru dostává dění spojené s muslimy, k němuž dochází v prostoru Česka a Polska. Často se spojuje s terorismem, radikalismem, protesty proti regulaci nošení hidžábu na veřejnosti atp.

Během vybírání vhodných článků k analýze jsem si také povšimla, jak málo se o islámu píše v jakémkoli pozitivním kontextu. Již samotný výběr témat tedy čtenáři sugeruje, že islám je negativní jev, jakési zlo, jež přišlo z východu a pro které není v „jeho civilizaci“ místo. Islám je však ve skutečnosti prostě jen jedno z náboženství, které lidé na světě vyznávají, a obsahuje mnoho pozitivních momentů, které bohužel pro západního pozorovatele – i kvůli práci zdejších médií – zůstávají skryté.

Jak jsem uvedla, v obou zemích je islám prezentován negativně. Jeden rozdíl jsem však zaznamenala – v polských člancích se vyskytuje více neutrálních míst, častěji jsou uváděny různé autority z islámského světa, které dostávají prostor islám hájit a promluvit o něm pozitivně. O samotném náboženství se nepíše tak drsně jako v českých médiích, při čtení článků je patrné, že polští autoři mají k islámu více respektu, možná kvůli tomu, že Polsko je poměrně katolická země, na rozdíl od převážně ateistického Česka. Je tedy pravděpodobné, že vnímají všechna náboženství jako podobná a islám v nich vyvolává méně „primitivní“ asociace než v Češích, kteří jakémukoli náboženství odvykli. Rovněž hodnoty křesťanů a muslimů (např. úcta k posvátným textům) jsou si bližší než hodnoty ateistů. Tento rozdíl vynikl v člancích o aféře se spáleným Koránem, kde polský text projevuje podstatně více pochopení pro uražené náboženské cítění. Je však otázkou, jak se tento postoj bude vyvíjet – zda k větší toleranci a pochopení, nebo (jak role náboženství v polské společnosti slábne) naopak k menší.

Na závěr bych ráda ještě jednou zdůraznila to, co pokládám za nejdůležitější poučení z této práce: Je nezbytné, aby každý čtenář chápal, že to, co se píše v médiích, není vždy pravda. Každý by měl mít na různé události svůj vlastní názor, což ovšem vyžaduje široké znalosti v různých oborech; jinak si však nikdy nemůžeme být zcela jisti, že jsme se nestali obětí mediální manipulace.

4 Seznam pramenů a použité literatury

4.1 Literatura:

BORECKI, Paweł. *Položení pravne wyznawców islamu w Polsce* [online], [dated 14. 03. 2013]. [dostupné z WWW:www.orient.uw.edu.pl/home/agatanal/img/401-412_Poland.pdf.].

DUSZAK, Anna, FAIRCLOUGH, Norman. *Krytyczna analiza dyskursu. Interdyscyplinarne podejście do komunikacji społecznej*. Kraków, 2008. ISBN 97883-242-0719-0.

DINGIR „Odráž islámu v českém písemnictví“, „Muslimové v Českých zemích (1934-1989)“ 1/2006, 9. ročník, [online]. [cit. 06. 04. 2013]. [dostupné z WWW:<http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf>.].

DINGIR, „Česká muslimská komunita“ 1/2006, 9. ročník, [online]. [cit. 06. 04. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf>].

FAIRCLOUGH, Norman. *Critical Discourse Analysis*. London: Longman, 1995. ISBN 0-582-21984-1.

HOROLETS, Anna. *Obrazy Europy w polskim dyskursie publicznym*. Kraków, 2006. ISBN 83-242-0666-3.

HRBEK, Ivan. *Korán*. Praha: Odeon 1972. ISBN. 1-022-72.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7021-925-6.

KŘIŽKOVÁ, Martina. Praha 2006. *Neviditelná menšina. Analýza mediálního obrazu českých muslimů*. [online]. [cit. 09. 04. 2013]. [dostupné z WWW: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/Krizkova_islam_final_1.pdf].

LISOWSKA-MAGDZIARZ, Małgorzata. *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*. Kraków, 2006. ISBN 978-83-233-2276-4.

MAREK, Agata. KOSOWICZ, Agnieszka. *Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie*. Warszawa, 2008. ISBN 978-83-9232007-8-4 [online]. [cit. 09. 04. 2013]. [dostępne z WWW: <http://www.voxhumana.pl/files/mareknowa.pdf>].

MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554.

NALBORCZYK, Agata, *The Image of Islam and Muslims in the Polish Mass Media before and after 11 September 2001*. 15/2004 [online]. [cit. 18. 03. 2013]. [dostępne z WWW: http://www.inst.at/trans/15Nr/01_4/nalborczyk15.htm].

PARZYMIE, Anna. (red.). *Muzułmanie w Europie*. Warszawa, 2005. ISBN 83-89899-08-6.

PĘDZIWIATR, Konrad. *Muslims in Contemporary Poland* [online]. [cit. 14. 03. 2013]. [dostępne z WWW: www.migracje.uw.edu.pl/download/1729].

PRZYWARA, Paweł. News a fakt – wokół relacji między medialnym obrazem świata a rzeczywistością. In: *Komunikacja Społeczna*, 2012, č. 1 [online]. [cit. 10. 5. 2014]. [dostępne z WWW: <http://www.komunikacjaspoleczna.edu.pl/pliki/68.pdf>].

SOBCZAK, Barbara *Medialne obrazy świata z perspektywy retorycznej (na przykładzie recepcji medialnej śmierci i pochówku Czesława Miłosza* [online]. [cit. 10. 5. 2014]. [dostępne z WWW: [http://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/3509/1/Sobczak\(1\).pdf](http://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/3509/1/Sobczak(1).pdf)].

SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích*. Liberec, 2010. ISBN 978-80-86807-65-2.

STEFANIUK, Tomasz *Czy istnieje „polski islam”?* *O islamie i muzułmanach w Polsce* [online]. [cit. 14. 03. 2013]. [dostępne z WWW: <http://bacon.umcs.lublin.pl/~tstefaniuk/papers/Stefaniuk%20T.,%20Czy%20istnieje%20polski%20islam....pdf>].

TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt. Výzkumná zpráva* [online] [cit. 14. 03. 2013]. [dostępne z WWW: http://www.ua-ed.narod.ru/AEDUCA_2008/SOUBORY/ZNE/ZNE06Topinka.pdf].

UHHEREK, Z., HOŠKOVÁ, S., OTČENÁŠEK, J., *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*, Etnologický ústav AV ČR. Praha, 2002 [online]. [cit. 06. 04. 2013]. [dostępne z WWW: http://www.cizinci.cz/files/clanky/108/strategie_integrace.pdf].

WODAK, Ruth. Aspects of Critical Discourse Analysis. *Forum Qualitative Social Research*, květin 2007. roč. 8, č. 2. [online]. [cit. 31. 03. 2013]. [dostępne z WWW: http://www.uni-koblenz.de/~diekmann/zfal/zfalarchiv/zfal36_1.pdf].

WIDY-BEHIESSE, Marta. *Islam w Europie, Bogactwo różnorodności czy źródło konfliktów?* Warszawa, 2012. ISBN 978-83-61203-94-0.

VAN DIJK, Teun. *From text grammar to critical discourse analysis: Academic autobiography*. [online]. [cit. 31. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <<http://www.discourses.org/OldArticles/From%20text%20grammar%20to%20critical%20discourse%20analysis.pdf>>].

VAN DIJK, Teun. *Critical Discourse Analysis*. Oxford, 2001 [online]. [cit. 31. 03. 2013]. [dostupné z WWW: <http://www.discourses.org/OldArticles/Critical%20discourse%20analysis.pdf>].

4.2 Internetové zdroje

Дискурс: www.krugosvet.ru

Дискурс-анализ: <http://psyfactor.org>

Časopis AlManára <http://al-manara.muslim.cz>

Encyklopedie Wikipedia: www.wikipedia.com

Internetové zpravodajství iDNES: www.idnes.cz

Internetové zpravodajství iHNed: www.ihned.cz

Internetové zpravodajství Gazeta Wyborcza: <http://wyborcza.pl>

Internetové zpravodajství Gazeta Polska: www.gazetapolska.pl

Internetové zpravodajství Gazeta pl. Białystok: <http://bialystok.gazeta.pl>

Internetové zpravodajství Tygodnik Powszechny: <http://tygodnik.onet.pl>

Internetové zpravodajství Rzeczpospolita: www.rp.pl

Internetové zpravodajství Newsweek Polska: www.newsweek.pl

Internetové zpravodajství Wprost.pl: <http://wprost.pl/>

Internetové zpravodajství Zwierciadło.pl: <http://zwierciadlo.pl/>

Internetové zpravodajství Lidovky.cz: <http://www.lidovky.cz/>

Internetové zpravodajství Novinky: www.novinky.cz

Internetové zpravodajství iBrno.cz: www.ibrno.cz

Liberální muslimové: liberalnimuslimove.blog.cz

Malá a mladá komunita: http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml

Muslimská Unie: <http://www.muslimskaunie.cz>

Muzułmański Związek Religijny w RP: www.mzr.pl

Muzułmanie w Polsce: <http://ekai.pl/wydarzenia/ekumenizm/x17812/muzulmanie-w-polsce>

Muzułmańskie Stowarzyszenie Kształtowania Kulturalnego w Rzeczypospolitej Polskiej: www.mskk-islam.8m.com

Petycje.pl: <http://www.petycje.pl>

Portal Opoka: <http://www.opoka.org.pl>

Polska Fundacja Sufich im. Dżelaladdina Rumiego: www.sufi.org.pl

Sufism.ru, Традиция и современность <http://portal.sufism.ru>

Stránky Teuna van Dijka: www.discourses.org

The Shia Muslim Community in Poland and Ahl-ul-Bayt (as) Islamic Assembly of Poland: <http://www.abia.pl>

Towarzystwo „WIEŻ”: www.wiez.com.pl

Tatarzy w Polsce: <http://www.tatarzy.pl>

Вокруг света <http://www.vokrugsveta.ru>

Ústředí Muslimských Obcí v České republice: www.umocr.cz

Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej: ztrp.org/index.php/stowarzyszenie.html